

Gemeente
Leidschendam-Voorburg

Buitengewoon groen

Groenstructuurplan Gemeente Leidschendam-Voorburg

UITVOERINGSPROGRAMMA &
INVESTERINGSAGENDA

Buitengewoon groen

Groenstructuurplan Gemeente Leidschendam-Voorburg

UITVOERINGSPROGRAMMA &
INVESTERINGSAGENDA

Versie: 1.0 - januari 2012

Vastgesteld

College:

Raad:

Voorwoord

Aan de slag voor een stevige groene toekomst! Dat maakt dit Uitvoeringsprogramma mogelijk. Het accent ligt daarbij op het dichter bij de mensen brengen van het groen; dit zal beter zichtbaar, beter bruikbaar en beter bereikbaar worden. Daarbij staat 'het groen' niet alleen voor gras en bomen, maar voor de gehele openbare ruimte: een openbare ruimte die niet alleen aantrekkelijk is om te zien, maar vooral ook bruikbaar is. Dichtbij de voordeur voor de kinderen en verder van huis voor de recreant.

Begin 2010 werd hiervoor al de basis gelegd met het gemeentelijk Groenstructuurplan 'Buitengewoon Groen'. Hierin wordt ingezet op een stevige hoofdgroenstructuur, betere verbindingen met het buitengebied en daarnaast meer kwaliteit en diversiteit in het groen. Maar hoe vertaal je dat naar de uitvoering? Daarvoor zorgt dit Uitvoeringsprogramma. Het is als het ware een brug naar de realisatie. Om dat goed te doen is een helder plan gemaakt dat praktische oplossingsrichtingen geeft met overzichtelijke kaarten en tabellen. In feite is het een werkboek voor de dagelijkse praktijk dat voor alle gebieden in de gemeente snel inzicht geeft in de bestaande waarden en nieuwe mogelijkheden. Zo kan hiermee rekening worden gehouden in alle planprocessen.

De komende jaren zal het Groenfonds worden ingezet waar dit het hardste nodig is en waar dit het meeste effect sorteert. Wat het eerst zichtbaar wordt, zijn investeringen voor groenaanleg in lopende plannen zoals het Waterplan. En daar waar het groen sterk onder druk staat, zoals in de centrale groenzone, komt snel een verder uitgewerkt plan met oplossingen voor een integrale ontwikkeling inclusief het groen. Dat geldt ook voor het buitengebied waar geïnvesteerd wordt in landschapsverbetering rond Stompwijk.

Verder zal al het groen beter bereikbaar worden gemaakt via de gemeentelijke website. Een wervend groenportaal als wegwijzer naar de mooiste speelplekken, bijzondere bomen, interessante dieren, groene wandelroutes enzovoort, om nog meer te kunnen genieten van wat er al is.

Tenslotte blijft het belangrijk dat iedereen actief de kans krijgt om mee te doen bij de uitwerking. Net zoals ook het Groenstructuurplan indertijd interactief is opgesteld met inwoners en deskundigen. Wij hopen u dus terug te zien als de maatregelen uit dit Uitvoeringsprogramma worden uitgewerkt in concrete ontwerpen, net zoals nu bij de uitvoering van het Waterplan gebeurt.

Namens het College van Burgemeester en Wethouders,

Marcel Houtzager
(Wethouder Financiën, Grondzaken, Water en Groen)

Inhoudsopgave

Paginanummer

ALGEMEEN	8
1. Inleiding en leeswijzer	9
2. Relatie met andere beleidsvelden	11
3. Communicatie en inspraak	13
3.1 Interne communicatie	13
3.2 Externe communicatie	13
3.3 Inspraak bewoners bij de daadwerkelijke uitvoer	13
3.4 Digitaal groenportaal	15
UITVOERINGSPROGRAMMA	16
4. Inleiding	17
5. Groene paragraaf per project	19
6. Cultuurhistorie, karakter en duurzaamheid	21
7. De negen deeltuinen	27
7.1 Groenvisie Schakenbosch	27
7.2 Centrale Zone	31
7.3 Vlietzone	39
7.4 Duivenvoordecorridor	45
7.5 Loo-zone	47
7.6 Spoorzone	53
7.7 Groenvisies voor de wijken	59
7.8 Groene lijnen	61
7.9 Stompwijkse buitengebied	75
INVESTERINGSAGENDA	76
8. Inleiding	77
9. Prioritering projecten	79
10. Financiering	83
11. Overzichtstabel met te treffen maatregelen	87
11.1 Overzichtskaat	87
11.2 Maatregentabel	87

Paginanummer

BIJLAGEN	130
7.7.1 Voorburg-Noord	134
7.7.2 Voorburg-West	138
7.7.3 Voorburg Oud	140
7.7.4 Raadhuiskwartier	142
7.7.5 Sijtwende	144
7.7.6 Bovenveen	146
7.7.7 Voorburg-Midden	150
7.7.8 Zeeheldenwijk	154
7.7.9 Essesteijn	156
7.7.10 Voorburg Damsigt	160
7.7.11 Park Veursehout	164
7.7.12 Verzetsheldenwijk	166
7.7.13 Klein Plaspoelpolder	168
7.7.14 Damcentrum	170
7.7.15 Leidschendam-Zuid	172
7.7.16 De Zijde	176
7.7.17 De Heuvel	178
7.7.18 Amstelwijk	180
7.7.19 Duivenvoorde	182
7.7.20 Prinsenhof	186
7.7.21 't Lien	188
7.7.22 Rietvink	190
7.7.23 Schakenbosch	192
7.7.24 Stompwijk	194
7.7.25 Park Leeuwenberg	196
7.7.26 Leidschenhage	198

ALGEMEEN

1. Inleiding en leeswijzer

De ambitie van de gemeente Leidschendam-Voorburg is hoog. De gemeente wil een *groene* woon- en werkstad binnen Haaglanden zijn. De Raad heeft daartoe in 2009 de opdracht gegeven een Groenstructuurplan op te stellen. Begin 2010 is dit Groenstructuurplan met als titel 'Buitengewoon Groen' vastgesteld.

Dit uitvoeringsprogramma met investeringsagenda is een verdere uitwerking van het Groenstructuurplan. In het uitvoeringsprogramma worden de stappen en bouwstenen beschreven die gewenst zijn om de ambitie zoals beschreven in het groenstructuurplan te verwezenlijken. Het vertaalt de ambities in de eerste plaats naar opgaven. De opgaven worden vervolgens vertaald in maatregelen die meer uitvoeringsgericht zijn. Vervolgens wordt in de investeringsagenda het rendement, de prioriteit en waar mogelijk de kosten e.d. omschreven van de verschillende opgaven.

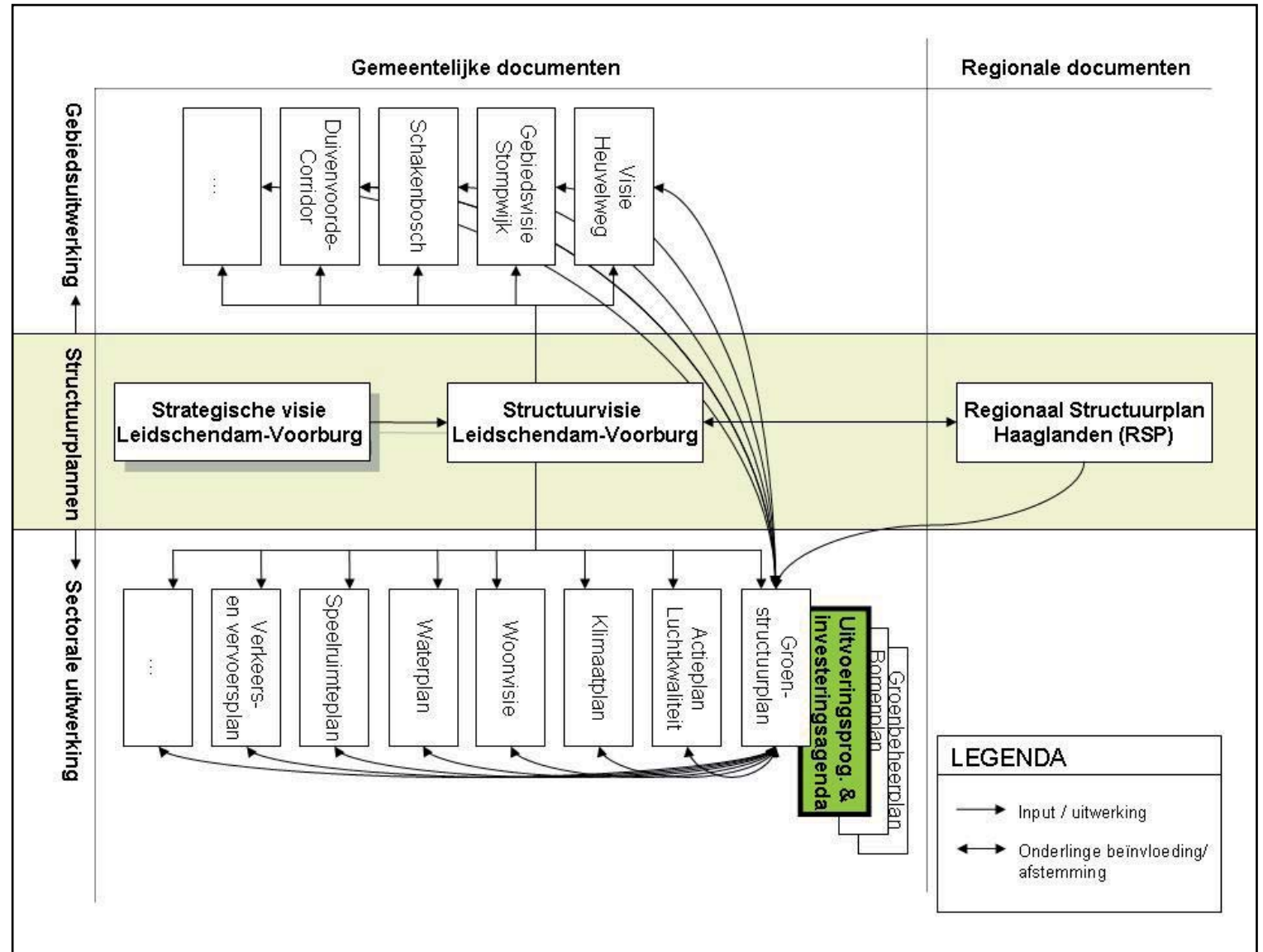
Het is daarmee niet gezegd dat altijd alle maatregelen uitgevoerd zullen kunnen worden, omdat er vrijwel altijd meerdere belangen spelen en er afwegingen gemaakt zullen moeten worden. Door de opgaven en maatregelen echter serieus te nemen, is er wel de garantie dat alles goed wordt bekeken en er zodoende geen kansen gemist worden om het groen in de gemeente te verbeteren. Creatieve oplossingen worden daarbij ook gestimuleerd zoals het toepassen van 'groene' gevels en daken.

In het Groenstructuurplan zijn negen deeluitwerkingen beschreven, die opgepakt moeten worden om de omschreven ambitie te verwezenlijken. Deze negen deeluitwerkingen zullen de leidraad vormen voor het uitvoeringsprogramma. Niet alle deeluitwerkingen kunnen tegelijkertijd opgepakt te worden. Van een aantal

deeluitwerkingen is de urgentie echter zeer hoog. Dit wordt verder uitgewerkt in de investeringsagenda. Daarnaast wordt er thans al hard gewerkt aan de Duivenvoordecorridor en is er een start gemaakt met het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) dat het hele buitengebied van de gemeente omvat. Aan deze twee deeluitwerkingen van het Groenstructuurplan wordt in dit uitvoeringsprogramma en investeringsagenda minder aandacht besteed, omdat dit al in het kader van andere planuitwerking wordt opgepakt.

Het eindbeeld volgens het Groenstructuurplan (bldz. 32)

De relatie van de verschillende beleidsplannen ten opzichte van elkaar

2. Relatie met andere beleidsvelden

Het uitvoeringsprogramma en de investeringsagenda zijn een nadere uitwerking van het Groenstructuurplan 'Buitengewoon Groen' dat begin 2010 is vastgesteld. Dit plan is opgesteld in nauwe samenhang met andere gemeentelijke beleidsrapporten, waaronder de gemeentelijke Structuurvisie Leidschendam-Voorburg 2020, 'Ruimte voor wensen', het Waterplan Leidschendam-Voorburg 2007-2015, het Verkeers- en vervoersplan 2003-2010 en het Speelruimteplan 2005. Daarnaast past het binnen het Regionaal Structuurplan Haaglanden (RSP) met het hieraan gekoppelde Groenbeleidsplan.

Voor de relatie met de gemeentelijke beleidsplannen wordt verwezen naar het hiernaast getoonde beleidsschema.

3. Communicatie en inspraak

Bij de implementatie van het Uitvoeringsprogramma Groenstructuurplan gaat het erom dat het uitvoeringsprogramma ook daadwerkelijk toegepast gaat worden. In eerste instantie is het derhalve van belang dat het binnen de gemeentelijke afdelingen een gedragen stuk is. Daarnaast is het van belang dat het ook het bestuur en de burgers bekend zijn met het document, zodat het meegenomen wordt bij het opstellen van ruimtelijke plannen.

3.1 Interne communicatie

Binnen de gemeentelijke afdelingen is er tijdens het opstellen van het document breed gecommuniceerd over het Uitvoeringsprogramma Groenstructuurplan. Tevens hebben verschillende afdelingen input geleverd. Na vaststelling van het plan door de Raad is het document naar de relevante afdelingen binnen de gemeente gestuurd, zodat een ieder het direct kan inzien en toepassen.

3.2 Externe communicatie

De Raad heeft het Uitvoeringsprogramma Groenstructuurplan in ***PM*** vastgesteld. Dit is vooraf gegaan door een presentatie tijdens de openRAADhuisavond op ***PM***.

Tot slot zal het document voor iedereen via de gemeentelijke website beschikbaar zijn.

3.3 Inspraak bewoners bij de daadwerkelijke uitvoer

Bewoners betrekken bij de inrichting van hun directe woonomgeving is van groot belang voor draagvlak. Vanuit de structuur van het groen is het soms echter onwenselijk om tegemoet te komen aan individuele wensen. Hieronder staat verwoord hoe om te gaan met bewonersparticipatie bij verschillende groengebieden.

Hoofdgroenstructuur

Dit zijn de belangrijkste lijnen en groengebieden in de gemeente. Omdat de lijnen en gebieden onderdeel zijn van een groter geheel, is bewonersinspraak beperkt. Voorkomen moet immers worden dat door incidentele ingrepen op basis van bewonerswensen (b.v. kap van bomen i.v.m. schaduwoverlast) de structuur deels verloren gaat. Incidentele ingrepen in de hoofdstructuur kunnen van invloed zijn op een veel groter gebied en zijn dus onwenselijk.

Tot de hoofdgroenstructuur behoren de 'groene lijnen' en de vier 'groene zones'. Daarnaast behoren ook onderdelen van de overige deeltuitwerkingsgebieden tot de hoofdgroenstructuur.

Wijkgroenstructuur

Dit zijn de belangrijkste lijnen en groengebieden binnen een wijk. Bij de lijnen is ook hier bewonersinspraak beperkt. Hier geldt immers ook het feit dat door incidentele ingrepen op basis van bewonerswensen, de structuur deels verloren kan gaan. Incidentele ingrepen kunnen ook hier van invloed zijn op een groter gebied, wat ongewenst is.

Daarnaast wordt per wijk de groenkenmerken beschreven. Dit onderscheidt de ene wijk van de andere. Inspraak is hier alleen binnen bepaalde kaders mogelijk.

Tot slot worden aan de wijkparken bepaalde hoofdlijnen meegegeven voor de inrichting van het gebied, om te voorkomen dat alle wijkparken op elkaar gaan lijken. Binnen deze hoofdlijnen is bewonersinspraak goed mogelijk en zelfs gewenst. De wijkparken hebben immers een functie voor die betreffende wijk; draagvlak is belangrijk.

In de uitwerking van de deelopuitwerking 'Groenvisies voor de wijken' wordt aangegeven wat de wijkgroenstructuur is.

Groen dat niet tot hoofd- of wijkgroenstructuur behoort

Bij groen dat niet tot de hoofd- of wijkgroenstructuur behoort, is bewonersinspraak en –participatie mogelijk en wenselijk. Dit betreft mensen immers bij het groen in hun straat, waardoor waardering en zorg voor het groen toeneemt. Wel blijft het een taak van de gemeente om de uiteindelijke afweging te maken, bewoners hebben inspraak, maar bepalen niet.

Dit omvat vooral die gebieden in de wijken die niet tot één van de negen uitwerkingsgebieden behoren.

3.4 Digitaal groenportaal

De gemeente Leidschendam-Voorburg wil een groene woongemeente zijn. Om mensen bewust te maken van het huidige groen en de kwaliteit hiervan, wordt een digitaal groenportaal (website) gerealiseerd. Dit is een wegwijzer naar uitvoeringsplannen, de mooiste speelplekken, bijzondere bomen, de historische landgoederen, interessante dieren etc. in de eigen woonomgeving.

Eén en ander wordt vormgegeven door middel van een link naar een geografische kaart waarop de informatie per locatie terug te vinden is. Verder zijn er 'groene wijkwandelingen' te downloaden. Links zijn er ook naar informatie over het landelijk gebied met o.a. excursies en recreatieve adressen. Tot slot zijn er links naar verenigingen en stichtingen in de gemeente die een relatie met cultuurhistorie, flora, fauna en natuur hebben.

UITVOERINGSPROGRAMMA

4. Inleiding

In het uitvoeringsprogramma zijn de negen deeltitwerkingen vanuit het Groenstructuurplan verder uitgewerkt. Eerst wordt de huidige situatie beschreven, waarna ingegaan wordt op de potentieel aanwezige mogelijkheden. Tot slot worden de opgaven en maatregelen behandeld die opgepakt moeten worden om tot de beschreven ambitie te kunnen komen.

5. Groene paragraaf per project

Het Groenstructuurplan geeft aan dat een 'groene paragraaf' in ruimtelijke plannen vanaf de initiatieffase standaard moet worden opgenomen. Deze 'groene paragraaf' verankert het groen op een soepele en effectieve wijze in de planprocessen. Hierdoor ontstaat er een win-winsituatie omdat plannen integraler aangepakt worden en met elkaar mee kunnen liften. Bovendien wordt voorkomen dat er onbedoeld ingrepen gedaan worden zonder deze te toetsen aan de groene ambities uit het Groenstructuurplan.

In de groene paragraaf dienen de volgende punten duidelijk omschreven te worden:

- Maakt het plangebied deel uit van de gemeentelijke hoofdgroenstructuur en zo ja, hoe wordt hier rekening mee gehouden?
- Maakt het plangebied deel uit van de wijkhoofdgroenstructuur en zo ja, hoe wordt hier rekening mee gehouden?
- Wat is de waarde is van het bestaande groen?
- Hoe wordt er in de planvorming met het bestaande groen omgegaan?
- Hoe wordt eventueel te verwijderen groen gecompenseerd?
- Op welke wijze versterkt het nieuwe groen het plan en haar omgeving?
- Hoe worden de financiële aspecten van het groen gedekt?

De groene paragraaf dient vervolgens getoetst te worden aan het Groenstructuurplan en het onderhavige uitvoeringsprogramma.

Legenda Cultuurhistorie

Prehistorie	
■	Oude duinen/strandwal
○	Steentijd en IJzertijd
Romeinen	
▣	Stad Forum Hadriani
—	Gracht van Corbulo
Middeleeuwen	
■	Het Schakenbosch
—	Vliet en Broeksloot
—	Ontginningslint met boerderijen
—	Landscheiding Rijnland Delfland
■	Woonkern
—	(Verdwenen) weg van voor 1650
⌘	Ridderhofstede of kasteel
▲	Grenspaal
Gouden eeuw	
■	Bestaand landgoed/relict
▣	Belangrijk verdwenen landgoed
▨	Landgoederenzone
—	Groen relict
—	Boerderij
★	Windmolen
★	Verdwenen windmolen
⊙	Ontzet van Leiden (Veldslag Voorweg & Spaanse Schansen)
⊙	Eendekooi
—	Eerste droogmakerij prov. Z.H.
Vanaf ca. 1800	
—	Meidoornhagen
—	Sluiscomplex
—	Slag om Dorrepaal WO II
—	Spoorlijn
+	Kerkhof
+	Kerktuin
■	Gemaal
■	Gemeentegrens

300 150 0 300 600 900 1.200 1.500 m.

De 'levende canon' van de gemeente; de cultuurhistorische karakteristiek van de gemeente

6. Cultuurhistorie, karakter en duurzaamheid

In dit hoofdstuk zijn aspecten opgenomen die voor de hele gemeente gelden en niet specifiek toe te delen zijn naar één project of gebied. Ze gelden dus in meer of mindere mate voor alle in dit uitvoeringsprogramma beschreven gebieden. Dit hoofdstuk zal derhalve bij elk project geraadpleegd moeten worden.

Cultuurhistorie

Leidschendam-Voorburg heeft een rijke historie die ruim 5000 jaar teruggaat. De statige buitenplaatsen in Voorburg getuigen hiervan en ook het oude landschap rond Stompwijk. Ook bezitten we bijzondere stedenbouwkundige wijken van bekende architecten. Daarnaast ligt er veel verborgen onder de grond zoals het 2000 jaar oude kanaal van de Romeinse veldheer Corbulo. Al deze sporen vertellen over de plek waar wij leven en over het leven van onze voorouders. Het heeft zelfs economische waarde zoals blijkt uit de verkoopbrochures van ontwikkelaars waarin de (groene) rijkdom uit het verleden als verkoopargument wordt gebruikt.

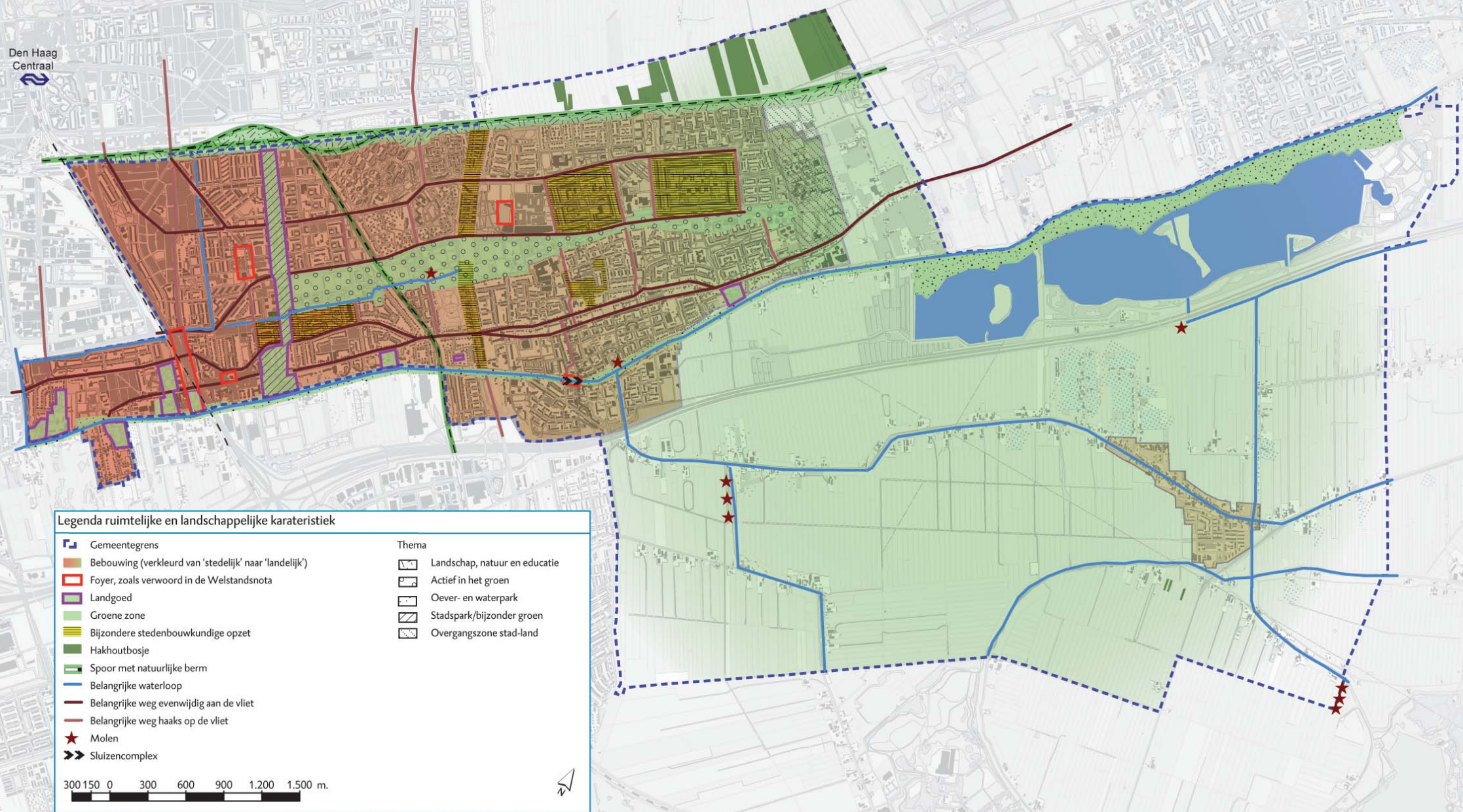
Levende Canon

Het Groenstructuurplan wil de belevingswaarde van onze gemeente vergroten door de karakteristiek van locaties te versterken. Het rijke verleden van de gemeente is hierbij een belangrijke inspiratiebron. Via de 'Levende Canon' kunnen de sporen uit het verleden weer zichtbaar worden gemaakt. Hierbij valt te denken aan bijzondere groenstructuren en stedenbouwkundige patronen. Verder kan groen effectief worden ingezet om de ruimtelijke kwaliteit van cultuurhistorische elementen te structureren en te verbeteren. Veel aandacht is ook nodig voor behoud en herstel van karakteristieke groenaanleg omdat dit 'modegevoelig' is en als kwetsbaar levend materiaal vaak geruisloos verdwijnt. Plekken worden zo herkenbaarder en vertellen hun eigen verhaal.

Op een overzichtelijke kaart zijn de belangrijkste mogelijkheden aangegeven als input bij plannen.

Opgaven en maatregelen

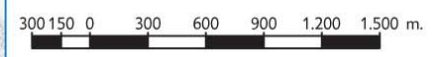
- De cultuurhistorie in de gemeente op een aantal plekken zichtbaar maken in de vorm van een 'levende canon';
- De cultuurhistorische kaart gebruiken als input bij plannen;
- Groen inzetten ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van cultuurhistorische en stedenbouwkundige elementen en structuren;
- Op de buitenplaatsen verdwenen bijzondere bomen zoals naaldbomen weer aanplanten;
- Markeren van woonplaatsen uit de steentijd bijvoorbeeld door de vorm van de verdwenen woningen met bomen in te planten;
- Aandacht voor het behouden en herstellen van karakteristieke beplantingen die horen bij een bepaalde periode zoals de jaren 50 van de vorige eeuw;
- De oorspronkelijke beplanting bij het markante raadhuis van Leidschendam renoveren en herstellen;
- Het tracé van het kanaal van Corbulo zichtbaar maken door het te markeren met bijzondere bomen;
- Het tracé van de Landscheiding als de grens tussen Rijnland en Delfland weer zichtbaar maken door beplanting en andere maatregelen;
- Verdwenen buitenplaatsen en boerderijen zichtbaar maken met bijzondere beplanting;
- Verdwenen windmolens markeren in de groenaanleg en het landschap;
- Bijzondere gebeurtenissen zichtbaar maken zoals bijvoorbeeld de forten en schansen en de slag bij Wilsveen bij het ontzet van Leiden.

Legenda ruimtelijke en landschappelijke karakteristiek

- Gemeentegrens
- Bebouwing (verkleurd van 'stedelijk' naar 'landelijk')
- Foyer, zoals verwoord in de Welstandsnota
- Landgoed
- Groene zone
- Bijzondere stedenbouwkundige opzet
- Hakhoutbosje
- Spoor met natuurlijke berm
- Belangrijke waterloop
- Belangrijke weg evenwijdig aan de vliet
- Belangrijke weg haaks op de vliet
- Molen
- Sluizencomplex

- Thema
- Landschap, natuur en educatie
  - Actief in het groen
  - Oever- en waterpark
  - Stadspark/bijzonder groen
  - Overgangszone stad-land

Ruimtelijke en landschappelijke karakteristiek

De ligging van de gemeente tussen enerzijds het hoogstedelijke centrum van Den Haag en anderzijds het open veenweidelandschap rondom Stompwijk is een grote kwaliteit. Deze overgang is binnen de kernen Voorburg en Leidschendam duidelijk herkenbaar. Voorburg wordt gekenmerkt door een meer klassieke stedenbouw bestaande uit bouwblokken met parken, terwijl in Leidschendam meer de tuinstadgedachte de boventoon voert. Hier zijn de woningen in het groen gebouwd. Het groen is alom aanwezig. Binnen de gemeente treedt dus een verkleuring op van de stedelijke (rode) Voorburg naar het landelijke (groene) Leidschendam.

Daarnaast is de gritstructuur karakteristiek, waarbij de lijnen evenwijdig aan de vliet de boventoon voeren. Zij geven samen met de groene zones structuur aan de gemeente.

De foyers zijn overgenomen uit de Welstandsnota. Dit zijn drukke en representatieve plekken die als de 'huiskamers' van de gemeente ervaren worden. Het zijn karakteristieke plekken in de gemeente waar je je 'thuis' kunt voelen. Over het algemeen is het er prettig verblijven en onderscheidt het gebied zich van de rest van de gemeente.

Vanzelfsprekend zijn de (voormalige) landgoederen langs de vliet karakteristiek voor de gemeente. Het sluizencomplex geeft de grens tussen de twee waterschappen aan. Tot slot hebben vijf wijken een gebied met een bijzonder stedenbouwkundig concept dat zeer karakteristiek is. De gebieden zijn alle ontworpen door zeer bekende architecten/stedenbouwkundigen en kenmerken zich door een totaal ontwerp. Hierbij zijn het stedenbouwkundige plan, de woningen en de openbare ruimte vergaand in samenhang ontworpen. De gebieden liggen in Voorburg Oud, het Raadhuiskwartier, de Heuvel, Prinsenhof en Sijtwende. Voor een toelichting per gebied met de bijzonderheden wordt verwezen naar de beschrijving in de groenvisies voor de wijken, bijlage 1.

Opgaven en maatregelen

- Zichtbaar maken van de 'verkleuring' van de gemeente van de meer 'rode' stedelijke klassieke wijken in Voorburg naar de meer 'groene', landelijke wijken in Leidschendam;
- De gritstructuur van de stedelijke structuur in de gemeente benadrukken, waarbij met name de lijnen evenwijdig aan de Vliet continu worden vormgegeven en de lijnen die hier haaks opstaan discontinu;
- Het vormgeven van de foyers als 'huiskamer' van de gemeente: als representatieve plekken;
- De karakteristiek van de (voormalige) landgoederen behouden en waar mogelijk verder versterken;
- De karakteristiek van de vier wijken met een bijzonder stedenbouwkundig concept behouden en waar mogelijk versterken;
- Behoud van cultuurhistorische beplanting zoals hakhoutbosjes.

Duurzaamheid

De gemeente zet hoog in op duurzaamheid. Daarbij wordt niet alleen gestreefd naar een forse afname van fossiel energiegebruik (Klimaatplan 2009-2020), maar wordt op alle beleidsthema's gerelateerd aan werken en wonen ingezet om tot een optimale toekomstbestendige leefomgeving te komen. Belangrijke pijlers daarbij zijn: duurzame mobiliteit, het gemeentelijke waterplan, het beleidsplan openbare verlichting, de structuurvisie en het groenstructuurplan.

Groen in de stad is één van de peilers die bijdraagt aan een duurzame ontwikkeling. Er zijn globaal drie aspecten van duurzaamheid waar zij een belangrijke bijdrage aan levert:

- Gezondheid: groen biedt ontspanning, verlaagt stress, vermindert overgewicht bij kinderen en verkort het aantal opname dagen in het ziekenhuis;
- Leefbaarheid: groen biedt ontmoetingsplekken voor bewoners, versterkt de sociale en motorische ontwikkeling van kinderen en heeft een educatieve functie;
- Milieu: groen zet CO₂ om in zuurstof, dempt temperatuurwisselingen in de stad en verhoogt de wateropvangcapaciteit, isoleert gebouwen en biedt een vestigings- en schuilplaats voor planten en dieren.

Naast het gebruikelijke groen in de vorm van bomen, plantsoenen, tuinen en parken is het interessant om in te zetten op meer ongebruikelijke vormen van groen, zoals groene gevels en daken. Zij leveren een positieve bijdrage aan bovenstaande punten. Enerzijds isoleren dit soort gevels en daken beter dan standaard gevels en daken, houden zij het regenwater langer vast bij hevige buien waardoor het rioelstelsel een minder grote piekbelasting krijgt en zorgen ze voor een habitat voor insecten en kleine vogels. Anderzijds hebben ze een visuele functie: groene gevels verzachten het beeld en groene daken in de buurt van hoogbouw leveren een aangenamer beeld vanuit deze hoogbouw.

Vanuit duurzaamheid is het ook van belang dat een brede variatie aan planten en dieren zich thuis voelt in de stad. Hiertoe is het van belang dat er een Flora- en Faunabiotopenplan komt, zodat inzicht gekregen wordt in de verschillende biotopen in de gemeente die interessant zijn voor plant en dier. Bij het opstellen van onderhoudsplannen kan vervolgens rekening gehouden worden met deze biotopen.

Opgaven en maatregelen

- Versterken van de biodiversiteit en educatieve kwaliteit van het groen nabij scholen;
- Groen zo aanbrengen dat het lang meegaat door de locatie voor met name bomen zorgvuldig te kiezen;
- Groen waar mogelijk zo aanleggen dat het een aanleiding tot meer spelen en bewegen vormt, zodat de gezondheid bevorderd wordt;
- Bij binnenstedelijke verdichtingsopgaven wordt nadrukkelijk bezien in hoeverre groen, waaronder ook verticaal groen en groene daken, kan bijdragen aan het tegengaan van temperatuurstijgingen (hittestress).

Een sfeerbeeld dat de potentie van Schakenbosch weergeeft

7. De negen deelluitwerkingen

7.1 Groenvisie Schakenbosch

Schakenbosch vormt de overgangszone tussen het stedelijk gebied en de Duivenvoordecorridor. Komende jaren zal de Duivenvoordecorridor getransformeerd worden tot een aantrekkelijke groene zone met nieuwe buitenplaatsen. Om hier als gemeente optimaal van te kunnen profiteren, is het van belang dat de verbindingen tussen het stedelijk gebied en dit buitengebied veel nadrukkelijker en logischer vormgegeven worden. Aangezien Schakenbosch de schakel is tussen beide gebieden, is het van belang deze verbindingen goed vorm te geven in het stedenbouwkundig plan dat voor Schakenbosch gemaakt wordt.

Op het ogenblik vormt Schakenbosch een buffer tussen het stedelijk gebied en het landelijk gebied. Het fungeert thans meer als barrière dan als aantrekkelijk verbindend gebied.

De potentie van Schakenbosch

Schakenbosch zal ontwikkeld moeten worden als een 'overgangsgebied' tussen het stedelijk en het landelijk gebied. Het blijft een groen karakter houden met bijzondere woonmilieus, waarin het prettig is om te wandelen en goede aansluitingen heeft op zowel het stedelijk gebied als het landelijk gebied/de Duivenvoordecorridor.

Bijkomende effecten van een aantrekkelijk en groen Schakenbosch:

- Hoogwaardige groene woonmilieus die ontwikkeld kunnen worden, gelegen in een aantrekkelijke groene setting;
- Een goed toegankelijk Schakenbosch versterkt het beeld dat de gemeente een groene woongemeente is;
- Steeds meer bedrijven gaan dáár zitten, waar hun werknemers graag wonen en veel mensen wonen graag bij/in het groen. Daarnaast vestigen hoogwaardige bedrijven en kantoren zich ook graag aan/in het groen;
- Een groene omgeving biedt ontspanning en verlaagt stress.

Daarnaast zorgt het ervoor dat mensen meer bewegen. Een toename van groen heeft derhalve een positief effect op de volksgezondheid;

- De OZB van woningen aan en in een park is gemiddeld zo'n 5% hoger dan die van vergelijkbare woningen die niet in een groene setting gelegen zijn. Hier heeft de gemeente dus direct (economisch) voordeel van groen;
- Een 'groene long' in de gemeente heeft positieve invloed op het stadsmilieu. Het zet het CO₂ om in zuurstof. Een groene omgeving heeft meer capaciteit voor waterberging en zuivert tegelijkertijd het water dat terecht komt in singels en sloten. Dit heeft positieve invloed op de benodigde capaciteit van het rioolstelsel in de wijk.

Opgaven en maatregelen

De opgaven in Schakenbosch vanuit het Groenstructuurplan zijn:

1. Schakenbosch vormgeven als overgangszone van stad naar platteland waarbij een groene setting het uitgangspunt vormt.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Het waarborgen van de ruimtelijke kwaliteit van deze zone;
- De overgang 'stad' - 'land' vormgeven, waarbij onder andere gebruik gemaakt wordt van het oude boerderijlint en de Oude Veurse Achterweg;
- Een goede analyse van bestaande natuur- en ecologische waarden in het gebied en dit als basis gebruiken voor de verdere inrichting van het gebied;
- Bijzondere woonmilieus ontwikkelen die het groene karakter van dit gebied behouden;
- Realiseren van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes door het gebied die op een logische manier aansluiten op het stedelijk gebied en het buitengebied.

Het is een mooie lentedag in 2020, een strak blauwe lucht en vanmiddag verwachten ze een temperatuur van tegen de 20 graden. De hele stad snakt ernaar om na de donkere, koude winter weer naar buiten te gaan. Ik pak mijn jas en loop via een groene route naar de centrale zone. Daar bruist het altijd van het leven, het is er heerlijk fietsen en wandelen en het is gewoon leuk om al die mensen daar actief bezig te zien. Maar vandaag heb ik even behoefte om alleen te zijn.

Ik ga rechtsaf en loop zo Schakenbosch in. Het is heerlijk dat je op dit fiets-/wandelpad op alle overige verkeer voorrang hebt.

Het is echt fantastisch wat de gemeente hier afgelopen jaren gerealiseerd heeft. Ik hoor ook steeds meer mensen die naar Schakenbosch komen. De gemeente heeft ervoor gezorgd dat het veel bereikbaarder is geworden. Daarnaast is het ook veel beter aangesloten op zijn omgeving. Daar waar het vroeger een gebied op zichzelf was, is het nu echt een overgangsgebied van de stad naar het platteland.

Ondanks zijn populariteit is het er toch vrijwel altijd heerlijk rustig; echt een mooie plek om even tot mezelf te komen. Je kunt er fantastisch wandelen. In de verte hoor ik een groene specht. Het leuke aan deze wandeling is dat hij zo gevarieerd is. In Schakenbosch waan je je in een bos met hier en daar een doorzicht naar prachtige woonbebouwing, terwijl je even verderop in de Duivenvoordecorridor tussen de koeien loopt!

Vandaag ga ik op mijn favoriete bankje zitten, gelukkig zit er nog niemand. Hij staat aan de rand van het bos en kijkt zo uit over de landerijen. Tussen de bomen door zie ik in de verte de torens van kasteel Duivenvoorde. Ik mijmer een beetje voor mij uit en geniet van de zon op mijn gezicht. Het leven is eigenlijk best erg goed!

2. Ruimtelijk en functioneel doortrekken van de drie groene zones tot in het buitengebied.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- De langzaam verkeersroutes vanuit de zones op een ruimtelijk logische en functionele manier doortrekken tot in het buitengebied en hier aan laten sluiten op bestaande of in de toekomst te realiseren routes;
- De ruimtelijke kwaliteit van deze routes moet in Schakenbosch gewaarborgd zijn;
- Betreffende 'doorgaande' routes aansluiten op de routestructuur in Schakenbosch.

3. Duidelijke verbindingen maken met zowel het stedelijk gebied als het buitengebied.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- De huidige fietspad-delen op een logische wijze met elkaar verbinden;
- Een eenduidige inrichting van de langzaamverkeersroutes zodat deze herkenbaar zijn.

Een sfeerbeeld dat de potentie van de centrale zone weergeeft

7.2 Centrale Zone

Centrale Zone

De centrale zone (in de herijking van de structuurvisie Ruimte voor Wensen de 'centrale groene zone' genoemd) vormt de groene ruggengraat van de gemeente. Deze zone staat onder druk door diverse ruimteclaims die vanuit verschillende sectoren op dit gebied gelegd worden. Het is niet gezegd dat deze hier geen plek kunnen krijgen, maar het is van belang dat ze de aantrekkelijke groenzone met langzaamverkeersroute die hier in potentie aanwezig is, niet frustreren.

De centrale groenzone huisvest thans diverse groene stedelijke functies, zoals voetbalvelden, hockeyvelden, tennisvelden, een begraafplaats, een kinderboerderij, een bezoekerscentrum, de scouting en een manege. Deze functies bij elkaar vormen tezamen een groot deel van de centrale zone. Opvallend is echter dat de functies vrijwel allemaal in zichzelf gekeerd zijn; ze gaan nauwelijks relaties aan met de naastliggende functie. Dit geldt zowel op functioneel (verbindingen) als op ruimtelijk vlak. Veelal zijn de zijkanten 'afgeplant' en is er nauwelijks zicht van 'buiten' naar 'binnen'. De verschillende functies worden daarnaast veelal van elkaar gescheiden door drukke wegen die de centrale zone kruisen. Daarnaast is kenmerkend voor deze strook dat er geen sprake is van één doorgaande langzaamverkeersroute door dit gebied. Delen ontbreken of sluiten niet op elkaar aan. Twee gebieden, te weten het gebied rondom de Vlieger en het gebied rondom de kinderboerderij behoren tot de ecologische kerngebieden binnen de gemeente.

De potentie van een groene centrale zone

De kwaliteit van de gemeente bestaat uit een combinatie van drie aspecten: de ligging t.o.v. het centrum van Den Haag, de nabije ligging van het buitengebied en het groene karakter van de gemeente zelf. Dit laatste kan drastisch verbeterd worden door de aanleg van de centrale zone. De centrale zone heeft de potentie om uit te groeien tot een hoogwaardig park met daarin allerlei groenstedelijke functies. Als er

nieuwe 'groene' stedelijke functies bij komen in de gemeente, dienen zij in eerste instantie in deze zone gesitueerd te worden. Er komt een hoogwaardige langzaamverkeersroute tussen de diverse functies door, waardoor een gevarieerde en aantrekkelijke route ontstaat. Deze route wordt door Schakenbosch aangesloten op het nieuwe routenetwerk van de Duivenvoordecorridor (verbetering stad-land relatie). De omliggende wijken zijn goed aangesloten op deze zone, waardoor je vanuit je huis op een makkelijke en aantrekkelijke manier snel in het buitengebied bent.

Een speciaal aandachtspunt vormt de centrale zone ter hoogte van de Noordsingel. De groenzone versmalt hier sterk en beperkt zich tot het brede profiel van de Noordsingel. Tevens mist hier een langzaamverkeersroute. Op termijn dient de centrale zone hier versterkt en bij voorkeur verbreed te worden. Bij herontwikkeling van de bebouwing tussen de Noordsingel en Van Ruysdaellaan (school, woningen) en tussen de Noordsingel en Veurse Achterweg (kantoren t.b.v. o.a. Fugro) dient goed gekeken te worden hoe het nieuwe plan de centrale groenzone kan versterken.

In het Groenstructuurplan is aan elk van de vier groenzones een thema gekoppeld. De centrale zone heeft als thema 'actief in het groen' gekregen, voortkomend uit de vele (sport)voorzieningen die er thans al aanwezig zijn.

Bijkomende effecten van een groene centrale zone:

- Hoogwaardige (groene) woonmilieus die ontwikkeld kunnen worden, gelegen aan een aantrekkelijk park;
- Faciliteren van 'groene actieve voorzieningen' zoals sportvelden e.d.

Legenda centrale zone

- Gemeentegrens
- Bebouwing
- (Openbaar) groen
- Sportveld
- Begraafplaats
- Water
- Parkeerterrein
- Dierenweide
- Spoor
- Weg
- Fietspad

De huidige verschillende functies binnen de centrale zone

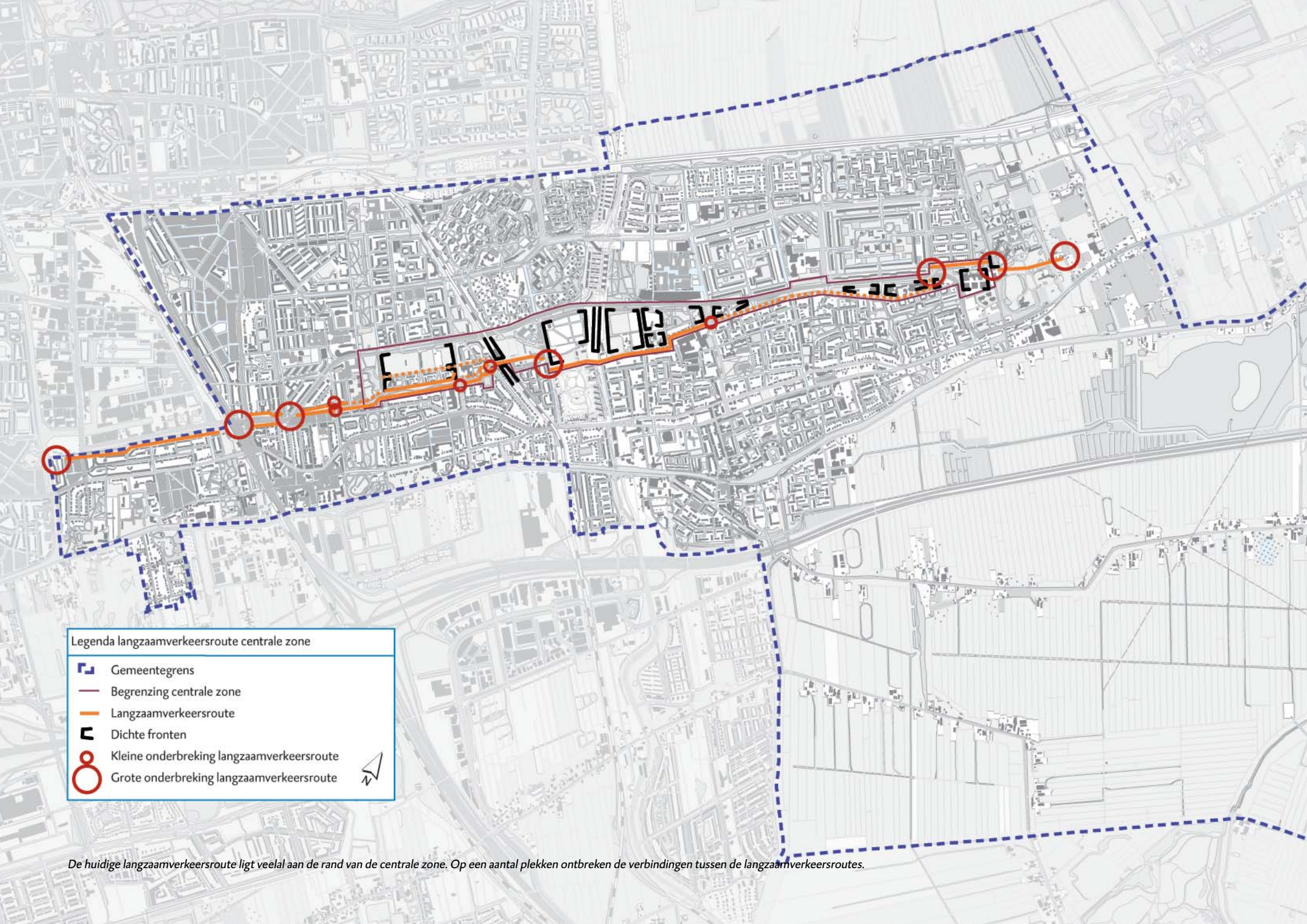
De huidige situatie

De potentieel aanwezige situatie. Door het daadwerkelijk realiseren van een groene centrale zone, komen de verschillende wijken in de gemeente op korte afstand van het 'grote groen' te liggen.

Naast concrete aspecten zijn er ook meer indirecte voordelen van deze groene zone:

- Stimuleren van alternatieven voor het autogebruik indien dit een logische, hoogwaardige langzaamverkeersroute wordt, waaraan de entrees van de verschillende voorzieningen liggen;
- De centrale zone versterkt het beeld dat de gemeente een groene woongemeente is;
- Steeds meer bedrijven gaan dáár zitten, waar hun werknemers graag wonen en veel mensen wonen graag in/bij het groen. Daarnaast vestigen hoogwaardige bedrijfsgebouwen (kantoren) zich ook graag aan/in het groen;
- De centrale zone vormt een belangrijke verbinding vanuit de gemeente met het buitengebied/de Duivenvoordecorridor;
- Een groene centrale zone geeft aanleiding om groenverbindingen te maken vanuit de aangrenzende wijken naar de groene centrale zone. Hierdoor wordt het groen nog meer de wijken ingetrokken;
- Een groene omgeving biedt ontspanning en verlaagt stress. Daarnaast zorgt het ervoor dat mensen meer bewegen. Een toename van groen heeft derhalve een positief effect op de volksgezondheid;
- De OZB van woningen aan een park is gemiddeld zo'n 5% hoger dan die van vergelijkbare woningen die niet in een groene setting gelegen zijn. Hier heeft de gemeente dus direct (economisch) voordeel van groen;
- Een 'groene long' in de gemeente heeft positieve invloed op het stadsmilieu. Het zet het schadelijke CO₂ om in zuurstof. Een groene omgeving heeft meer capaciteit voor waterberging en zuivert tegelijkertijd het water dat terecht komt in singels en sloten. Dit heeft positieve invloed op de benodigde capaciteit van het rioolstelsel in een wijk.

Legenda langzaamverkeersroute centrale zone

- Gemeentegrens
- Begrenzing centrale zone
- Langzaamverkeersroute
- Dichte fronten
- Kleine onderbreking langzaamverkeersroute
- Grote onderbreking langzaamverkeersroute

De huidige langzaamverkeersroute ligt veelal aan de rand van de centrale zone. Op een aantal plekken ontbreken de verbindingen tussen de langzaamverkeersroutes.

Opgaven en maatregelen

De opgaven in de centrale zone zijn:

1. Creëren van een hoogwaardige doorgaande langzaam verkeersroute vanaf de Loo-zone tot in het buitengebied.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit in deze zone;
- De huidige fietspad-delen op een logische wijze met elkaar verbinden;
- Veilige kruisingen maken op die plekken waar autoverkeer rijdt, waarbij (bij voorkeur) het langzaam verkeer voorrang heeft;
- Een eenduidige inrichting van de langzaamverkeersroute zodat deze herkenbaar is;
- De verbinding tussen de centrale zone en Schakenbosch ter hoogte van het verpleegtehuis Prinsenhof verbeteren.

2. Ruimtelijke samenhang creëren tussen de verschillende groene stedelijke voorzieningen.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Het aantal hekken minimaliseren. Afscheiding d.m.v. sloten of indien nodig, hekken om grotere gebieden, zodat niet elke voorziening zijn eigen hekwerk nodig heeft;
- Groenvoorzieningen zo situeren dat doorzichten van de ene voorziening naar de andere mogelijk worden;
- De hoofdentrees van de voorzieningen zo situeren dat deze allemaal op de langzaamverkeersroute zijn georiënteerd.

3. Waar mogelijk de langzaamverkeersroute door de diverse sportcomplexen heen leiden, waardoor een voor de recreant zeer aantrekkelijke en gevarieerde route ontstaat.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Duidelijkheid over uitbreidingswensen van de zittende voorzieningen;
- Het 'openen' van sportcomplexen voor de recreant;
- Het verplaatsen van parkeerterreinen naar de rand/achterkant van de complexen, zodat de langzaamverkeersroute niet over deze parkeerterreinen loopt. De parkeerterreinen zijn alleen 'van buitenaf' bereikbaar.

4. Bij herontwikkeling van de zone tussen de Noordsingel en de Van Ruysdaellaan en tussen de Noordsingel en de Veurse Achterweg dient de Centrale Zone versterkt te worden.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Duidelijkheid over wensen van de thans zittende bedrijven/ bebouwing;
- Een visie hoe eventuele nieuwbouw in dienst kan staan van de centrale zone en deze ook versterkt.

5. De Prins Bernardlaan en Noordsingel onderdeel uit laten maken van de centrale zone door deze om te vormen tot 'parkway'.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- De brede berm en groenstroken langs deze weg ruimtelijk onderdeel uit laten maken van de centrale zone;
- De afscheidende 'groene wand' van de (sport)complexen aan de kant van de weg opener maken, zodat vanaf de weg zicht op deze faciliteiten geboden wordt;
- Op termijn terugbrengen van de hoeveelheid verharding van deze wegen tot het strikt noodzakelijke. Dit geldt vooral op kruispunten.

6. Het verbeteren van (langzaam verkeers)routes vanuit de woonwijken naar de Centrale Zone. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld de Broeksloot, de Norah en de verschillende groengebieden die aan de Centrale Zone liggen (De Heuvel, De Prinsenhof, het Zijdepark e.d.)

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Maken van een plan per wijk welke routes hiervoor in aanmerking komen;
- Goede verbindingen (oversteken) maken van deze routes naar de centrale zone;
- Waar mogelijk vergroenen van deze routes, waardoor ze ruimtelijk aansluiten op de centrale zone.

Het is een mooie lentedag in 2020, een strak blauwe lucht en vanmiddag verwachten ze een temperatuur van tegen de 20 graden. De hele stad snakt ernaar om na de donkere, koude winter weer naar buiten te gaan. Ik pak mijn fiets en rijd via een groene route naar de centrale zone. Daar bruist het altijd van het leven; het is er heerlijk fietsen en wandelen en het is gewoon leuk om al die mensen daar actief bezig te zien. Rechts is een scoutinggroep bezig om een huttenkamp te bouwen, terwijl iets verderop een groepje 65+-ers aan het discussiëren is welke jeu-de-boule bal nu het dichtste bij het kleine balletje ligt. Het bladerdak van de bomen filtert de zon, waardoor zich een mooi schaduwspel op het fietspad aftekent. Even verderop wordt er gehockeyd; ik zie net dat mijn 6-jarige buurmeisje een goal scoort. Waanzinnig van vreugde stort ze zich als volleerd hockeyster tussen haar juichende medespeelstertjes.

Het is echt fantastisch wat de gemeente hier afgelopen jaren gerealiseerd heeft. Ik hoor ook steeds meer mensen die de fiets i.p.v. de auto pakken omdat het zo leuk is om deze route te fietsen en daarnaast is het ook gewoon sneller! Dat hebben ze overigens ook wel slim gedaan. Alle sportverenigingen en andere voorzieningen liggen met hun entree naar de langzaamverkeersroute die als een doorgaande lijn door dit gebied kronkelt. Wie met de auto komt, moet ergens 'achterin' parkeren. Het voelt dan toch een beetje alsof je door de achterdeur naar binnen moet.

Bij de kinderboerderij is het ook druk; ze zijn daar erg actief. Elke zaterdagochtend is er een 'excursie' voor de allerkleinsten en de iets ouderen mogen mee helpen de dieren te voederen. Uiteindelijk kom ik aan waar ik moet zijn. Een schitterend nieuw paviljoen midden in het groen gelegen, waar het heerlijk vertoeven is. De vriendin met wie ik afgesproken heb, zie ik al op het terras zitten. Ze heeft uitzicht over het voetbalveld waar haar zoontje zich in het zweet werkt. Ik begroet haar en neem een wijntje op het goede leven!

Tot slot

Het is niet noodzakelijk om de maatregelen meteen helemaal uit te voeren. Het is daarentegen wel noodzakelijk dat er nu een visie/ontwerp voor dit gebied gemaakt wordt, waar in de komende jaren naar toegewerkt kan worden. Dit om te voorkomen dat er binnenkort ongewenste en onomkeerbare ingrepen gedaan worden die haaks staan op de beschreven ambitie.

Een sfeerbeeld dat de potentie van de vlietzone weergeeft

7.3 Vlietzone

De Vlietzone is één van de vier belangrijke groenzones in de gemeente. Binnen deze zone is de Vliet de ruggengraat. De zone omvat tevens de landgoederen en de woonbebouwing die op de Vliet gericht is. De zone speelt een belangrijke rol als verbinding naar de Vlietlanden en daarmee richting de Duivenvoorde-corridor. Veel van de landgoederen die aan de Vliet liggen, behoren tot de ecologische kerngebieden van de gemeente.

De Vliet stamt uit de Middeleeuwen en loopt van Leiden naar Rotterdam. Ze ligt op de overgang van de hoger gelegen zandige strandwal aan de noordzijde van de Vliet naar de lager gelegen venige strandvlaktes aan de zuidzijde. De ligging op deze overgang zorgt er mede voor dat de Vliet een asymmetrische opbouw heeft. De Vliet is van oudsher altijd een belangrijke vestigingsplaats geweest. Zo zijn zowel de kernen Voorburg als Leidschendam aan de Vliet ontstaan en liggen de diverse buitenplaatsen vrijwel allemaal aan de vliet. Plaatselijk zijn nog stroken van het oorspronkelijke slagenlandschap herkenbaar gebleven. Samen zorgt dat ervoor dat het thans een gevarieerde en recreatief aantrekkelijke groene zone is.

Het gebied aan de westzijde is grotendeels bebouwd. De oever wordt gekenmerkt door een afwisseling van bebouwing en grote villa- en landgoedtuinen, die de Vliet een groen, historisch karakter geven. Aan de oostzijde zijn drie delen te onderscheiden:

- Vlietland;
- Leidschendam Zuid en aansluitend daarop de Zeeheldenwijk;
- Het gebied rond Westvliet.

De eerste twee delen kennen een redelijk eenduidige inrichting. Het laatste deel, rond Westvliet, vormde lange tijd de overgang tussen stad en buitengebied. Typische stadsrand verschijnselen, zoals volkstuinen, tuincentra, sportvelden en kleinere bedrijven zijn hier tot ontwikkeling gekomen. Deze functies worden afgewisseld door restanten van het landelijk gebied, die hier op veel plaatsen nog tot aan de Vliet te herkennen zijn. Met de ontwikkeling van Leidschenveen

is dit gebied binnen de bebouwde kom komen te liggen en een soort restgebied geworden. Hierdoor bestaat het risico dat hier een adhoc inrichting plaats gaat vinden, waarmee het groene karakter langzaam verloren gaat. De eerst ontwikkelingen in deze richting tekenen zich reeds af.

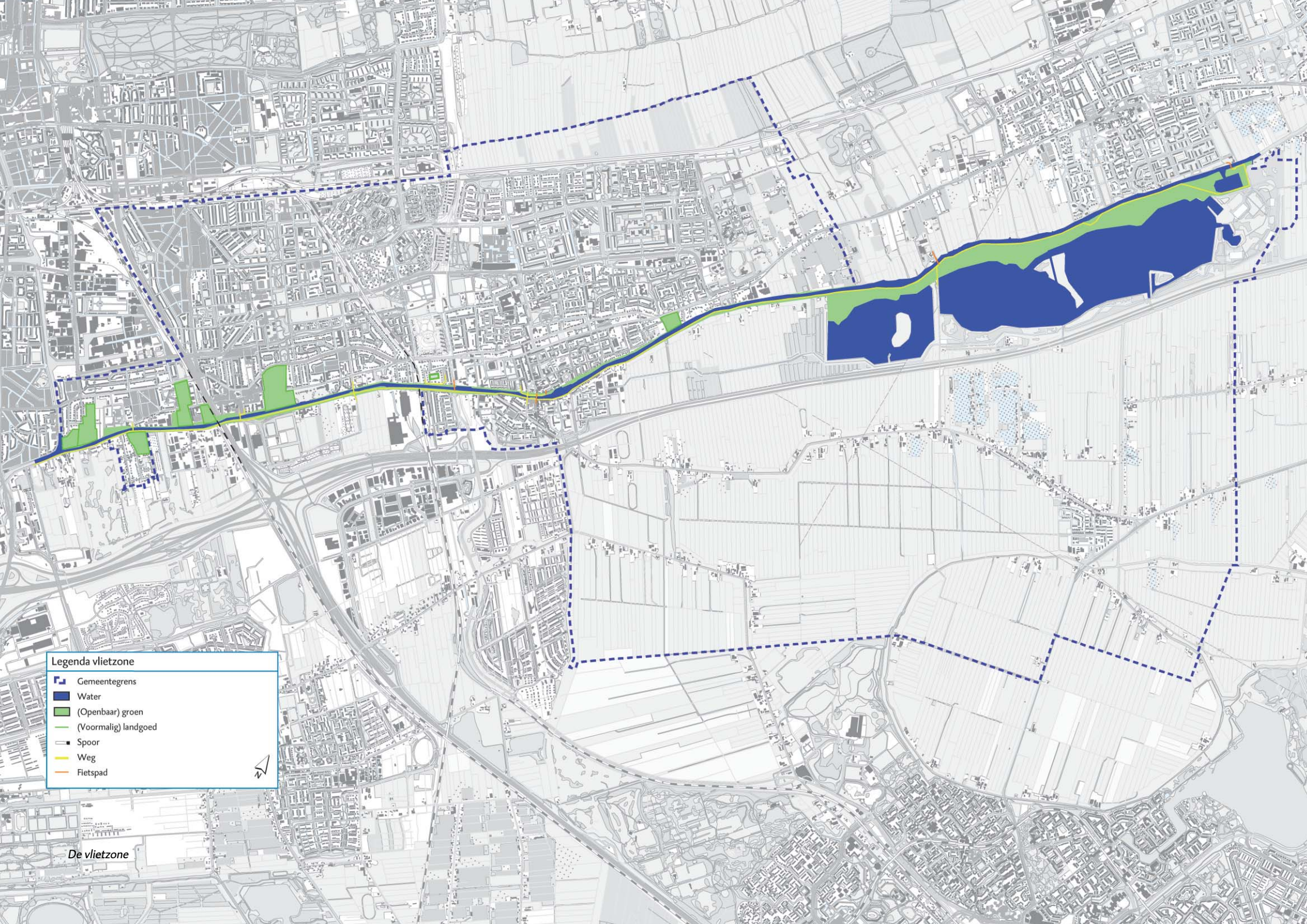
De potentie van de Vlietzone

Met de ontwikkeling van Leidschenveen is het buitengebied voor Voorburg, maar ook de aansluitende delen van Rijswijk en Den Haag, verder weg komen te liggen. Daarmee is een goede, groene verbinding naar het buitengebied toe, belangrijker geworden. Insteek van zowel de Gemeente Leidschendam-Voorburg als regio Haaglanden is om onder andere het groene en recreatieve karakter van de vlietzone te versterken. Hiermee ontstaat een groene corridor die het stedelijk gebied van Delft, Rijswijk, Den Haag, Voorburg en Leidschendam met het buitengebied verbindt. Recreëren begint bij de voordeur; het is niet meer nodig om eerst in de auto te stappen om naar 'buiten' te gaan.

In het groenstructuurplan heeft de vlietzone het thema 'oever- en waterpark' gekregen.

Bijkomende effecten van een 'groene' vlietzone zijn:

- Hoogwaardige groene woonmilieus die ontwikkeld kunnen worden, gelegen aan en in een aantrekkelijk 'waterpark';
- Faciliteren van 'recreatieve watergebonden voorzieningen' zoals jachthaventjes, visgelegenheden, kano- en roeimogelijkheden e.d. Hiermee neemt de recreatieve en toeristische aantrekkelijkheid van de gemeente toe.

Legenda vlietzone

- Gemeentegrens
- Water
- (Openbaar) groen
- (Voormalig) landgoed
- Spoor
- Weg
- Fietspad

De vlietzone

Naast concrete aspecten zijn er ook meer indirecte voordelen van een groene vlietzone:

- Terugdringing van het (recreatief) autogebruik indien dit een logische, hoogwaardige recreatieve route wordt, omdat het niet nodig meer is om eerst met de auto 'naar buiten' te gaan;
- Een groene vlietzone versterkt het beeld dat de gemeente een groene woongemeente is;
- Steeds meer bedrijven gaan dáár zitten, waar hun werknemers graag wonen en veel mensen wonen graag in/bij het groen en water. Daarnaast vestigen hoogwaardige bedrijfsgebouwen (kantoren) zich ook graag aan/in het groen en water;
- De vlietzone vormt een belangrijke verbinding vanuit de gemeente met de Duivenvoordecorridor en het buitengebied;
- Een vlietzone geeft aanleiding om waterverbindingen te maken vanaf de Vliet naar de aangrenzende wijken. Hierdoor wordt het water de wijken ingetrokken, wat over het algemeen een meerwaarde aan de wijk geeft;
- Een groene omgeving biedt ontspanning en verlaagt stress. Daarnaast zorgt het ervoor dat mensen meer bewegen. Een toename van groen heeft derhalve een positief effect op de volksgezondheid;
- De OZB van woningen die aan water gelegen zijn, is gemiddeld zo'n 10-15% hoger dan die van vergelijkbare woningen die niet aan het water gelegen zijn. Hier heeft de gemeente dus direct (economisch) voordeel van groen en water.

Opgaven en maatregelen

De opgaven in de vlietzone zijn:

1. Ontwikkelen van de totale vlietzone tot één ruimtelijk geheel

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Goede analyse van huidige en toekomstige ruimteclaims in het gebied;
- Gezamenlijk en in goed overleg met omliggende gemeentes tot één visie komen voor de gehele vlietzone.

Opgaven die hierbij vanuit de Gemeente Leidschendam-Voorburg van belang zijn, zijn hieronder verwoord. Hierbij levert de cultuurhistorische analyse van de Vlietoevers uit 2010 een belangrijke input.

1. Maken van een aantrekkelijke recreatieve groene route langs de zuid-oostzijde van de Vliet.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Mogelijkheden bekijken om de Westvlietweg te 'downgraden', waardoor de hoeveelheid autoverkeer afneemt en het aantrekkelijker wordt om hier te wandelen en fietsen;
- Het verkeersluw maken van de Oostvlietweg, bij voorkeur alleen toegankelijk maken voor bestemmingsverkeer;
- Logische verbindingen maken tussen de verschillende onderdelen van de langzaamverkeersroute zodat deze als één geheel herkenbaar is;
- Veilige kruisingen maken op die plekken waar autoverkeer rijdt, waarbij (bij voorkeur) het langzaam verkeer voorrang heeft.

2. Aandacht voor de toegankelijkheid van de oevers aan de westzijde van de Vliet, al dan niet in combinatie met routes door de landgoederen.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Duidelijkheid welke gronden openbaar- en welke privébezit zijn, zodat helder is waar routes gemaakt kunnen worden;
- Bij nieuwe ontwikkelingen langs de vliet, de (openbare) bereikbaarheid van de Vliet meenemen.

Het is een mooie lentedag in 2020, een strak blauwe lucht en vanmiddag verwachten ze een temperatuur van tegen de 20 graden. De hele stad snakt ernaar om na de donkere, koude winter weer naar buiten te gaan. Ik pak mijn fiets en rijd via een groene route naar de Vlietzone. Bij het sluisencomplex van Leidschendam is het al gezellig druk. De laatste jaren zijn hier allemaal terrasjes gekomen en is het autoverkeer teruggedrongen. Het is als het ware een dorpsplein waar de sluisen middenin liggen. Vanaf de terrasjes is het natuurlijk heerlijk commentaar leveren op al die booteigenaren die de ene keer met meer en de andere keer met minder succes hun boot aanmeren in de sluis.

Even verderop fiets ik de Oostvlietweg op. Deze hebben ze echt verkeersluw gemaakt door er alleen nog maar bestemmingsverkeer toe te laten. Aan mijn rechterhand liggen de kano's helemaal klaar om verhuurd te worden, terwijl even verderop een viswedstrijd wordt gehouden. Op het moment dat ik langsfiets, heeft een visser net beet en trekt uit alle macht. Als ik omkijk zie ik een vis bungelen van een centimeter of 40... Vanavond aan de bar zal hij vermoedelijk aangegroeid zijn tot zo'n 60-70 cm. denk ik met een glimlach... Nog iets verderop hebben een paar jongens een duikplank gemaakt waar vanaf ze de meest mooie duiken maken, gageslagen door een paar giechelende meiden. Vorig jaar heeft Rijnland nog een landelijke prijs gewonnen voor het schoonste water in de categorie 'middelgrote rivieren en kanalen'. Altijd leuk natuurlijk! Uiteindelijk stap ik af bij een voormalige boerderij die helemaal omgebouwd is tot recreatief centrum. Ik besluit eerst maar eens een biertje te pakken!

3. Stimuleren van voorzieningen ten behoeve van oever- en waterrecreatie

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Analyse van bestaande voorzieningen maken, inclusief mogelijke uitbreidingswensen;
- Onderzoek doen naar de behoefte van nieuwe (watergebonden) voorzieningen;
- Voorzieningen daar situeren zodat ze aansluiten op het karakter van de betreffende oever en deze ook versterken.

4. Een verdere uitwerking maken van de gewenste functies en gebruik van deze zone

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Analyse van het huidige gebruik en functies in deze zone;
- Uitbreidingswensen huidige voorzieningen in kaart brengen.

5. Versterken van de asymmetrie van de Vlietoevers.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Een heldere analyse maken van de kenmerken van de twee oevers en deze kenmerken vervolgens versterken;
- Functies daar situeren zodat ze aansluiten op het karakter van de betreffende oever en deze ook versterken;
- De karakteristieke stroken van het oorspronkelijke slagenlandschap zoveel mogelijk behouden en versterken.

6. De diverse landgoederen ruimtelijk nog sterker verankeren met de vliet en deze toegankelijker maken voor de recreant

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit in deze zone;
- Eventuele aanpassingen in de landgoederen doorvoeren op basis van de (cultuur)historie van de verschillende landgoederen.

Tot slot

Een groot deel van de Vlietzone ligt op Haags grondgebied, maar de beoogde ontwikkelingen hebben ook een forse (planologische) impact op de gemeenten Leidschendam-Voorburg en Rijswijk. Het betreft derhalve een regionale opgave.

De beoogde ontwikkelingen in de Vlietzone zijn voorlopig van de baan. Pas na 2025 zullen er weer ontwikkelingen in de Vlietzone gaan plaatsvinden. Om de (groen)kwaliteiten in de Vlietzone te behouden en te versterken, worden er tussen de gemeenten Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk en het Stadsgewest Haaglanden bestuurlijke afspraken gemaakt. Eén van deze afspraken is dat minstens één derde van het gebied wordt ontwikkeld tot robuust en aantrekkelijk gebied voor groen, natuur, recreatie en sport.

7.4 Duivenvoordecorridor

Huidige situatie en knelpunten

De Duivenvoordecorridor omvat het buitengebied in de gemeente tussen de Vliet en het spoor. Het maakt onderdeel uit van het regiopark 'Duin, Horst en Weide'. Insteek van het Regionaal Structuurplan Haaglanden is om in dit gebied de diverse landschapstypen (zee, duinen, horsten, veenweidegebied) te versterken en het gebied recreatief aantrekkelijker te maken. Het is uniek voor Nederland dat hier de opeenvolgende landschappen nog goed herkenbaar zijn. Vanwege de belangrijke waarden hebben de drie gemeentes Leidschendam, Voorschoten en Wassenaar het hele gebied boven de Veurseweg richting Wassenaar aangewezen als beschermd Stads- en Dorpsgezicht.

Daarnaast vormt het een groene bufferzone tussen Haaglanden en de Leidse regio (Rijksbufferzone). Goede verbindingen met het stedelijk gebied (de groene zones) vergroten de bereikbaarheid van dit gebied voor de recreant.

Thans wordt er samen met de gemeente Voorschoten aan een plan voor deze corridor gewerkt, waarin het glas gesaneerd wordt en bekeken wordt hoe de ruimtelijke kwaliteit van deze zone versterkt kan worden. Een deel van het oorspronkelijke landschap wordt hersteld. Als kostendragers worden enkele nieuwe buitenplaatsen aangelegd op o.a. die plaatsen waar vroeger ook landgoederen lagen.

Daarnaast wordt thans een Landschapsontwikkelingsplan (LOP) voor het buitengebied van de hele gemeente (en van een aantal omliggende gemeentes) opgesteld. In dit document zal beschreven worden hoe de bestaande waarden in het buitengebied zoveel mogelijk behouden en waar mogelijk verbeterd kunnen worden. Onderdeel van dit document is ook een voorstel voor de omgang van (cultuurhistorische) groenelementen in dit landschap. Dit zijn van oorsprong voornamelijk particuliere groenelementen, zoals dichtbeplante erven, hakhoutbosjes en meidoornhagen.

Omdat de insteek van het Landschapsontwikkelingsplan is om het buitengebied te versterken, is het voor het uitvoeringsprogramma Groenstructuurplan niet nodig om diep op het buitengebied in te gaan.

Ambitie

De ambitie voor de Duivenvoordecorridor is om een aantrekkelijk recreatief uitloopgebied te ontwikkelen voor de stedeling, waarbij de agrarische functie behouden blijft en wordt versterkt. Bewoners moeten dit gebied op een eenvoudige manier kunnen bereiken. Insteek is om sterk in te zetten op de landschapstypen die hier van oorsprong voorkomen.

Opgaven en maatregelen

De opgaven zoals verwoord in het Groenstructuurplan worden hieronder genoemd. Zij zullen meegenomen moeten worden in het Landschapsontwikkelingsplan.

1. Het versterken van het oorspronkelijke cultuurlandschap en de overgang in landschappen van zee naar veenweidegebied krachtig vormgeven;
2. Het saneren van de glastuinbouw;
3. Verbeteren van routes door het gebied heen en deze aansluiten op de groene zones in het stedelijk gebied.

Een sfeerbeeld dat de potentie van de Loo-zone weergeeft

7.5 Loo-zone

De Loo-zone is ontstaan uit een zichtlijn tussen Huis Ten Bosch en de buitenplaats Vreugd en Rust die vrij moest blijven van bebouwing. Thans kunnen ze elkaar niet meer zien; de zone is echter wel vrij gebleven van bebouwing. Het Haagse deel bestaat voornamelijk uit sportvelden, terwijl het in Voorburg tot parkenstrook is uitgegroeid.

Het oostelijke deel van de Loo-zone, het Park Vreugd en Rust en het Juliana-Bernardpark, is aangelegd in de late landschapsstijl, de romantische stijl. Bepanting en kleur waren een belangrijk ontwerpmiddel. De overige parkdelen hebben een recentere inrichting; ze zijn veel opener en over het algemeen strakker aangelegd. Langs de Broeksloot ligt nog een hakhoutbosje als restant van het oude agrarische landschap.

De Loo-zone wordt op diverse punten door drukke infrastructuur doorsneden met parkeren daarlangs. Hierdoor komen diverse parkdelen los van elkaar te liggen. Dit wordt versterkt doordat de verschillende parkdelen een verschillende inrichting hebben. Er mist op het ogenblik een 'rode draad' die deze zone tot één geheel maakt. Daarnaast missen bepaalde delen van deze zone een eigen karakter. Andere delen bevatten elementen die op zichzelf staan en zich afkeren van de rest van het park met een lelijke afscherming. Vanuit het park wordt dit vaak als barrière ervaren.

Kenmerkend aan de Loo-zone t.o.v. de andere zones is dat deze zone haaks op de bodemkundige ondergrond ligt. Een deel ligt op een strandvlakte, terwijl een ander deel op de strandwal ligt. Deze overgang is (in hoogteligging) nog duidelijk te zien.

Binnen het Groenstructuurplan heeft deze zone als thema 'Stadspark' gekregen.

De potentie van de Loo-zone

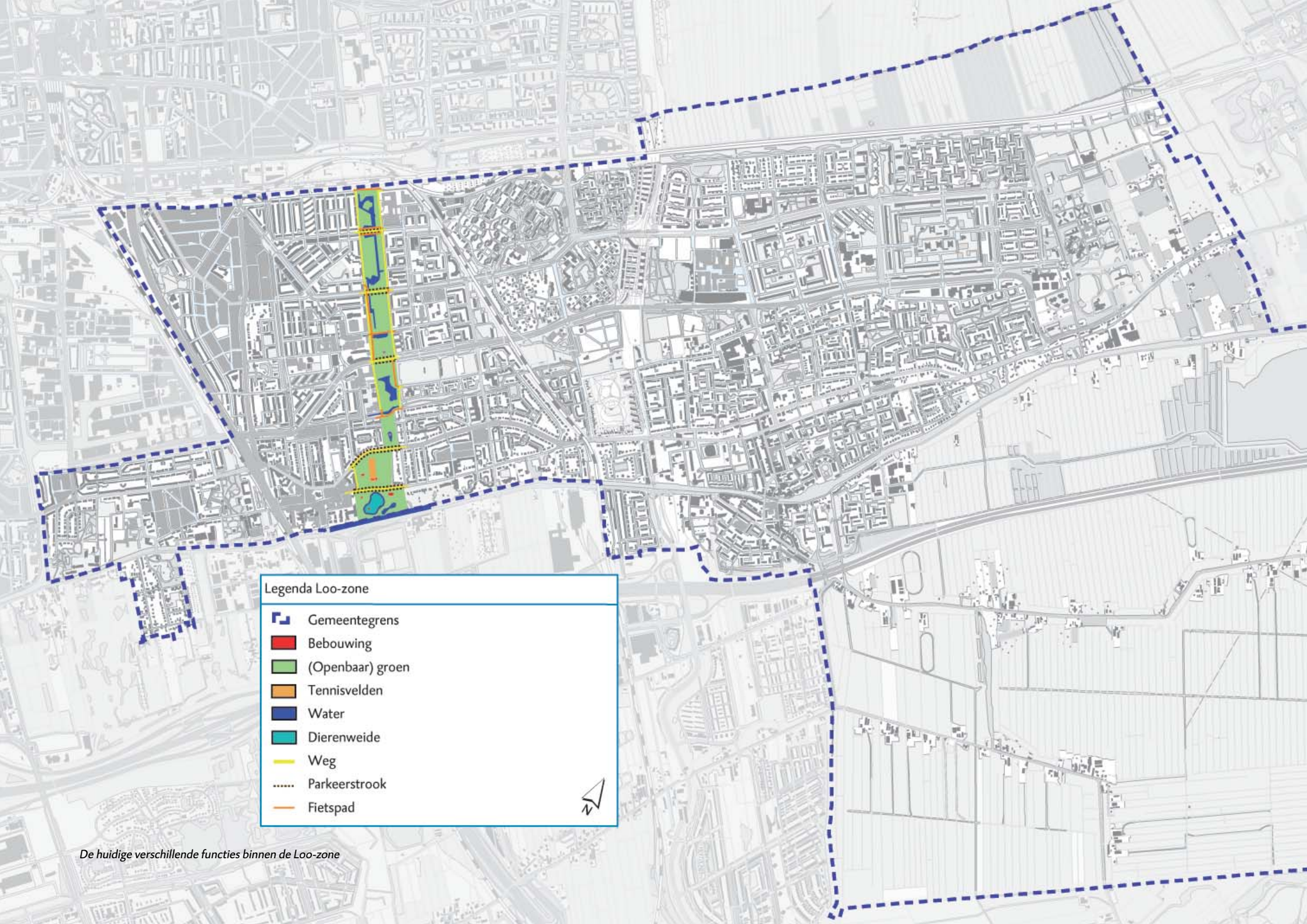
De Loo-zone moet hét stadspark worden binnen de gemeente waarbij het een samenhangend geheel vormt van parkdelen die elk een eigen karakter hebben en waarbij rekening gehouden wordt met de bodemkundige onderlaag (overgang veen naar zand). Een langzaam verkeersstructuur verbindt de verschillende parkdelen met elkaar. Deze structuur zorgt tevens voor de verbinding van de overige zones (de Spoorzone, de Centrale Zone en de Vlietzone) met elkaar.

De zone eindigt bij Vreugd en Rust, maar heeft nog wel een functionele verbinding met de Vlietzone. Aan de Haagse zijde dient, overeenkomstig de historie van dit gebied, zo wel een goede functionele als ruimtelijke verbinding te komen. Hierdoor ontstaat uiteindelijk één groene zone vanuit het centrum van Voorburg tot aan de kust. Dit is één van de groen blauwe schakels zoals benoemd in het Regionaal Structuurplan Haaglanden 2020.

Deze zone heeft nadrukkelijk een parkkarakter. Functies als lig- en speelweides, een theehuis, speeltuinen, een rosarium, picknick- en barbecueplekken, een beeldentuin, diverse soorten kleinschalige marktjes, een visvijver, een trimbaan e.d. liggen in deze zone voor de hand.

De voordelen van de Loo-zone:

- Hoogwaardige groene woonmilieus die ontwikkeld kunnen worden, gelegen aan een aantrekkelijk park;
- De Loo-zone versterkt het beeld dat de gemeente een groene woongemeente is;
- Steeds meer bedrijven gaan dáár zitten, waar hun werknemers graag wonen en veel mensen wonen graag in/bij het groen. Daarnaast vestigen hoogwaardige bedrijfsgebouwen (kantoren) zich ook graag aan het groen;
- De Loo-zone vormt een aantrekkelijke verbinding tussen de Vlietzone en Den Haag en uiteindelijk de kust;

Legenda Loo-zone

- Gemeentegrens
- Bebouwing
- (Openbaar) groen
- Tennisvelden
- Water
- Dierenweide
- Weg
- Parkeerstrook
- Fietspad

De huidige verschillende functies binnen de Loo-zone

- Een groene Loo-zone geeft aanleiding om groenverbindingen te maken vanuit de aangrenzende wijken naar de Loo-zone. Hierdoor wordt het groen nog meer de wijken ingetrokken;
- Een groene omgeving biedt ontspanning en verlaagt stress. Daarnaast zorgt het ervoor dat mensen meer bewegen. Een toename van groen heeft derhalve een positief effect op de volksgezondheid;
- De OZB van woningen aan een park is gemiddeld zo'n 5% hoger dan die van vergelijkbare woningen die niet aan een park gelegen zijn. Hier heeft de gemeente dus direct (economisch) voordeel van groen;
- Een 'groene long' in de gemeente heeft positieve invloed op het stadsmilieu. Het zet het schadelijke CO₂ om in zuurstof. Een groene omgeving heeft meer capaciteit voor waterberging en zuivert tegelijkertijd het water dat terecht komt in singels en sloten. Dit heeft positieve invloed op de benodigde capaciteit van het rioolstelsel in een wijk.

Opgaven en maatregelen

De opgaven in de Loo-zone zijn:

1. De afzonderlijke parkdelen d.m.v. een 'rode draad' ruimtelijk meer met elkaar verbinden, zonder dat het karakter van de individuele parkdelen verloren gaat.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Maken van een integraal plan voor het verbeteren van de samenhang van de afzonderlijke parkdelen tot één doorlopend groengebied;
- Bekijken hoe op de plekken waar de infrastructuur de parkzone doorsnijdt, de ruimtelijke continuïteit van de parkzone versterkt kan worden;
- Bekijken of er een parkeerverbod ingesteld kan worden ter hoogte van het park, zodat de parkdelen visueel niet meer onderbroken worden;
- De parkgroenstructuur doortrekken ten koste van het groen langs de doorsnijdende infrastructuur;
- Waar mogelijk eenheid creëren in meubilair, verlichting en kunstwerken (bruggen e.d.).

2. Maken van een continue langzaamverkeersroute door de gehele zone

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- De huidige fietspad-delen op een logische wijze met elkaar verbinden;
- Veilige kruisingen maken op die plekken waar autoverkeer rijdt, waarbij (bij voorkeur) het langzaam verkeer voorrang heeft;
- Een eenduidige inrichting van de langzaamverkeersroute zodat deze herkenbaar is.

3. Benoemen van het karakter per parkdeel en indien nodig herinrichten parkdelen, waarbij rekening gehouden wordt met de bodemkundige ondergrond en de ecologische en natuurwaarden.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Uitgangspunt voor het herinrichten van de parkdelen moet het vergroten van de recreatieve beleving van deze zone zijn;
- Studie naar gewenste recreatievormen in deze zone;
- Analyse maken van de aanwezige ecologische en natuurwaarden en dit als basis nemen voor de verdere uitwerking;
- Zichtbaar maken van de relatie met het verdwenen paleis 't oude Loo en de grote dierentuin hiervan;
- Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit in deze zone;
- Ruimtelijk beter inpassen van thans losliggende elementen.

4. Verbeteren van de fysieke en ruimtelijke verbinding met het Haagse deel van deze zone

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- De oude zichtlijn Huize Ten Bosch-Vreugd en Rust weer zichtbaar maken;
- Studie naar het verbeteren van de verbinding tussen de Loo-zone met het Haagse deel ter hoogte van het spoor;

5. Een fysieke verbinding maken met de Vlietzone over de Vliet heen

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Onderzoek naar de mogelijkheden van een brug of anderszins over de Vliet heen.

Het is een mooie lentedag in 2020, een strak blauwe lucht en vanmiddag verwachten ze een temperatuur van tegen de 20 graden. De hele stad snakt ernaar om na de donkere, koude winter weer naar buiten te gaan. Ik pak mijn fiets en rijd via een groene route naar de Loo-zone. Bij de internationale beeldtentoonstelling sla ik linksaf. Elk jaar wordt er in mei een beeldtentoonstelling gehouden en na afloop bepalen de inwoners van de gemeente gezamenlijk welk beeld dit jaar aangekocht gaat worden door de gemeente. Het is een jaar of 10 geleden heel kleinschalig begonnen, maar nu heeft het echt nationale allure en kunstenaars vragen zelf om te mogen poseren. Het is een eer voor hen om hier te mogen staan!

Ter hoogte van Voorburg-Midden is de wijkvereniging al vroeg bezig met de barbecue die vanavond gehouden wordt. Ik heb begrepen dat alle 100 plaatsen bezet zijn en dat er zelfs mensen teleurgesteld moesten worden. Ze hebben er mooi weer voor uitgekozen!

Het is fijn dat je als fietser vrijwel overal voorrang hebt en dat ze nu één heldere route hebben aangelegd door het hele park heen. Bij het rosarium zie ik twee oudere dames genieten van de rozenpracht.

Het is een geweldige route om vanuit de gemeente naar het strand te gaan. Ik fiets onder het spoor door Den Haag binnen, waar de groene zone gewoon doorloopt tot in het Haagse Bos. Als je daar eenmaal zit, ben je al bijna in de duinen... Heerlijk! Ik heb echt het gevoel gekregen dat ik veel dichterbij de zee ben komen wonen, zonder dat ik verhuist ben!

Tot slot

De begrenzing en functie van dit park is helder, waardoor de ruimtedruk van niet-groene functies zoals bebouwing, hier laag is. Het is wenselijk om een kwaliteitsslag te maken en het park eenduidiger programmeren en routeren, maar het is niet noodzakelijk om dit op korte termijn op te pakken.

Een sfeerbeeld dat de potentie van de spoorzone weergeeft

7.6 Spoorzone

De spoorzone vormt de begrenzing met Den Haag en ligt aan de westzijde van de gemeente langs de spoorlijn Den Haag-Schiphol. Vanwege de spoorlijn en hoogspanningsmasten die in een gedeelte van deze zone staan, is de druk om deze zone te bebouwen klein. Thans is de zone vooral in gebruik als volkstuin en als natuurlijke parkstrook. Voor het deel ter hoogte van de Zijdesingel/Kastelenring is onlangs een ontwerp gemaakt, waarin onder andere meer water gerealiseerd wordt in een parkachtige setting. Daarnaast wordt er vanuit de provincie een snelfietsroute langs een deel van deze zone aangelegd. Deze loopt van Leiden naar het Sijtwendetracé waar het aansluit op het fietspad langs de Noordelijke Randweg (de Norah).

Het gedeelte van deze strook ten zuiden van de Norah is meer versnipperd. Er liggen hier diverse functies, waardoor het gebied wordt opgeknipt: treinstations, volkstuinen, enkele kantoorgebouwen en parkeerplaatsen. Ter hoogte van de Schipholboog mist een langzaamverkeersverbinding.

De potentie van de spoorzone

De spoorzone heeft de potentie om een natuurlijke en educatieve parkstrook te worden die doorloopt tot in de stadsas van Den Haag (Scheveningen-Centrum-Binckhorst). Het verbindt deze hoogstedelijke zone met het buitengebied. Het is uniek dat het buitengebied zo ver het stedelijk weefsel binnendringt.

Voor de Gemeente Leidschendam-Voorburg kan de spoorzone vooral een aantrekkelijke recreatieve strook worden die gericht is op natuur- en landschapsbeleving en -educatie. Het gebruik is voornamelijk gericht op de extensieve recreatievormen zoals fietsen en wandelen. Volkstuinen en schooltuinen passen ook goed binnen deze zone, mits ze zowel ruimtelijk als functioneel een relatie aangaan met de rest van het park. Hierbij kan gedacht worden aan een openbaar pad door de tuinen of een openstelling tussen zonsopgang en zonsondergang. Tevens mogen deze functies de doorgaande routes niet frustreren/

belemmeren. Natuurontwikkeling met daaraan natuureducatie gekoppeld past ook zeer goed binnen deze strook, aangezien deze strook deels aan het buitengebied grenst. Dit sluit ook goed aan bij het thema dat deze strook binnen de het Groenstructuurplan heeft gekregen: 'landschap, natuur en educatie'.

Evenals bij de centrale zone heeft de spoorzone de potentie om uit te groeien tot een aantrekkelijke fietsroute om van de ene naar de andere kant van de gemeente te komen. De snelfietsroute sluit hier nauw op aan. Wijken worden door middel van groene verbindingen met de spoorzone verbonden, waardoor het groen echt de wijken in penetreert. Tot slot is het ook via de spoorzone eenvoudig om van het stedelijk gebied, het landelijk gebied te bereiken om daar te recreëren (verbetering stad-land verbinding).

Bijkomende effecten van de spoorzone:

- Hoogwaardige groene woonmilieus die ontwikkeld kunnen worden, gelegen aan een natuurlijk park;
- Huisvesten van 'educatieve' functies zoals schooltuinen, volkstuinen, natuurpaden e.d.

Naast concrete aspecten zijn er ook meer indirecte voordelen van de spoorzone:

- De spoorzone versterkt het beeld dat de gemeente een groene woongemeente is;
- De spoorzone vormt een belangrijke verbinding vanuit de gemeente met het buitengebied;
- Een spoorzone geeft aanleiding om groenverbindingen te maken vanuit de aangrenzende wijken naar de spoorzone. Hierdoor wordt het groen nog meer de wijken ingetrokken;
- Een groene omgeving biedt ontspanning en verlaagt stress. Daarnaast zorgt het ervoor dat mensen meer bewegen. Een toename van groen heeft derhalve een positief effect op de volksgezondheid;

Legenda spoorzone

- Gemeentegrens
- Bebouwing
- (Openbaar) groen
- Volkstuinen
- Begraafplaats
- Composteringssterrein
- Parkeerterrein
- Station
- Spoor
- Weg
- Fietspad
- In planvorming

De huidige verschillende functies binnen de spoorzone

- De OZB van woningen aan een park is gemiddeld zo'n 5% hoger dan die van vergelijkbare woningen die niet aan een park gelegen zijn. Hier heeft de gemeente dus direct (economisch) voordeel van groen;
- Een 'groene long' in de gemeente heeft positieve invloed op het stadsmilieu. Het zet het schadelijke CO₂ om in zuurstof. Een groene omgeving heeft meer capaciteit voor waterberging en zuivert tegelijkertijd het water dat terecht komt in singels en sloten. Dit heeft positieve invloed op de benodigde capaciteit van het rioolstelsel in een wijk.

Opgaven en maatregelen

De opgaven in de spoorzone zijn:

1. Versterken van de relatie met het landelijk gebied, waarbij vooral ingezet wordt op natuur- en landschapsbeleving.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Plan op welke wijze het landschap aan de andere zijde van de spoorlijn door getrokken kan worden in de spoorzone;
- Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit in deze zone;
- Het stimuleren van natuurvriendelijke oevers, waarbij deze gedeeltelijk ook toegankelijk zijn voor kinderen in het kader van natuureducatie.
- Variatie creëren in milieus waardoor er een diversiteit aan plantengroei mogelijk is;
- Bepantingsortiment kiezen dat enerzijds aansluit bij het aangrenzende buitengebied en anderzijds aantrekkelijk is voor de fauna, zodat zich veel insecten, vogels en kleine zoogdieren in deze strook vestigen;
- Beheer afstemmen op natuurontwikkeling;
- Heldere communicatie naar aanwonenden en gebruikers waarin het natuurlijk beheer toegelicht wordt; het zal er immers niet altijd 'strak' bijliggen;
- Het stimuleren van bloemrijke bermen langs wegen.

2. Creëren van een hoogwaardige doorgaande langzaam verkeersroute vanaf het buitengebied tot in de Binckhorst

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Bestaande bebouwing zo inpassen dat zij onderdeel van de parkzone wordt;
- Bestaande parkeerterreinen zo inpassen zodat zij onderdeel van de parkzone worden;
- Een drager zoeken die de zone tot één geheel maakt. Water in combinatie met een eenduidige langzaam verkeersroute is één van de mogelijkheden;
- Overleg met de gemeente Den Haag om haar deel van de zone ruimtelijk ook aan te laten sluiten op deze spoorzone;
- Onderzoek hoe de barrières in het gebied, zoals de brede doorgaande wegen en de Randstadrail, geslecht kunnen worden, zodat er één doorlopend geheel ontstaat;
- Aansluiten op de initiatieven voor een snelfietspad vanaf Leiden tot aan het Sijtwendetracé;
- De overige fietspad-delen op een logische wijze met elkaar verbinden;
- Veilige kruisingen maken op die plekken waar autoverkeer rijdt, waarbij (bij voorkeur) het langzaam verkeer voorrang heeft;
- Een eenduidige inrichting van de langzaamverkeersroute zodat deze herkenbaar is;
- Een goede en logische verbinding (tunnel) maken onder de randstadrail tussen de Schipholboog en het CBS;
- Onderzoek naar de mogelijkheden voor het doortrekken van deze zone via de Tennet-locatie tot in de Binckhorst;
- Een goede ruimtelijke verbinding maken van deze zone via Schakenbosch naar het buitengebied en hier aanhaken op het routenetwerk in het buitengebied;
- De aangrenzende wijken beter verbinden met deze zone; o.a. door het maken van 'groene' verbindingen vanuit de wijken naar deze zone

Het is een mooie lentedag in 2020, een strak blauwe lucht en vanmiddag verwachten ze een temperatuur van tegen de 20 graden. De hele stad snakt ernaar om na de donkere, koude winter weer naar buiten te gaan. Ik pak mijn fiets en rijd via een groene route naar de spoorzone. Ik heb besloten om vandaag eens van het schitterende buitengebied van de gemeente te gaan genieten en wat is er mooier dan daarmee al in de stad te beginnen!

Ik fiets via de Machinesloot naar de Spoorzone. Je zit meteen ´buiten´! Langs het water fiets ik richting het noorden. Overal hoor ik vogels en het lijkt wel of alle vlinders vandaag besloten hebben om mij te vergezellen. Zoveel heb ik er nog nooit gezien! Net voorbij de tunnel onder de Randstadrail door, zie ik een groep kinderen aandachtig luisteren naar een boswachter. Ik vang op dat hij aan het vertellen is over een orchidee die sinds kort in dit gebied voorkomt. Weer even verderop is het beredruk in de volkstuinen. Het is geweldig dat het fietspad (en overigens ook het voetpad) dwars door deze volkstuinen slingert. Je voelt je er echt even onderdeel van, terwijl de sloten aan weerszijden van de paden voorkomen dat mensen echt de volkstuinen in kunnen. In de schooltuinen iets verderop is het een stuk minder druk, maar dat is logisch op een zaterdagmorgen. Toch zie ik een meisje van een jaar of acht trots aan haar oma vertellen wat ze allemaal gepoot heeft de afgelopen week. Haar oma is één en al oor en ik zie dat ze voluit geniet om met haar kleindochter op stap te zijn!

De overgang naar ´het echte buitengebied´ ervaar ik nauwelijks; de paden zijn naadloos op elkaar aangesloten. Ik besluit eerst maar eens een kop koffie te gaan drinken in kasteel Duivenvoorde, alvorens verder het gebied in te trekken. Ik heb er zin in vandaag!

3. Ontwikkelen van een ruimtelijke strategie voor de inpassing van volkstuinten en schooltuinen op zo'n manier dat zij een meerwaarde leveren aan deze zone.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Mogelijke inpassingsvarianten maken voor de volkstuinten en schooltuinen;
- Mogelijkheden onderzoeken hoe volkstuinten meer opengesteld kunnen worden voor de recreant.

4. Een verbinding maken met 'de andere zijde' van de spoorlijn 'Den Haag – Leiden', zodat dit gebied recreatief beter ontsloten wordt

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Bekijken of de bestaande fietstunnel onder het spoor door ter hoogte van de Sijtwendetunnel hiervoor gebruikt kan worden;
- Onderzoek hoe het landelijk gebied ten westen van de spoorlijn beter ontsloten kan worden en waarop aangesloten kan worden.

5. De wateropgave, die voortkomt uit het gemeentelijk Waterplan, ruimtelijk integreren in deze strook, gekoppeld aan natuurontwikkeling.

Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Het stimuleren van natuurvriendelijke oevers;
- Het water inzetten om de ruimtelijke kwaliteit van deze strook verder te verbeteren;
- Het water inzetten als verbindend element in dit park.

6. Een goede ruimtelijke verbinding maken van deze zone via Schakenbosch met het buitengebied

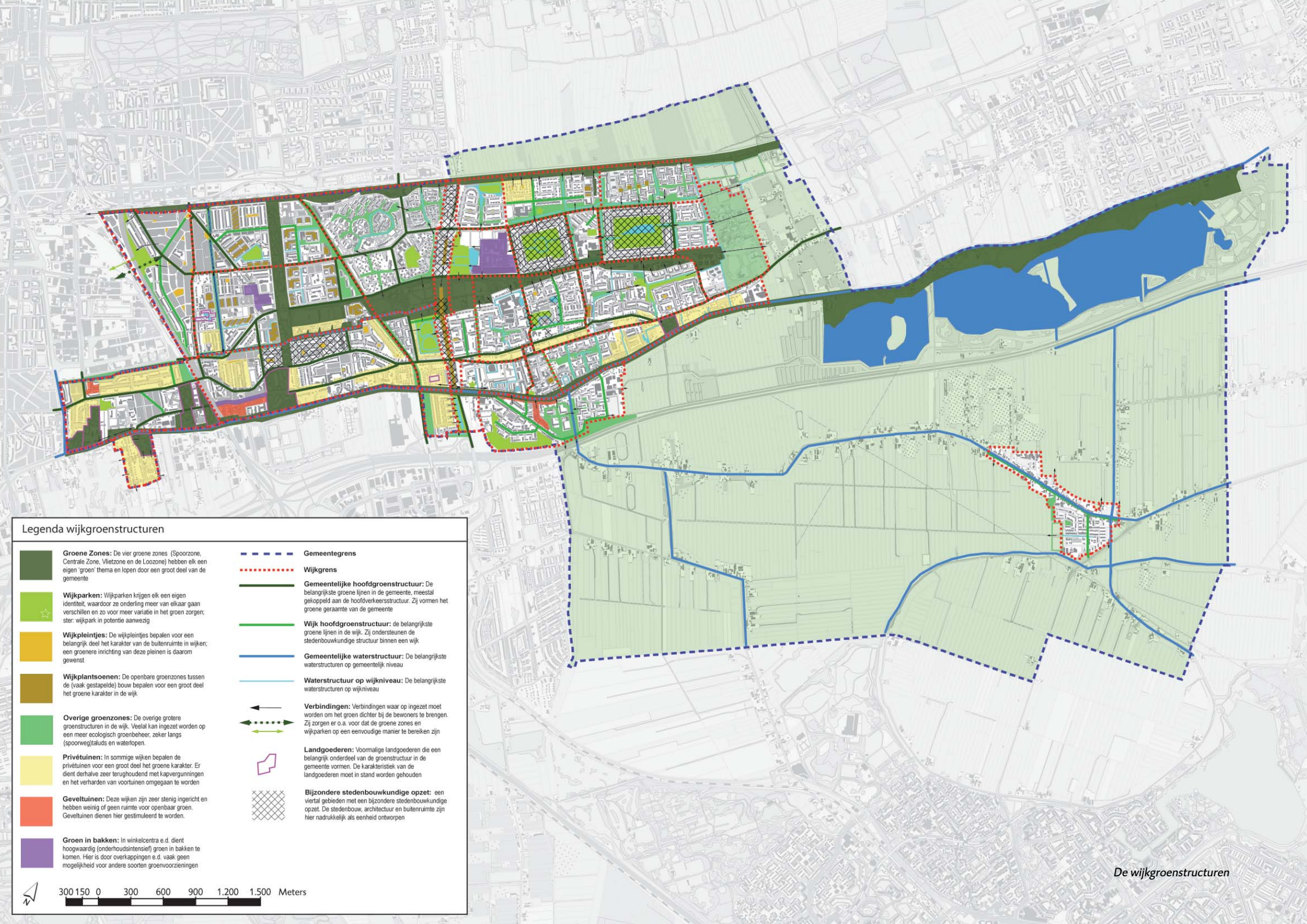
Aspecten die hierbij van belang zijn:

- Aansluiten op bestaande initiatieven voor een snelfietspad;
- Aansluiten op bestaande en nog te maken routestructuren in het buitengebied.

7. Onderzoek doen naar het doortrekken van deze zone via de Tennet-locatie tot in de Binckhorst

Tot slot

De stedelijke druk op deze zone is beperkt, enerzijds vanwege de ligging langs het spoor en anderzijds vanwege de aanwezigheid van hoogspanningsleiding. De urgentie om deze strook vanuit dat aspect op te pakken, is derhalve beperkt. Er speelt op korte termijn echter wel een watervraag in deze zone. Dat is de reden dat een deel van deze zone vanaf 2012 toch heringericht gaat worden. De hiervoor genoemde opgaven moeten zoveel mogelijk meeliften met deze herinrichting. Waar dit niet mogelijk is, houdt de herinrichting in ieder geval rekening met bovenstaande opgaven en zorgt het ervoor dat het deze opgaven in de toekomst niet frustreert.

Legenda wijkgroenstructuren

- **Groene Zones:** De vier groene zones (Sporzone, Centrale Zone, Vlietzone en de Looszone) hebben elk een eigen 'groen' thema en lopen door een groot deel van de gemeente
- **Wijkparken:** Wijkparken krijgen elk een eigen identiteit, waardoor ze onderling meer van elkaar gaan verschillen en zo voor meer variatie in het groen zorgen; ster: wijkpark in potentie aanwezig
- **Wijkpleintjes:** De wijkpleintjes bepalen voor een belangrijk deel het karakter van de buitenuimte in wijken; een groenere inrichting van deze pleinen is daarom gewenst
- **Wijkplantsoenen:** De openbare groenzones tussen de (vaak gestapelde) bouw bepalen voor een groot deel het groene karakter in de wijk
- **Overige groenzones:** De overige grotere groenstructuren in de wijk. Veelal kan ingezet worden op een meer ecologisch groenbeheer, zeker langs (spoor)wegtaluds en waterlopen.
- **Privétuinen:** In sommige wijken bepalen de privétuinen voor een groot deel het groene karakter. Er dient derhalve zeer terughoudend met kapvergunningen en het verharde van voortuinen omgegaan te worden
- **Geveltuinten:** Deze wijken zijn zeer steng ingericht en hebben weinig of geen ruimte voor openbaar groen. Geveltuinten dienen hier gestimuleerd te worden.
- **Groen in bakken:** In winkelcentra e.d. dient hoogwaardig (onderhoudsintensief) groen in bakken te komen. Hier is door overkappingen e.d. vaak geen mogelijkheid voor andere soorten groenvoorzieningen
- **Gemeentegrens**
- **Wijkgrens**
- **Gemeentelijke hoofdgroenstructuur:** De belangrijkste groene lijnen in de gemeente, meestal gekoppeld aan de hoofdverkeersstructuur. Zij vormen het groene geraamte van de gemeente
- **Wijk hoofdgroenstructuur:** de belangrijkste groene lijnen in de wijk. Zij ondersteunen de stedenbouwkundige structuur binnen een wijk
- **Gemeentelijke waterstructuur:** De belangrijkste waterstructuren op gemeentelijk niveau
- **Waterstructuur op wijkniveau:** De belangrijkste waterstructuren op wijkniveau
- **Verbindingen:** Verbindingen waar op ingezet moet worden om het groen dichterbij de bewoners te brengen. Zij zorgen er o.a. voor dat de groene zones en wijkparks op een eenvoudige manier te bereiken zijn
- **Landgoederen:** Voormalige landgoederen die een belangrijk onderdeel van de groenstructuur in de gemeente vormen. De karakteristiek van de landgoederen moet in stand worden gehouden
- **Bijzondere stedenbouwkundige opzet:** een viertal gebieden met een bijzondere stedenbouwkundige opzet. De stedenbouw, architectuur en buitenuimte zijn hier nadrukkelijk als eenheid ontworpen

7.7 Groenvisies voor de wijken

Huidige situatie en knelpunten

De gemeente Leidschendam-Voorburg kent vele verschillende soorten wijken. Doordat deze echter nauwelijks ten opzichte van elkaar gedefinieerd zijn, bestaat de kans dat ze steeds meer op elkaar gaan lijken. Onderscheidende en karakteristieke structuren van een wijk worden immers niet onderkend, waardoor zij langzamerhand zullen verdwijnen.

Om meer verschil in het groen tussen de wijken te krijgen, is het derhalve van belang deze karakteristieken te onderkennen en waar mogelijk te versterken. Globaal zijn de wijken ingedeeld in drie categorieën, te weten: 'klassieke wijken', 'groene wijken' en 'overige wijken'.

Ambitie

In het Groenstructuurplan is een plan voor het gehele stedelijk gebied uitgewerkt. Voor de afzonderlijke wijken moet dit nog uitgewerkt worden in Wijkgroenstructuurplannen, waarin de belangrijkste groenstructuren van de wijk beschreven worden. De ambitie hierbij is dat er meer variatie in het groen tussen de wijken komt. Deze variatie wordt tevens versterkt door het karakter, de doelgroep en de functie van de wijkparken steviger te omschrijven. Voor groen in wijken geldt: eenheid in de wijk, verschil tussen wijken.

In het uitvoeringsprogramma wordt aangegeven wat de belangrijkste lijnen en groengebieden binnen de wijk zijn, waarbij per wijk ook het 'onderscheidende groenelement' wordt benoemd. Dit vormt vervolgens de basis voor de gecombineerde wijkgroenstructuurplannen en –beheerplannen.

Over het algemeen heeft het wijkstructuurgroen i.t.t. de hoofdstructuur, weinig relatie met het groen in de omliggende wijken. Zij is voornamelijk voor de eigen wijk van belang. Het wordt vooral gebruikt door de eigen wijkbewoners. Door de wijkgroenstructuur

aan te laten sluiten bij het type wijk, ontstaat er differentiatie in het groen en diversiteit tussen wijken, één van de uitgangspunten van de Woonvisie.

De wijkparken moeten ook aansluiten bij de wijk, waarbij voor het wijkpark een duidelijk karakter omschreven wordt. Dit geeft houvast aan het ontwerp en het latere beheer, maar kan ook sturing geven aan wensen die later ingebracht worden en een plek moeten krijgen binnen de gemeente. Op deze wijze wordt voorkomen dat parken op termijn, als gevolg van de 'parkmode', steeds meer op elkaar gaan lijken.

Daarnaast moet per wijk gezocht worden naar 'groene' langzaamverkeersaansluitingen op de vier groene zones. Indien men zonder hindernissen naar deze grote groengebieden kan, zal dat de groenbeleving doen toenemen.

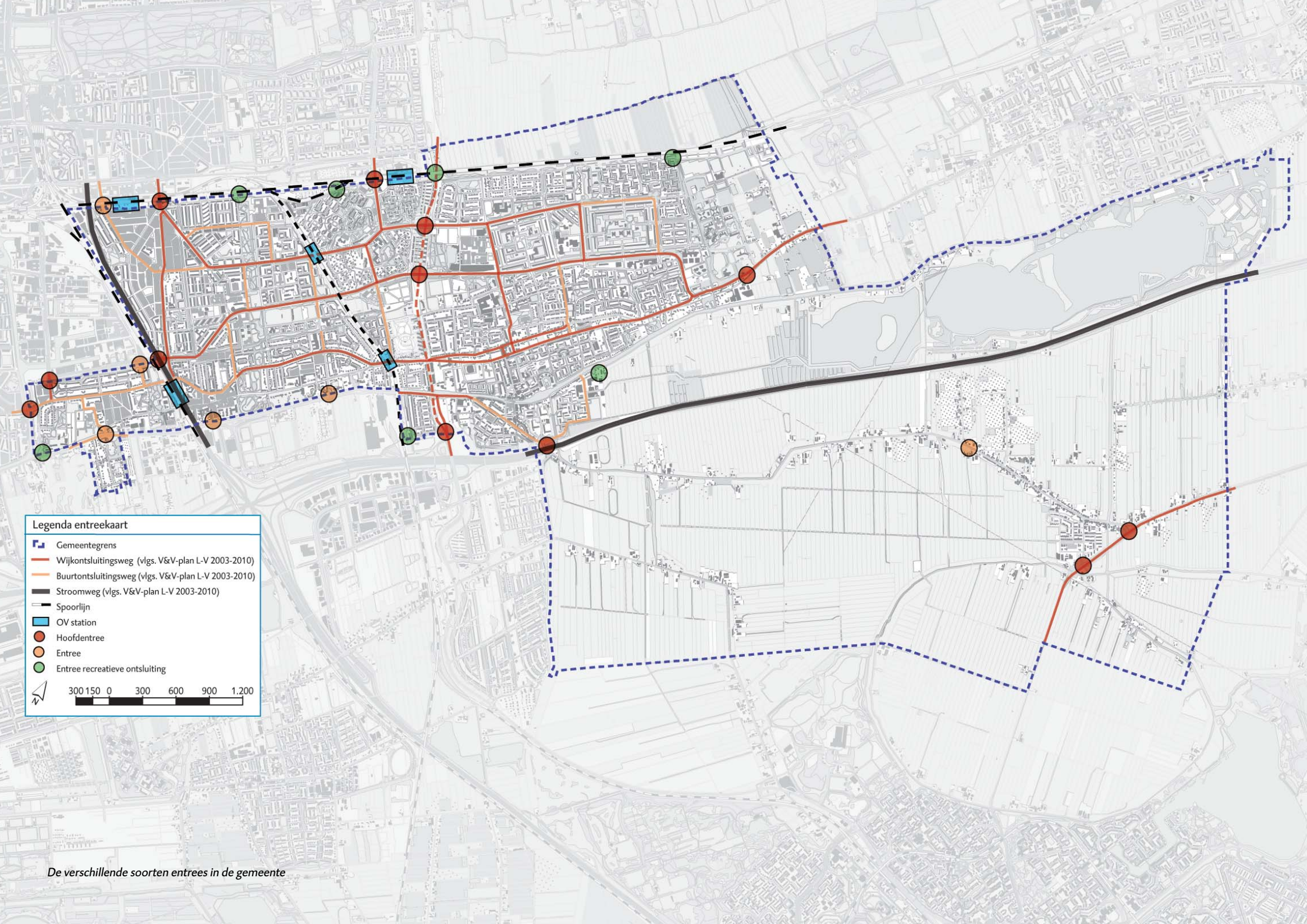
Tot slot vormen de cultuurhistorie en de landschappelijke karakteristiek handvatten voor de inrichting van de buitenruimte. Het groen kan hier effectief ingezet worden om de ruimtelijke kwaliteit hiervan te verbeteren door deze te ondersteunen of door storende elementen beter in te passen.

Opgaven en maatregelen

De opgaven vanuit het Groenstructuurplan zijn:

1. Beschrijven van de wijkgroenstructuur, waarbij aangesloten wordt bij de stedenbouwkundige opzet van de wijk en het woonmilieu zoals beschreven in de WOONvisie;
2. Een duidelijke omschrijving maken voor de wijkparken met betrekking tot inrichting, doelgroep en functie, waardoor elk park een duidelijke eigen identiteit krijgt;
3. Maken van goede groene aansluitingen op de aanliggende groene zones.

In bijlage 1 zijn de afzonderlijke wijken met bijbehorende opgaven verder beschreven.

Legenda entreekaart

- Gemeentegrens
- Wijkontsluitingsweg (vlgs. V&V-plan L-V 2003-2010)
- Buurtontsluitingsweg (vlgs. V&V-plan L-V 2003-2010)
- Stroomweg (vlgs. V&V-plan L-V 2003-2010)
- Spoorlijn
- OV station
- Hoofdentree
- Entree
- Entree recreatieve ontsluiting

De verschillende soorten entrees in de gemeente

7.8 Groene lijnen

Huidige situatie en knelpunten

De stedenbouwkundige structuur van de gemeente bestaat uit een gritstructuur. De lijnen die evenwijdig aan de vliet lopen, lopen vanuit Voorburg, functioneel gezien, continu door tot in Leidschendam. Ruimtelijk zijn deze lijnen echter veel minder als continue eenheid te ervaren. De lijnen die haaks op de Vliet staan, zijn veel minder vaak continu. Ze zijn in de loop van de tijd ontstaan bij de uitbreiding van de kernen en liggen minder vaak in elkaars verlengde. Mede hierdoor zijn deze lijnen veel korter. Ze zijn vaak opgespannen tussen twee lijnen die evenwijdig aan de Vliet lopen. Gevolg hiervan is dat deze lijnen, omdat ze relatief kort zijn, vaak wel een meer continu profiel hebben.

Ambitie

Zoals vermeld, bestaat de stedelijke structuur uit continue lijnen die evenwijdig aan de Vliet lopen (overeenkomstig de bodemkundige ondergrond en de stedenbouwkundige uitbreidingsrichtingen) en meer discontinue lijnen die hier haaks opstaan. Zij vormen gezamenlijk de ruimtelijke structurerende lijnen binnen de gemeente.

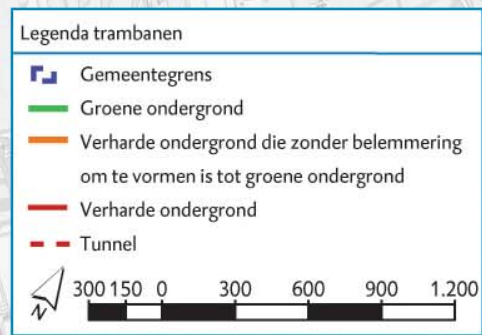
Voor de oriëntatie binnen de gemeente zijn vooral de lijnen die evenwijdig lopen aan de Vliet van groot belang. De ambitie is om deze hoofdgroenstructuurlijnen ook ruimtelijk een meer continu karakter te geven, waarbij zij elk een eigen identiteit krijgen die aansluit op het ruimtelijk karakter van de omgeving, de ondergrond en de ontstaansgeschiedenis van deze lijn. Hierdoor wordt de stedenbouwkundige structuur veel helderder wat ten goede komt aan de oriëntatie.

Veelal is de verkeershoofdstructuur aan deze stedelijke lijnen gekoppeld. Ruimtelijk is het wenselijk ook de hoofdgroenstructuur aan deze lijnen te koppelen:

- De verkeerstructuur wordt ruimtelijk eenduidig begeleid, wat rust geeft in het wegprofiel en zodoende de verkeersveiligheid ten goede komt;
- Er wordt hier veel effect bereikt met een relatief beperkte hoeveelheid groen. Veel mensen komen in aanraking met het betreffende groen waardoor met een relatief beperkte ingreep bij veel mensen een eerste groene indruk wordt verkregen;
- Vaak zijn deze lijnen breed, waardoor er voldoende ruimte is voor bomen om tot volle wasdom te komen.

Bij de vormgeving van de continue lijnen, dient naast eenheid en continuïteit ook rekening gehouden te worden met de 'verkleuring' binnen de gemeente: van een meer stedelijk Voorburg naar een meer landelijk Leidschendam.

Een andere maatregel om een groene indruk te geven aan de gemeente, is door de entrees van de gemeente 'groen' te maken. Dit is de eerste kennismaking met de gemeente: 'de eerste indruk'. Entrees liggen niet per definitie aan de rand van de gemeente. Zo vormen de drie stations en de twee randstadrailstations, ook entrees tot de gemeente voor diegenen die met het openbaar vervoer komen. De Noordelijke Randweg heeft zijn entrees tot de gemeente op de kruispunten waar deze 'boven' komt, ter hoogte van de Prins Bernhardlaan en de Mgr. Van Steelaan. Hetzelfde geldt voor de Utrechtsebaan die al eerder op gemeentelijk grondgebied loopt, maar de automobilist draait voor zijn gevoel pas aan het einde van 'afslag Voorburg' de gemeente in.

Ligging van de bestaande trambanen in de gemeente

Bij de entrees is ervoor gekozen om die plekken te kiezen waar de automobilist of recreant daadwerkelijk het stedelijk gebied van de gemeente inrijdt. Dit ligt vaak, maar niet overal, op de gemeentegrens. Indien de gemeentegrens in het landelijk gebied ligt, is het niet wenselijk dit 'groots' kenbaar te maken. Juist de openheid en terughoudendheid in objecten, versterkt het karakter van het buitengebied.

De auto-entrees kunnen verdeeld worden in wijk- en buurtontsluitingswegen. Over het algemeen kan gesteld worden dat wijkontsluitingswegen meer verkeer afhandelen, waardoor het vergroenen van deze entrees het meeste effect heeft. Bij de fasering zou derhalve allereerst op de entrees van de wijk- en daarna pas op de entrees van de buurtontsluitingswegen ingezet moeten worden. Tot slot zijn er nog enkele 'recreatieve entrees'. Dit zijn voornamelijk entrees voor het langzaam verkeer.

Een ander aspect zijn de trambanen. Groene trambanen zorgen voor een aantrekkelijk beeld en reduceren tevens het geluid van de voorbijrijdende trams. Er dient derhalve gestreefd te worden naar het vergroenen van trambanen. In naaststaande kaart is de huidige situatie aangegeven. De 'oranje banen' liggen thans in een ballastbed (grindondergrond) en kunnen zonder problemen omgevormd worden tot groene trambanen. Voor de Koningin Julianalaan ligt dit anders. Hier wordt de trambaan ook gebruikt door hulpdiensten. Bekeken moet worden of dit anders opgelost kan worden om vervolgens de trambaan ook in een grasbaan te leggen.

In Voorburg West liggen de trambanen in de weg, daar waar ook het autoverkeer rijdt. Hier is het niet mogelijk om de trambanen te vergroenen.

Opgaven en maatregelen

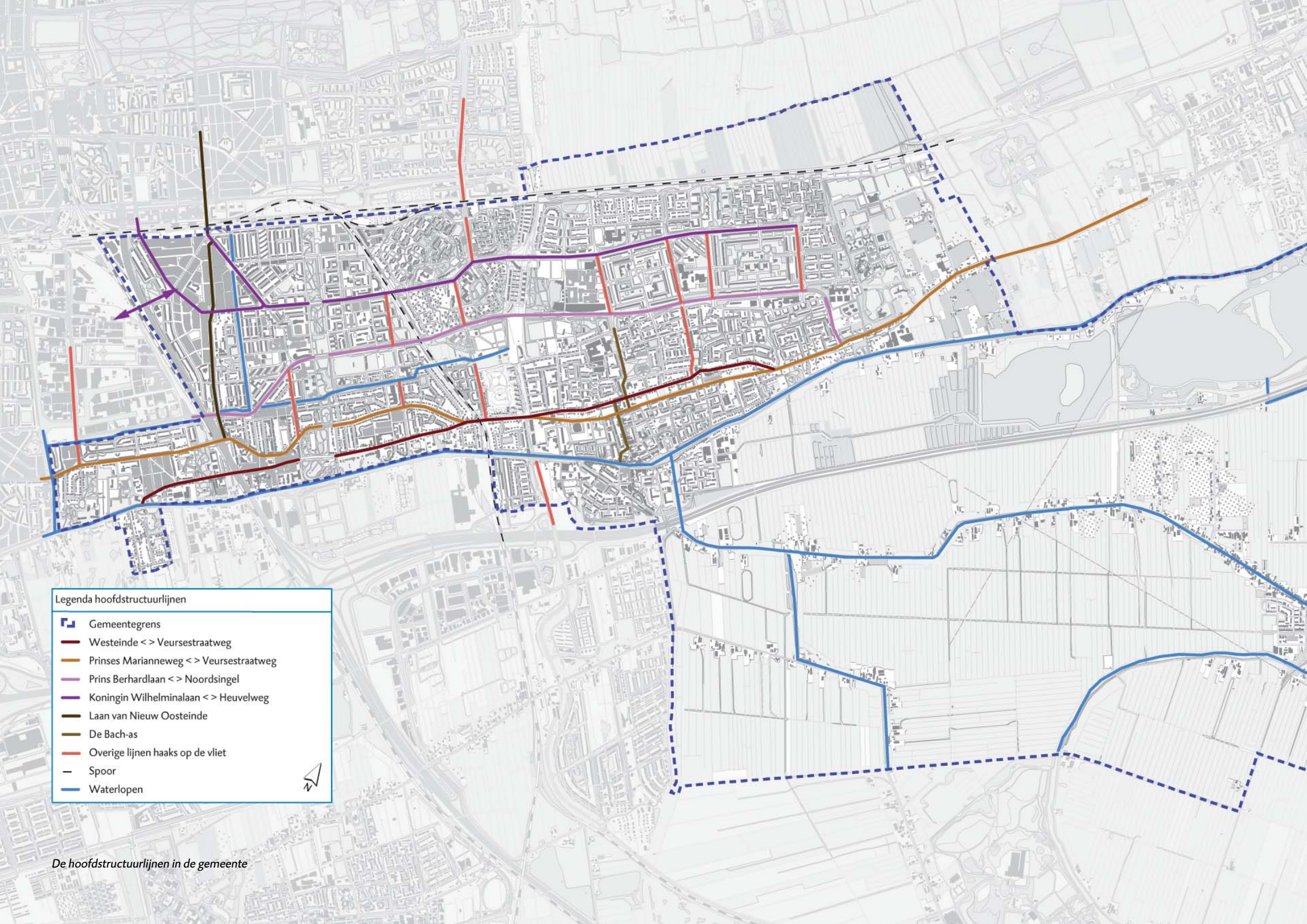
In het groenstructuurplan staat voor de groene lijnen al een aantal algemene opgaven vermeld:

1. Het vergroenen van de stedenbouwkundige hoofdstructuur;
2. De lijnen van de stedenbouwkundige hoofdstructuur die evenwijdig aan de Vliet lopen, meer continu vormgegeven waarbij aandacht besteed moet worden aan het verschil tussen de lijnen: ontstaansgeschiedenis, bodemkundige ondergrond, functie, omliggende typen wijken e.d.;
3. De discontinuïteit benadrukken van de lijnen die haaks op de Vliet staan; hierbij aansluitend op de bodemkundige ondergrond en ontstaansgeschiedenis;
4. Vergroenen van de entrees van de gemeente;
5. Vergroenen van de trambanen waar mogelijk.

Voor de trambanen kan deze opgave verder geconcretiseerd worden tot:

- Vergroenen van de trambanen in de Hofzichtlaan, het resterende deel van de Mgr. Van Steelaan en de Heuvelweg;
- Onderzoek doen naar de mogelijkheden om de hulpdiensten in de Koningin Julianalaan van de trambaan te halen en deze vervolgens te vergroenen.

Hierna zal nader op de individuele lijnen ingegaan worden.

Legenda hoofdstructuurlijnen

- Gemeentegrens
- Westeinde <-> Veursestraatweg
- Prinses Marianneweg <-> Veursestraatweg
- Prins Berhardlaan <-> Noordsingel
- Koningin Wilhelminalaan <-> Heuvelweg
- Laan van Nieuw Oosteinde
- De Bach-as
- Overige lijnen haaks op de vliet
- Spoor
- Waterlopen

De hoofdstructuurlijnen in de gemeente

Westeinde – Herenstraat – Oosteinde – Voorburgseweg – Koningin Julianaweg – Veursestraatweg

Huidige situatie en knelpunten

Deze lijn vormt het historische dorpslint aan de middeleeuwse hoofdweg op de strandwal. Het verbond de eerste nederzettingen die hier gebouwd werden met elkaar en liep van Voorschoten naar Rijswijk. In Voorburg wordt deze weg begeleid door een mix van statige herenhuizen, herbergen, dorpskernbebouwing, voormalige buitenplaatsen, enkele boerderijen en landarbeiderswoningen. De architectuur is vaak rijk gedetailleerd en gevarieerd met serres, veranda's, torentjes, loggia's e.d. In Leidschendam is de bebouwing minder 'rijk'. Het betreft voornamelijk vooroorlogse arbeiderswoningen en vrijstaande tuinderswoningen. I.t.t. tot Voorburg ligt het huidige dorphart van Leidschendam niet meer aan deze lijn. Hierdoor is deze lijn in Leidschendam ook minder 'een beeldrager' dan in Voorburg. Over het algemeen is deze lijn binnen de stedelijke kernen verkeersluw. Dit wordt in Leidschendam nog extra versterkt als op termijn de Oude Trambaan weer in twee richtingen voor het verkeer opengesteld wordt.

Ambitie

Op deze lijn dient hoofdzakelijk een laanstructuur te komen. Dit sluit naadloos aan bij zijn ligging op de strandwal en de aangrenzende, veelal statige, bebouwing. Ter hoogte van de Veursestraatweg is een laanstructuur niet realiseerbaar, waardoor hier gekozen wordt voor een meer parkachtige opzet. Langs de Veurseweg komt een laanstructuur van Eiken.

Op de Koningin Julianaweg is de laanstructuur al aanwezig met zijn statige Platanen. In Voorburg is de lijn veel meer versnipperd. Hier dient ingezet te worden op meer eenduidigheid, zodat deze lijn als eenheid ervaren wordt. Omdat hier al veel eiken staan, wordt voorgesteld deze soort hier leidend te maken. Een eik past ook goed bij de strandwal. Ter hoogte van de Loozone en in de Herenstraat wordt de laanstructuur onderbroken.

Opgaven en maatregelen

- Versterken van het karakter en ruimtelijke eenheid van deze lijn, waarbij de historische betekenis het uitgangspunt vormt;
- Inzetten op een continue laanbeplanting op deze lijn, waarbij in Leidschendam aangesloten wordt op de huidige Platanen en in Voorburg op de Eiken;
- Ter hoogte van de Veursestraatweg inzetten op een meer parkachtige opzet;
- Vanaf de kruising met de Noordsingel richting de Duivenvoordecorridor een doorgaande eikenlaanstructuur als overgang naar en aansluiting op het buitengebied.

Prinses Marianneweg, Parkweg – Oosteinde – Oude Trambaan – Veursestraatweg

Huidige situatie en knelpunten

Een deel van deze weg is als parallelstructuur ‘achter’ de bebouwing van de Middeleeuwse hoofdweg aangelegd en heette de ‘Achterweg’. Lange tijd bleef deze weg vrij van bebouwing. Bij de uitbreidingsplannen van 1917 werd dit patroon doorbroken en werd deze weg de infrastructurele drager van het stedenbouwkundige plan. In 1888 was er al een tramverbinding ingelegd. Aan de Voorburgse kant wordt deze weg aan twee zijden begeleid door ruime vooroorlogse woningen met voortuin. Ook komen er ruime geschakelde villa’s en aaneengesloten gezinswoningen uit de jaren ’30 voor.

In Leidschendam is deze lijn pas in 1924 aangelegd toen de tram elektrisch werd en een vrije baan nodig had. Daarom is hij ook nooit een goed onderdeel geworden van de stedelijke structuur. Vooral tussen de De Damsigtstraat en park Rozenrust grenst deze lijn aan één zijde aan achterkanten van tuinen met schuttingen. De bebouwing aan de andere zijde bestaat over het algemeen uit eenvoudige aaneengesloten eengezinswoningen zonder een uitgesproken detaillering en karakteristiek. Een parallelweg met haaksparkeren versterkt het pretentieloze karakter van dit gedeelte van deze lijn.

Ambitie

De ambitie is om hier in Voorburg een herkenbare lijn van te maken met een laanbeplanting. De laanbeplanting past bij het strandwallenlandschap. In de Prinses Mariannelaan is thans al een laanstructuur van Lindes aanwezig. Wel zijn er op een aantal plaatsen open plekken ontstaan. Het is wenselijk om deze gaten op te vullen. De boomstructuur in de Parkweg/Oosteinde is veel minder helder. Er is geen verband tussen de verschillende onderdelen op dit gedeelte van de lijn. Aangezien ook in dit deel al lindes staan, is het wenselijk om de laanstructuur met lindes vanuit de Prinses Mariannelaan hier door te zetten.

Ter hoogte van de oude trambaan is er sprake van een asymmetrisch profiel met aan de ene zijde achtertuinen met een veelal groene afscheiding, terwijl aan de andere kant woonbebouwing staat die weinig pretentie uitstraalt. Vanuit de ondergrond (de ligging op de strandwal) is een laanstructuur voor de hand liggend. Ruimtelijk ligt dit echter niet voor de hand; een laanstructuur geeft een bepaalde statigheid en dat stuit niet aan bij de huidige omgeving. Vooral het feit dat deze weg langs een groene wand met achtertuinen loopt, zorgt ervoor dat je je in een ‘achterafstraat’ waant. Het zou derhalve wenselijk zijn om op termijn het gehele profiel, inclusief bebouwing op te pakken. Tot die tijd is een grote reconstructie van het groen niet aan de orde, omdat het het basis-probleem niet oplost.

Voor het gedeelte van de Veursestraatweg vanaf de Noordsingel wordt aangesloten op de Duivenvoordecorridor: een laanbeplanting van Eiken.

Opgaven en maatregelen

- Versterken van het continue karakter van deze lijn van Voorburg tot aan de Oude Trambaan door een laanstructuur te maken van Lindes;
- Studie naar het verbeteren van de stedenbouwkundige inpassing van het Leidschendamse gedeelte;
- Het maken van een laanbeplanting met Eiken vanaf de Noordsingel tot aan de gemeentegrens met Voorschoten.

Prins Bernhardlaan – Noordsingel

Huidige situatie en knelpunten

Deze lijn is ontstaan bij de naoorlogse uitbreiding van Voorburg en Leidschendam. Een groot deel van deze lijn ligt in de centrale zone. Opvallend is dat in dit deel de woningen grotendeels van deze lijn afgekeerd zijn, terwijl ze ten westen van de Loo-zone veelal georiënteerd zijn op deze lijn.

Ambitie

Ten oosten van de Loo-zone is het wenselijk de weg onderdeel van de centrale zone uit te laten maken door hier het karakter van een 'parkway' voor te stellen: een aangename verkeersweg door een groene, parkachtige omgeving. Een laanstructuur is hier niet wenselijk en ook niet voor de hand liggend. De meeste woningen zijn immers van deze laan afgekeerd, waardoor een formele laan hier niet past. Er dient hier dus meer ingezet te worden op een meer groepsgewijze boombeplanting met een parkachtige opzet. Dit sluit ook goed aan bij het karakter van de strandvlaktes, waar laanstructuren minder voor de hand liggen.

In Voorburg buigt de Prins Bernhardlaan richting de strandwal. Daarnaast is de bebouwing hier, in tegenstelling tot het deel ten oosten van de Loo-zone, op deze weg gericht. Tot slot is het profiel hier smaller is dan ten oosten van de Loo-zone. Aan de westelijke zijde van de Loo-zone ligt een formelere laanstructuur dus meer voor de hand.

Bovenstaande sluit ook goed aan bij de 'verkleuring' van stad naar landelijk gebied: van een laanstructuur in Voorburg naar een meer parkachtige opzet in Leidschendam.

Opgaven en maatregelen

- De overgang vormgeven van een formele stedelijke inrichting in Voorburg naar een meer tuinstedelijke, landelijke inrichting in Leidschendam, waarbij aangesloten wordt op de karakteristiek van de wanden van deze twee lijnen. Dit verschil in de twee delen kan zowel gevonden worden in boomsoorten, plantverbanden als in al (Leidschendam) dan niet (Voorburg) het gebruik van elementen uit het buitengebied, zoals kruidige (bloeiende) bermen. Dit versterkt de relatie met het buitengebied;
- Een laanstructuur met Eiken realiseren ten westen van de Loo-zone;
- Een parkway realiseren ten oosten van de Loo-zone;
- De groenzones die langs deze parkway gelegen zijn meer onderdeel uit laten maken van de centrale zone en de parkway die hier voorgesteld wordt;
- De Loo-zone vormt de overgang van de twee karakters van deze lijn. Ter hoogte van de Loo-zone komt alleen beplanting in het kader van de Loo-zone omdat deze zone prioriteit heeft boven deze infrastructurele lijn.

Koningin Wilhelminalaan – Van Aremborgelaan - Potgieterlaan - Koningin Julianalaan – Mgr. Van Steelaan – Heuvelweg

Huidige situatie en knelpunten

Ook deze lijn is ontstaan bij de naoorlogse uitbreiding van Voorburg en Leidschendam. Deze infralijn volgt nog enigszins een kleine strandwal. Opvallend is ook langs deze lijn het verschil in bebouwing in de twee kernen. In Voorburg zijn de woningen en gebouwen op deze lijn georiënteerd, terwijl in Leidschendam de bebouwing zich af lijkt te keren van deze lijn. De bebouwing is gericht op de achterliggende straten en keert zich met zijn rug naar deze infrastructuur. De overgang tussen deze twee gebieden ligt ter hoogte van de randstadrail.

Daarnaast is er sprake van een breder profiel in Leidschendam doordat er bredere groenzones langs deze wegen liggen dan in Voorburg. Dit sluit nauw aan bij de eerdere constatering dat Voorburg een meer stedelijk en formeel karakter heeft en Leidschendam een meer informeel en landelijk karakter.

Ambitie

De Koningin Wilhelminalaan, Van Aremborgelaan, Potgieterlaan en Koningin Julianalaan hebben een formeel stedelijk profiel. Insteek is om hier de laanstructuur te versterken. Ten oosten van de randstadrail gaat de klassieke stedenbouw over in een informeel tuinstadkarakter. Hier ligt het voor de hand om een meer parkachtige structuur voor te stellen. Daar waar flats dicht op de weg staan, kan een losse rij bomen komen die aansluit op het karakter van de parkstructuur. Dit sluit goed aan bij de plannen die gemaakt zijn in het kader van de Heuvelwegvisie voor dit gedeelte van de lijn.

Opgaven en maatregelen

- Vergroenen van de trambanen in het resterende deel van de Mgr. Van Steelaan en de Heuvelweg;
- Onderzoek doen naar de mogelijkheden om de hulpdiensten in de Koningin Julianalaan van de trambaan te halen en deze vervolgens te vergroenen;
- De Koningin Julianalaan en de Mgr. van Steelaan tot aan de randstadrail omvormen tot robuuste laanstructuur. Hierbij ligt een platanenlaan het meest voor de hand;
- In de Koningin Wilhelminalaan, Van Aremborgelaan, Potgieterlaan inzetten op een doorgaande laanbomenstructuur;
- De overgang ter hoogte van de randstadrail vormgeven van een formele stedelijke inrichting in Voorburg naar een meer tuinstedelijke, landelijke inrichting in Leidschendam, waarbij aangesloten wordt op de karakteristiek van de wanden van deze twee lijnen. Dit verschil in de twee delen kan zowel gevonden worden in boomsoorten, plantverbanden als in al (Leidschendam) dan niet (Voorburg) het gebruik van elementen uit het buitengebied, zoals kruidige (bloeiende) berm. Dit versterkt de relatie met het buitengebied;
- Een meer parkachtige wegbeplanting realiseren ten oosten van de randstadrail;
- De groenzones die langs deze parkway gelegen zijn meer onderdeel uit laten maken van de parkway, zodat het accent ligt op de breedte van het profiel;
- Ter hoogte van de Loo-zone komt alleen beplanting in het kader van de Loo-zone, omdat deze zone prioriteit heeft boven deze infrastructurale lijn.

De lijnen haaks op de Vliet

Huidige situatie en knelpunten

De lijnen die haaks op de Vliet staan, hebben een veel minder continu karakter dan de lijnen die er evenwijdig aan lopen. De lijnen haaks op de Vliet verbinden de verschillende stedelijke uitbreidingen van de twee kernen met elkaar en de meeste van deze lijnen zijn daarom met de stadsuitbreidingen in verschillende perioden aangelegd. De enige uitzonderingen zijn de Binckhorstlaan, de Laan van Nieuw Oosteinde, de Loolaan en de Landscheiding, waarvan de laatste twee tegenwoordig niet meer zichtbaar zijn.

Deze 'haakse' lijnen lopen loodrecht op de bodemkundige ondergrond en verbinden hierdoor de strandvlaktes met de strandwallen.

De Laan van Nieuw Oosteinde en de voorzieningen-as zijn tegenwoordig de belangrijkste van de lijnen in de gemeente die haaks op de Vliet staan. Zij worden apart beschreven.

Twee bijzondere 'haakse' lijnen zijn de randstadrail en de Utrechtsebaan (A12). Het zijn op zichzelf staande doorsnijdingen en werken vooral als barrière binnen de wijken waar ze doorheen lopen. Door de groene taluds zijn het (deels) wel groene lijnen, die door hun ontoegankelijkheid en zeer extensieve beheer waarde hebben als natuurgebied en ecologische verbinding.

Ambitie

De lijnen die haaks op de Vliet staan, zijn door hun beperktere lengte en grotere aantal minder dominant dan de vier lijnen die evenwijdig aan de Vliet liggen. De insteek is om elke lijn die haaks op de vliet staat een eigen uniforme groenstructuur te geven.

Opgaven en maatregelen

- Vergroenen trambaan in de Hofzichtlaan;
- Het discontinue karakter van deze lijnen benadrukken in de beplanting door bij verschillende soorten lijnen ook verschillende met groen om te gaan. Door de jaren heen breidde beide kernen zich verder uit richting de kust. Door de lijnen die deze uitbreidingsrichting volgen, elk anders vorm te geven, wordt het beeld van fasegewijze uitbreiding versterkt;
- Elke lijn haaks op de vliet een eigen uniforme groenstructuur geven;
- Bij die lijnen die tussen meer dan twee lijnen evenwijdig aan de Vliet zijn opgespannen, nader onderzoeken of gehele lijn als eenheid vormgegeven moet worden of als twee of drie losse delen, waarbij de lijnen evenwijdig aan de Vliet het 'omslagpunt' zijn. De beslissing om een dergelijke lijn als geheel of als losse delen vorm te geven, is mede afhankelijk van de stedenbouwkundige structuur van de losse delen;
- De beplanting aan laten sluiten bij de bodemkundige ondergrond (strandvlaktes/strandwallen);
- Inzetten op natuurontwikkeling op de taluds van de A12 en de randstadrail, welke vervolgens als ecologische verbinding kunnen functioneren.

Laan van Nieuw Oosteinde

Huidige situatie en knelpunten

De Laan van Nieuw Oosteinde is één van de weinige oude continue lijnen die haaks op de kust lopen. Via de Laan van Nieuw Oostindië en de Van Alkemadelaan loopt hij door tot aan zee. In Voorburg loopt deze lijn langs het oude kasteel 'De Werve' door Voorburg-Noord, de meest stedelijke en eerste uitbreidingswijk van de gemeente richting de strandvlaktes. Deze wijk is ook als enige haaks op de strandwal gebouwd. Latere uitbreidingswijken zijn allen evenwijdig aan de strandwal gebouwd. De laan van Nieuw Oosteinde versterkt dit haakse karakter.

Ambitie

Het is de insteek om het unieke karakter van deze lijn te benadrukken. Vanwege het stedelijke karakter van de wijk waar hij doorheen loopt, is een laanstructuur het meest voor de hand liggend. Al in de 17^e eeuw kreeg het profiel een statig karakter met laanbomen wat in de 19^e eeuw nog zwaarder werd aangezet met een kenmerkend dubbel profiel. Thans staan er voornamelijk lindes in het profiel, dat verschaald is door het verdwijnen van de bomen in de middenberm. De lindes veroorzaken echter enige overlast. Onderzocht moet worden of deze boomsoort op termijn vervangen moet worden. Daarbij is het van belang dat er wel weer een 1e grootte soort gekozen wordt die over de gehele lengte toegepast kan worden, waarbij het eens zo kenmerkende dubbele profiel weer zoveel mogelijk wordt teruggebracht.

Opgaven en maatregelen

- Het continue karakter van deze lijn versterken; het is één van de weinige continue lijnen in deze richting;
- De formele dubbele stedelijke beplanting (laanbeplanting) versterken, aansluitend op de klassieke stedelijke opbouw van deze wijk;
- Onderzoek doen naar de meest gewenste boomsoort op de gehele lijn.

De voorzieningen-as

Huidige situatie en knelpunten

De voorzieningen-as verbindt Leidsenhage met het Damcentrum. I.t.t. de Laan van Nieuw-Oosteinde is dit niet zozeer een ruimtelijke, maar meer een programmatisch belangrijke lijn. Hij verbindt twee winkelgebieden met elkaar. Het moet een aantrekkelijke route worden, waarbij het toevoegen van gerichte functies de aantrekkelijkheid versterkt.

De verschillende onderdelen van deze lijn hebben ieder een eigen karakter. Het Damplein dat grenst aan de plek waar Leidschendam ontstaan is, ligt op de strandwal aan de Vliet. De Damlaan is een winkelstraat met autoverkeer. Door zijn veelal pandsgewijze bebouwing heeft het een kleinschalig karakter. Ter hoogte van de Oude Trambaan/Koningin Julianaweg zit er een knik in het profiel. Een heldere continuïteit van de lijn ontbreekt hier. Op zich is dit karakteristiek voor de lijnen die haaks op de Vliet staan. Wel is het wenselijk dat hier een logische verbinding tussen deze twee delen gerealiseerd wordt, met name voor het langzame verkeer. Tussen de Koningin Julianaweg en de Noordsingel is de stedenbouwkundige wand vrij amorf. De gebouwtypologie is wisselend. Het Raadhuispark, de waterstructuur en de loofgang met bolesdoorns zorgen voor een groen karakter op dit gedeelte van de lijn. De kruising met de Noordsingel valt samen met de Centrale Zone en heeft eveneens een groen karakter. Het deel voorbij de Noordsingel heeft een grootschalig, stedelijke karakter met aan de ene zijde een flat en aan de andere zijde het winkelcentrum 'Leidsenhage'.

Ambitie

Vanwege zijn grote diversiteit in profiel en aangrenzende stedenbouw is het niet wenselijk om te streven naar één uniform groenbeeld in deze lijn. De drie delen krijgen ieder een eigen uniform beeld dat aansluit bij de omringende stedenbouw en waarbij gebruik gemaakt wordt van de diverse sterke bestaande groenelementen. Wel is het de insteek om een goede functionele verbinding te maken voor met name het langzaamverkeer, zodat deze twee winkelcentra op een goede manier met elkaar verbonden worden.

Opgaven en maatregelen

- Een logische en heldere verbinding maken van de Damlaan naar de Bachlaan;
- De beplanting aan laten sluiten bij de bodemkundige ondergrond (strandvlaktes/strandwallen);
- Onderzoek doen naar de groentypologie op de drie verschillende delen van deze lijn, in relatie met de stedenbouwkundige omgeving, waarbij gebruik gemaakt wordt van de diverse sterke bestaande groenelementen en waterstructuren.

De lijnen in het buitengebied

Huidige situatie en knelpunten

De lange karakteristieke lijnen in het buitengebied zijn veelal de ontginningslijnen waarlangs het gebied ontgonnen is. De bebouwing is hoofdzakelijk langs deze ontginningslijnen gesitueerd. Kenmerkend voor deze lijnen is dat zij veelal hoger in het landschap gelegen zijn (op de dijken, of liever gezegd op de niet afgegraven veenrestanten van de ontginningsstructuren). De wegen zelf zijn van oudsher niet beplant met bomen. De erven die erlangs liggen, zijn daarentegen van oudsher zwaar beplant, net zoals de optrekkende kavelgrenzen vanaf de linten waarlangs vroeger veel meer beplanting stond. In de grote open ruimten komen zeer beperkt nog enkele hakhoutbosjes voor. Het is wenselijk deze karakteristiek te handhaven en waar mogelijk te versterken. Dit wordt in het landschapsontwikkelingsplan (LOP) verder uitgewerkt.

De hoger gelegen wegen zijn vaak wel begeleid (geweest) door de zeer kenmerkende meidoornhagen. Vanwege de hoge ligging van de wegen, kon de veekering niet d.m.v. de gebruikelijke sloten plaatsvinden. Langs wegen werden daarom meidoornhagen gebruikt als veekering.

De voorgenoemde landschapskwaliteiten zijn verder gespecificeerd in de ruimtelijke kwaliteitsparagraaf van het bestemmingsplan Buitengebied 2011.

Ambitie

De ambitie van verschillende regionale en rijksbeleidsstukken is om het cultuurhistorische karakter van dit landschap te behouden en waar mogelijk te versterken. Dit houdt voor de wegen in het buitengebied in, dat er geen boombeplanting langs deze lijnen komt. Uitzondering hierop is de boombeplanting langs de N206 die door de open ruimte van de Zoetermeersemeerpolder loopt en die de karakteristieke eivorm van dit voormalige veenmeer beleefbaar maakt. Meidoornhagen worden op de hogere delen wel gestimuleerd, maar dit zal vooral op particuliere grond plaats moeten vinden.

Opgaven en maatregelen

- De oorspronkelijke karakteristiek van de ontginningslijnen handhaven en versterken; dit betekent dat boombeplanting beperkt blijft tot de particuliere erven en er geen begeleidende boombeplanting langs de wegen komt;
- Stimuleren van het herstellen van meidoornhagen langs de hoger gelegen wegen.

Groen-blaauwe linten

Huidige situatie en knelpunten

Binnen de gemeente liggen vier 'waterlijnen' die wijkoverstijgend zijn en daarom apart behandeld worden. Het zijn de Vliet, de Stompwijksevaart, de Broeksloot en de Machinesloot. De Vliet wordt behandeld in de paragraaf 'Vlietzone'. De overige drie waterlijnen worden hieronder behandeld, waarbij onderscheid gemaakt moet worden tussen de landelijk gelegen Stompwijksevaart en de stedelijke Broeksloot en Machinesloot.

De Stompwijkse vaart is een boezem met een belangrijke functie voor afwatering van het polderwater. Hij heeft een harde oever langs de Stompwijkseweg en een grasoever langs de andere zijde.

De Machine- en Broeksloot zijn stedelijke waterlopen en staan onder druk van versnippering. Ze worden regelmatig onderbroken door bruggen/wegen en verschillende onderdelen worden verschillend vormgegeven, waardoor de eenheid onder druk staat.

Ambitie

De ambitie is om de belangrijke stedelijke waterlopen (Broeksloot en Machinesloot) meer als eenheid vorm te geven, waarbinnen wel variatie aanwezig is. Dit kan gedaan worden door meer 'open' en 'dichte' delen te creëren door minder uit te gaan van lijnbepanting, maar meer van groepsgewijze bepanting. Dit past ook beter bij het singelkarakter van deze waterlopen. Daarnaast is een ombouw naar meer natuurvriendelijke oevers het onderzoeken waard. Om meer van deze waterlopen te kunnen genieten, dient tot slot bekeken te worden of het parkeren aan de kant van de waterlopen opgeheven kan worden. Geparkeerde auto's blokkeren nu te veel het zicht op deze waterlopen.

Opgaven en maatregelen

- De stedelijke waterlopen meer als eenheid vormgeven;
- De lijnbepanting langs deze waterlopen omvormen tot een meer parkachtige groepsgewijze bepanting met daartussen open stukken;
- Onderzoek doen naar de mogelijkheden voor ecologische oevers. Deze moeten dan wel zoveel mogelijk over de gehele lengte aangelegd worden en niet over een klein deel omdat dat de versnippering zou versterken wat ongewenst is;
- Op termijn het opheffen van parkeerplaatsen aan de waterkant.

7.9 Stompwijkse buitengebied

Huidige situatie en knelpunten

Er zijn thans veel ontwikkelingen gaande in het 'Stompwijkse' buitengebied en er zijn diverse beleidsplannen vastgesteld en in ontwikkeling:

- Integrale gebiedsvisie Stompwijk;
- Nieuwe Driemanspolder;
- Nieuw bestemmingsplan 'landelijk gebied' met uitgebreide landschapsparagraaf;
- Provinciaal Ecologische Hoofdstructuur;
- Het LOP (landschapsontwikkelingsplan) / Regiopark Duin, Horst en Weide;
- Provinciale structuurvisie;
- Rijksbufferzone;
- Groen-blauwe Slinger;
- Nationaal Landschap 'Groene Hart';
- Snelwegpanorama A4 'Wijk en Wouden';
- Belvédèrenota Zoeterwoude-Weipoort;
- Regionaal Structuurplan Haaglanden;
- Structuurvisie 'Ruimte voor wensen' + herziening;
- Schaken met paard en landschap.

Vooraf het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) dat de komende tijd wordt opgesteld, vormt een belangrijk document voor het buitengebied van de gemeente. Het gaat hierbij zowel om de Duivenvoordecorridor als het Stompwijkse buitengebied. In dit document zal beschreven worden hoe de bestaande waarden in het buitengebied zoveel mogelijk behouden en waar mogelijk verbeterd kunnen worden. Onderdeel van dit document is ook een voorstel over de omgang met (cultuurhistorische) groenelementen in dit landschap. Dit zijn van oorsprong voornamelijk particuliere groenelementen, zoals dichtbeplante erven, hakhoutbosjes en meidoornhagen.

Omdat het Landschapsontwikkelingsplan als doel heeft de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied te versterken, is het niet nodig om hier in dit uitvoeringsprogramma verder op in te gaan.

Ambitie

Het karakteristieke open Stompwijkse buitengebied wordt als zeer waardevol gezien binnen het verstedelijkte Haaglanden. De ambitie voor het veenweidegebied is behoud van de karakteristieke cultuurhistorische en landschappelijke waarden in het gebied, het versterken van de melkveehouderij en het vergroten van het recreatief medegebruik van het landschap. De waarden worden verder gespecificeerd in de ruimtelijke kwaliteitsparagraaf van het bestemmingsplan 2011.

De opgaven en maatregelen

De opgaven uit het Groenstructuurplan zijn hieronder verwoord. Zij zullen meegenomen moeten worden in het landschapsontwikkelingsplan.

- Versterken van het veenweidelandschap met zijn karakteristieke vergezichten, dicht beplante erven en veehouderij;
- Recreatief medegebruik van het landschap stimuleren, mits dit geen afbreuk doet aan de landschappelijke waarden van het gebied;
- Transformeren van de Stompwijkseweg tot een recreatief aantrekkelijke route;
- Uitplaatsen van loonwerkbedrijven en andere niet gebiedsgebonden bedrijvigheid;
- Verspreid liggende glastuinbouw saneren;
- Zeer terughoudend omgaan met nieuwbouw in het buitengebied; noodzakelijke nieuwbouw aan laten sluiten bij de gebouwkarakteristiek van het buitengebied;
- Alleen gebiedsondersteunende functies toelaten;
- Van oorsprong voorkomende groenelementen terug brengen in het landschap.

INVESTERINGSAGENDA

8 Inleiding

In het uitvoeringsprogramma is omschreven welke opgaven er liggen om de ambitie die verwoord is in het Groenstructuurplan, waar te maken. In de investeringsagenda worden deze opgaven vervolgens verder concreet uitgewerkt in rendement dat het oplevert, prioriteit en kosten, zodat er voor de komende jaren duidelijkheid bestaat wat er al dan niet aangepakt moet worden om de beschreven ambitie te verwezenlijken. Dit is in tabelvorm gedaan, zodat er een helder, eenduidig en beknopt overzicht ontstaat.

Gedurende de komende jaren zullen er zich situaties voordoen, waardoor de prioriteit van projecten verandert. Daarnaast kunnen onvoorziene werkzaamheden op andere sectoren soms aanleiding geven om bepaalde groenprojecten naar voren (of juist naar achteren) bij te stellen. Het is daarom van belang dat deze tabel om de vier jaar tegen het licht gehouden wordt en geactualiseerd wordt.

9 Prioritering projecten

Er zijn binnen het Groenstructuurplan negen deelluitwerkingen omschreven, die opgepakt moeten worden om de omschreven ambitie te verwezenlijken. Niet alle deelluitwerkingen hoeven tegelijkertijd opgepakt te worden. Van een aantal deelluitwerkingen is de urgentie echter zeer hoog. Er zijn een viertal aspecten die de prioritering van een ingreep bepalen, te weten:

1. De mate waarin de deelluitwerking van belang is voor de realisatie van de ambitie zoals beschreven in het Groenstructuurplan
2. De urgentie: de mate van verstedelijkingsdruk met de kans op versnippering van het gebied, die speelt bij de betreffende deelluitwerking;
3. De mate waarin bij al lopende planvorming aangehaakt kan worden (werk met werk maken);
4. Het rendement en de zichtbaarheid; wat is de kwaliteitswinst en hoe zichtbaar is de investering. Dit kan verdeeld worden in een vijftal aspecten: het effect, de samenhang, de variatie, de doelmatigheid en de duurzaamheid.

Punt 4 wordt hieronder verder toegelicht.

Effect

Dit betreft de mate waarin het groen bijdraagt aan een groene beleving. Een bomenlaan langs een doorgaande verkeersroute draagt meer bij dan eenzelfde bomenlaan in een woonstraatje, simpelweg omdat er meer mensen langs komen. Het gaat daarnaast ook om effecten op andere vlakken. Zo kan de aanleg van een 'ontbrekend' stukje natuur, diverse natuurgebieden aan elkaar koppelen, waardoor de vitaliteit van alle natuurgebieden in de omgeving kan toenemen. Het stukje 'nieuwe natuur' heeft dus een meerwaarde voor een groter gebied en heeft daarmee een groot effect.

Samenhang

Een ruimte wordt als aangenaam ervaren als de verschillende onderdelen van die ruimte in samenhang ontworpen zijn. Groen heeft hierin een belangrijke rol, onder andere als ruimtelijk bindmiddel. In het groen zelf hebben bomenrijen, heestervakken en grasvelden een meerwaarde als ze op de juiste wijze gecombineerd worden. Tenslotte is samenhang in de tijd een meerwaarde als heden en verleden in stad en landschap duidelijk herkenbaar zijn. De monumentale bomen van de Voorburgse landgoederen zijn hier een goed voorbeeld van.

Variatie

Groen kan sterk bijdragen aan een eigen identiteit van een buitenruimte. Variatie aan groen zorgt voor herkenning en komt de oriëntatie ten goede. Door voor elk park een eigen identiteit te kiezen, ontstaan er duidelijk van elkaar verschillende parken die elk een eigen gebruik kennen. Door variatie in het groen neemt de vatbaarheid voor ziektes af. Variatie komt de groenbeleving ten goede. Door het groen aan te laten sluiten op de stedenbouwkundige karakteristiek van de wijk, wordt de eigen identiteit van die wijk versterkt en ontstaat er differentiatie tussen de diverse wijken. Er ontstaan verschillende woonmilieus wat één van de uitgangspunten is van de gemeentelijke WOONvisie.

Doelmatigheid

De inrichting van groenvoorzieningen moet zijn afgestemd op de functie en daarmee op het gewenste gebruik. Voldoet een groenvoorziening aan het gebruik, dan zal het draagvlak van dat betreffende groen hoog zijn. Bij de inrichting van parken moet derhalve gekeken worden naar de samenstelling van de omliggende wijk. Als het groen aansluit bij die behoeften, zullen bewoners het groen extra waarderen.

Duurzaamheid

Er moet om meerdere redenen gestreefd worden naar 'duurzaamheid' in het groen. Allereerst bepalen vooral de grote volwassen bomen de groenbeleving in de stad. Daarnaast neemt de milieukwaliteit van groen over een langere reeks van jaren toe, omdat ouder groen beter zuivert en over het algemeen meer natuurwaarden bevat.

Daarnaast betreft duurzaamheid ook het soort groen dat toegepast wordt. Een eik heeft een veel langere tijd nodig om een bepaalde omvang te behalen dan een populier, maar gaat daarentegen veel langer mee. Met langzaam groeiend hout met een (potentieel) lange levensduur, dient extra terughoudend om gegaan te worden wat betreft kap, ook als het nog een relatief jonge boom betreft.

Tot slot is een aantal ecologische kerngebieden van belang voor de duurzaamheid. Dit zijn gebieden van waaruit soorten zich kunnen ontwikkelen en verspreiden. Zij zijn noodzakelijk voor de soortenrijkdom van flora en fauna.

10 Financiering

Beter zichtbaar, bruikbaar en bereikbaar

In 2008 is er een gemeentelijk Groenfonds ingesteld. Het doel van dit fonds is om voor het groen:

- Projecten te realiseren in het kader van (regionale) structuurplannen;
- Het evenwicht tussen 'groen' en 'rood' in stand te houden;
- De kwaliteit en het gebruik te behouden en versterken.

Het fonds moet worden vrijgemaakt door de vaststelling van het Uitvoeringsprogramma Groenstructuurplan. Er is daarvoor een kostenverdeling uitgewerkt als vertaling van de doelen uit het Groenstructuurplan. Het accent ligt daarbij op het dichterbij de mensen brengen van het groen; dit moet:

1. Beter zichtbaar;
2. Beter bruikbaar;
3. Beter bereikbaar zijn.

Een actieve stimulerende rol is hierbij weggelegd voor de gemeentelijke website als wegwijzer naar mooie plekken, aantrekkelijke routes en om te weten wat er speelt in aanleg en beheer.

Meeliften, planning en subsidies

Er wordt ingezet op zoveel mogelijk meeliften met andere projecten zodat een win-win situatie ontstaat. Laaghangend en zichtbaar fruit heeft daarbij voorrang. Denk aan bouwprojecten, rioolrenovaties etc. De onderstaande verdeling van het Groenfonds is voor de periode 2012-2016. De voortgang wordt jaarlijks teruggekoppeld en na 4 jaar vindt er een evaluatie plaats.

Daarnaast biedt het groenfonds ook de mogelijkheid om subsidies te genereren vanuit Haaglanden en de provincie Zuid-Holland. Kansrijk zijn daarbij vooral projecten die scoren op recreatie, cultuurhistorie, landschap en natuur en tevens van regionale waarde zijn zoals de Loo-zone en vooral het buitengebied. Hier zal nadrukkelijk op worden ingezet.

Samenvattend

- Algemeen: zoveel mogelijk meeliften met andere planvorming;
- Subsidies: zoveel mogelijk inzetten op genereren van subsidies van Haaglanden en de provincie Zuid-Holland. Kansrijk zijn projecten met recreatie, cultuurhistorie, landschap en natuur die tevens van regionale waarde zijn.

Toedeling groenfonds 2012-2016

Hieronder wordt een onderverdeling gemaakt voor de toedeling van de reserve Groenfonds ter hoogte van € 1.090.000,-.

1. Website gemeente als groene wegwijzer

Wervend groenportaal voor inwoners en bezoekers. Informatie over de eigen woonplek voor het ontdekken van de openbare ruimte. Wegwijzer naar de mooiste speelplekken, bijzondere bomen, de historische landgoederen, interessante dieren etc. Dit gebeurt door een link naar een geografische kaart waarop de informatie per locatie aan te klikken is. Via links of rechtstreeks zijn er 'groene wijkwandelingen' te downloaden en er is informatie te vinden over karakteristieke 'groenplekken' in de gemeente. Links zijn er ook naar informatie over het landelijk gebied met o.a. excursies en recreatieve adressen en andere relaties met 'het groen' in de gemeente zoals verenigingen en stichtingen die een relatie met cultuurhistorie, flora, fauna en natuur hebben.

€ 10.000,-

2. Levende Canon: het verhaal van de eigen woonplek zichtbaar maken in het groen

Het verhaal van de eigen woonplek zichtbaar maken in het groen. Vergroten van de belevingswaarde en de recreatieve kwaliteit. Markeren van mijlpalen in de tijd zoals de Gracht van Corbulo en de Landscheiding en andere belangrijke structuren zoals oude woonplekken, kastelen etc. Bestaand historisch groen behouden en versterken door dit meer zichtbaar te maken en te renoveren.
€ 80.000,-

3. Groenvisie Schakenbosch: een sterke groene schakel met het buitengebied

Investering in de aansluiting op Prinsenhof en als recreatieve schakel naar het buitengebied van de Duivenvoorde corridor. Meeliften met de private planvorming voor Schakenbosch;
€ 15.000,-

4. Centrale Zone: de groene ruggengraat van Voorburg en Leidschendam

Vanwege de hoge stedelijke druk op deze zone opstellen van een gebiedsvisie met de beeldbepalende groene factoren. Op basis hiervan aandragen van groene bouwstenen als input voor projecten. Inzetten op meeliften via bijvoorbeeld de grondexploitatie.
€ 20.000,-

5. Vlietzone: een aantrekkelijke blauw-groene recreatieve as

Een aantrekkelijke wandelstructuur langs de Vliet met een grotere belevingswaarde rond de bruggen en in de oude buitenplaatsen. En voor beiden zijde van de Vliet meeliften met ontwikkelingsprojecten binnen de eigen gemeente en samenwerking zoeken met de Haagse planvorming voor de Vlietzone.
€ 40.000,-

6. Loo-zone: een Koninklijke schakel van de Vliet richting Paleis in het Bos

Kwaliteitsslag in dit belangrijke stadspark en als vitale schakel in het groene netwerk van Haaglanden. Meer activiteiten, belevingswaarde en doorlopende routes. Meeliften met het Waterplan (in samenwerking met het Hoogheemraadschap Delfland).
€ 70.000,-

7. Spoorzone: de groene recreatieve poort

Ontwikkelen van 4 km recreatieve natuurzone voor de eigen inwoners en als schakel in het groene regionale netwerk van Haaglanden. Meeliften met het Waterplan en de Heuvelwegvisie (in samenwerking met de Hoogheemraadschappen Rijnland en Delfland).
€ 50.000,-

8. Wijkgroenvisies: bij de voordeur actief en aantrekkelijk groen

8.1 Wijkparken als ontmoetingspunt:

Actiever en mooier maken van 1 bestaande locatie per wijk -park of plein- in samenspraak met de bewoners. Gebruik maken van de eigen karakteristiek van de wijk.
€ 100.000,-

8.2 Dieren en natuur 'bij de voordeur':

Een aantrekkelijke woonomgeving door meer interessante zoogdieren, vogels, vlinders, planten etc. door vlinderweides, Mussenflats, IJsvogelwandjes, egelhuisjes, etc. Realiseren bij voorkeur via initiatieven van bewoners, groene organisaties en vastgoedeigenaren.
€ 40.000,-

8.3 Goed bereikbaar voor iedereen:

Voor jong en oud betere kwaliteit toegang en verblijf van het groen door o.a. goede aantrekkelijke routes met rustplekken om van bank naar bank te wandelen. Aandacht voor veiligheid voor kinderen en voorzieningen voor mensen met een beperking.

€ 75.000,-

Totaal: € 215.000,-

*9. Groene lijnen: voor een sterke groene identiteit**9.1 Gebiedsvisie Heuvelweg:*

Versterken groene allee met zicht op groen en water. Combineren met het vergroten van de recreatieve waarde. Ook aandacht voor aansluiting op aangrenzende gebieden zoals Prinsenhof en de Heuvel.

€ 300.000,-

9.2 Wervende Poorten als groen visitekaartje:

Als groene binnenkomer van de gemeente bij de belangrijkste toegangen in de hoofdinfrastructuur van Stompwijk, Voorburg en Leidschendam (ruim 20 locaties).

€ 90.000,-

9.3 Groene doorgaande lijnen voor het groene gezicht:

Herstellen of versterken; vooral op zichtlocaties zoals belangrijke kruisingen waar nu nog veel 'gaten' zijn. Meeliften met projecten infrastructuur.

€ 100.000,-

9.4 Groenblauwe lijnen als aantrekkelijk netwerk:

Langs belangrijk water versterken van de kwaliteit van recreatie, natuur en ruimte o.a. door mee te liften met het Waterplan (in samenwerking met de Hoogheemraadschappen Rijnland en Delfland). Machinesloot; Broeksloot; Stompwijkse vaart.

€ 40.000,-

Totaal: € 530.000,-

10. Buitengebied: wervend recreatief landschap in de regio

Impuls voor het recreatief gebruik en de bijzondere kwaliteit van het landschap rond Stompwijk, Wilsveen en in de Duivenvoorde corridor. Meeliften met lokale en regionale planvorming. Hierbij valt te denken aan boerenlandpaden, het recreatief knooppunt e.d. Tevens mogelijk maken van aanspraak op subsidies.

€ 60.000,-

Totaal

Het totaal van de bovenstaande uitgaven is € 1.090.000,-. Dit wordt gedekt door de reserve Groenfonds. Via dit budget zullen ook nadrukkelijk de kansen op subsidies worden betrokken. Eerder is al ca. € 150.000,- vrijgemaakt en besteed aan de uitvoering van het 1000-bomenplan en de uitwerking van het Groenstructuurplan.

11 Overzichtstabel met te treffen maatregelen

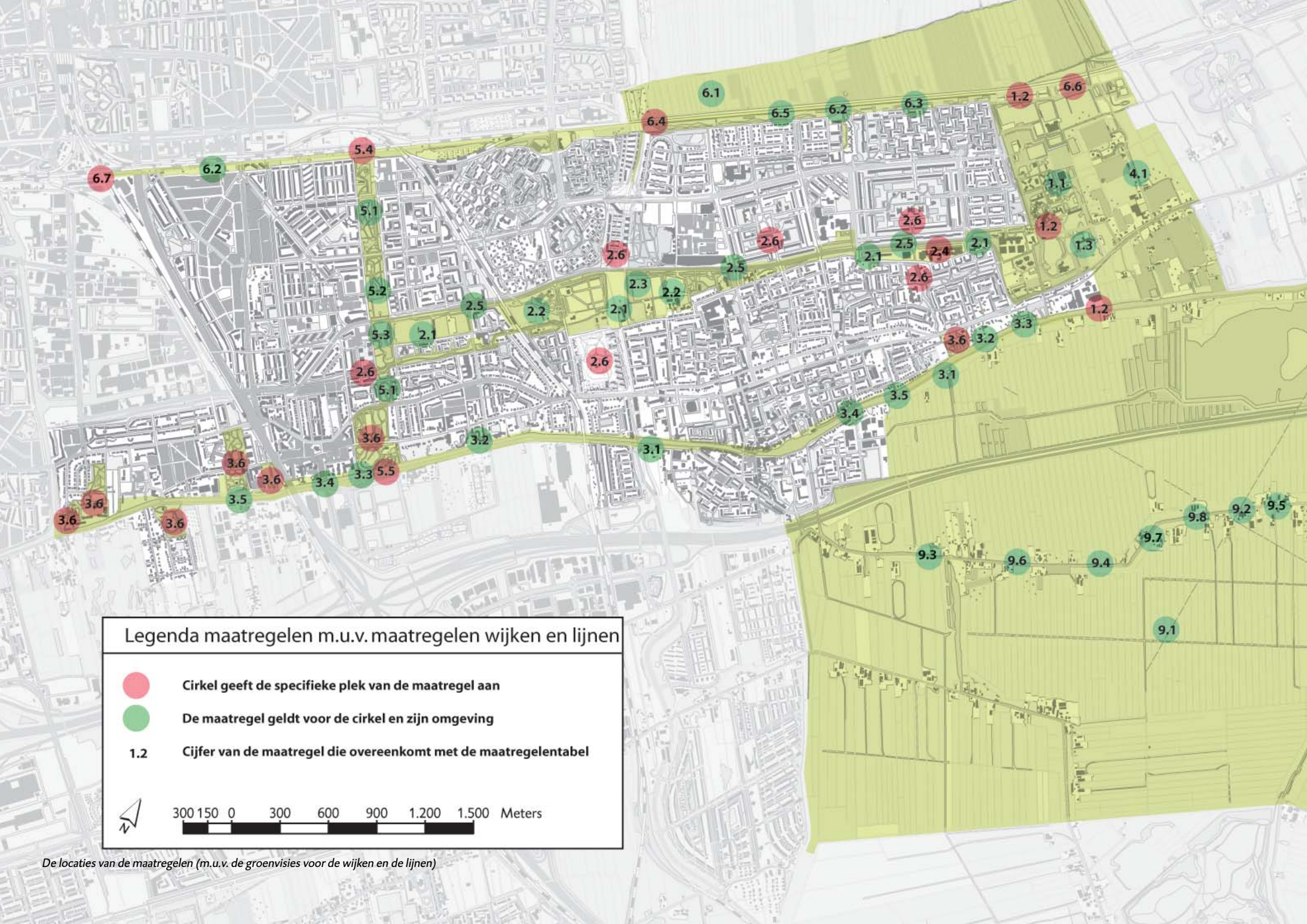
11.1 Overzichtskaat

Op de volgende bladzijden zijn kaarten met de maatregelen vermeld. De cijfers verwijzen naar de cijfers in de maatregelentabel die op de bladzijden achter de kaarten is opgenomen.

11.2 Maatregelentabel

In de maatregelentabel zijn per maatregel de volgende punten aangegeven:

- Een toelichting op de maatregel;
- Het rendement van de maatregel;
- De prioriteit (urgentie) van de maatregel;
- Soort uitwerking (uitvoering of studie);
- Kosten (indien een concreet bedrag beschikbaar is);
- De strategie;
- Eventuele bijzonderheden.

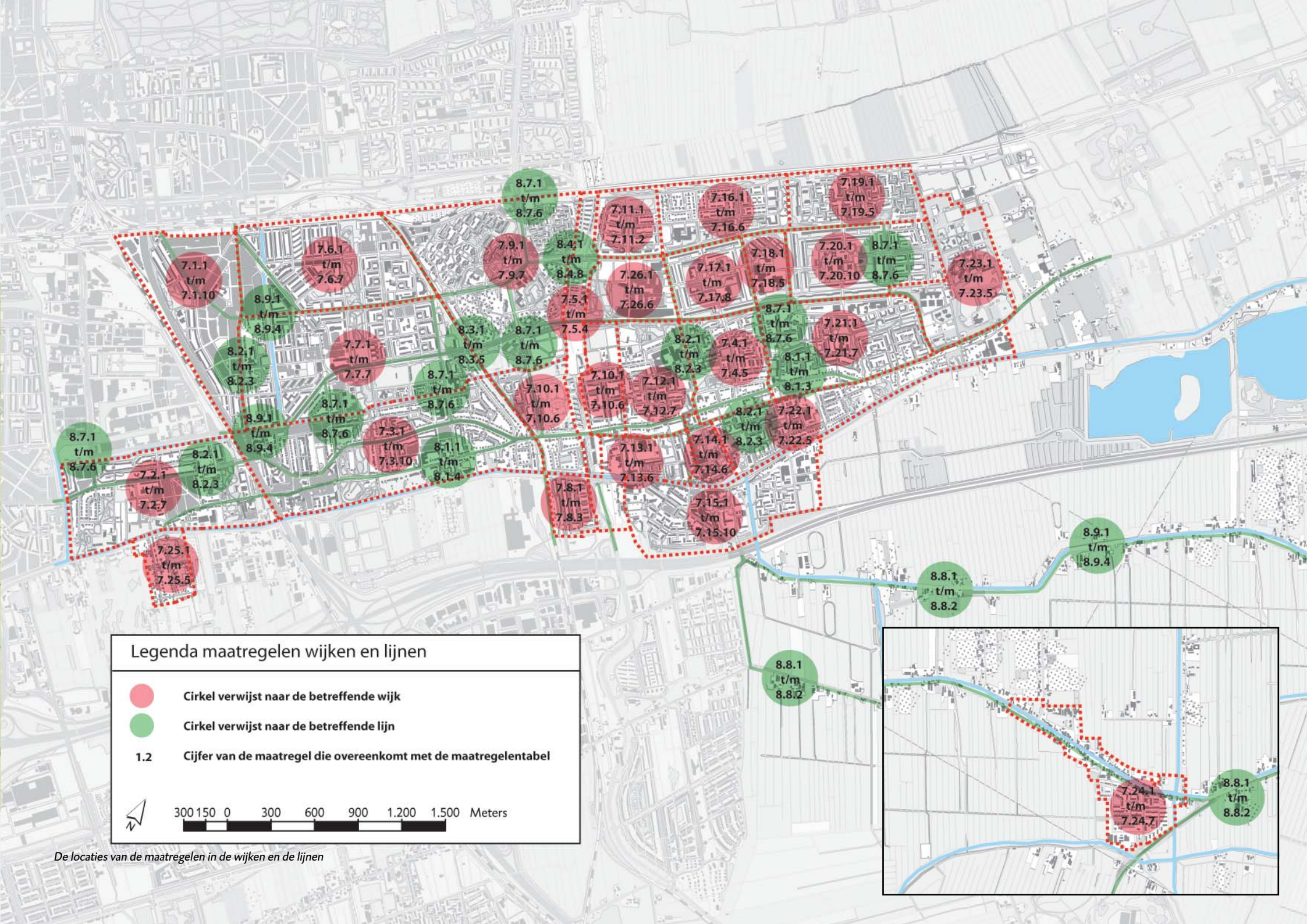
Legenda maatregelen m.u.v. maatregelen wijken en lijnen

- Cirkel geeft de specifieke plek van de maatregel aan
- De maatregel geldt voor de cirkel en zijn omgeving
- 1.2 Cijfer van de maatregel die overeenkomt met de maatregelentabel

300 150 0 300 600 900 1.200 1.500 Meters

De locaties van de maatregelen (m.u.v. de groenvisies voor de wijken en de lijnen)

Legenda maatregelen wijken en lijnen

- Cirkel verwijst naar de betreffende wijk
- Cirkel verwijst naar de betreffende lijn

1.2 Cijfer van de maatregel die overeenkomt met de maatregelentabel

300 150 0 300 600 900 1.200 1.500 Meters

De locaties van de maatregelen in de wijken en de lijnen

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

Algemeen		
	Groenportaal gemeentelijke website	Overzichtelijk en aantrekkelijk presenteren van informatie over recreatie, parken, routes etc. voor bewoners en andere gebruikers. Via kaarten snel aan te klikken met ook links naar andere belangrijke websites
	Opstellen van Flora en fauna biotopenplan	Opstellen van flora en fauna biotopenplan ter ondersteuning van het maken van een groenparagraaf per project, waarin ook waardevolle bomen zijn opgenomen
	Groene paragraaf per plan	Voor elk ruimtelijk plan dient er een 'Groene paragraaf' opgesteld te worden, waarin omschreven staat hoe omgegaan wordt met het groen in het betreffende plan
6 Cultuurhistorie, karakter en duurzaamheid		
	Levende canon maken	De cultuurhistorie in de gemeente op een aantal plekken zichtbaar maken in de vorm van een 'levende canon'
	De cultuurhistorische kaart gebruiken	De cultuurhistorische kaart gebruiken als input bij plannen
	Groen inzetten ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit	Groen inzetten ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van cultuurhistorische en stedenbouwkundige elementen en structuren
	Op de buitenplaatsen verdwenen bijzondere bomen aanplanten	Op de buitenplaatsen verdwenen bijzondere bomen zoals naaldbomen weer aanplanten
	Markeren van woonplaatsen uit de steentijd	Markeren van woonplaatsen uit de steentijd bijvoorbeeld door de vorm van de verdwenen woningen met bomen in te planten
	Aandacht voor het behouden en herstellen van karakteristieke beplantingen	Aandacht voor het behouden en herstellen van karakteristieke beplantingen die horen bij een bepaalde periode zoals de jaren 50 van de vorige eeuw
	De oorspronkelijke beplanting bij het raadhuis renoveren	De oorspronkelijke beplanting bij het markante raadhuis van Leidschendam renoveren en herstellen
	Het tracé van het kanaal van Corbulo zichtbaar maken	Het tracé van het kanaal van Corbulo zichtbaar maken door het te markeren met bijzondere bomen
	Het tracé van de Landscheiding weer zichtbaar maken	Het tracé van de Landscheiding als de grens tussen Rijnland en Delfland weer zichtbaar maken door beplanting en andere maatregelen
	Verdwenen buitenplaatsen en boerderijen zichtbaar maken	Verdwenen buitenplaatsen en boerderijen zichtbaar maken met bijzondere beplanting
	Verdwenen windmolens markeren	Verdwenen windmolens markeren in de groenaanleg en het landschap
	Bijzondere gebeurtenissen zichtbaar maken	Bijzondere gebeurtenissen zichtbaar maken zoals bijvoorbeeld de forten en schansen en de slag bij Wilsveen bij het ontzet van Leiden
	Zichtbaar maken van de 'verkleuring' van de gemeente	Zichtbaar maken van de 'verkleuring' van de gemeente van de meer 'rode' stedelijke klassieke wijken in Voorburg naar de meer 'groene', landelijke wijken in Leidschendam
	De gritstructuur van de stedelijke structuur in de gemeente benadrukken	De gritstructuur van de stedelijke structuur in de gemeente benadrukken, waarbij met name de lijnen evenwijdig aan de Vliet continu worden vormgegeven en de lijnen die hier haaks opstaan discontinu
	Het vormgeven van de foyers als 'huiskamer' van de gemeente	Het vormgeven van de foyers als 'huiskamer' van de gemeente: als representatieve plekken
	De karakteristiek van de (voormalige) landgoederen behouden	De karakteristiek van de (voormalige) landgoederen behouden en waar mogelijk verder versterken
	De karakteristiek van de vier wijken met een bijzonder stedenbouwkundig concept behouden	De karakteristiek van de vier wijken met een bijzonder stedenbouwkundig concept behouden en waar mogelijk versterken

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

	Behoud van cultuurhistorische beplanting zoals hakhoutbosjes	Behoud van cultuurhistorische beplanting zoals hakhoutbosjes
	Versterken van de biodiversiteit en educatieve kwaliteit van het groen	Versterken van de biodiversiteit en educatieve kwaliteit van het groen nabij scholen
	Groen zo aanbrengen dat het lang meegaat	Groen zo aanbrengen dat het lang meegaat door de locatie voor met name bomen zorgvuldig te kiezen
	Groen waar mogelijk zo aanleggen dat het een aanleiding tot meer spelen en bewegen vormt	Groen waar mogelijk zo aanleggen dat het een aanleiding tot meer spelen en bewegen vormt, zodat de gezondheid bevordert wordt
	Bij binnenstedelijke verdichtingsopgaven bezien in hoeverre groen, kan bijdragen aan het tegengaan van temperatuurstijgingen	Bij binnenstedelijke verdichtingsopgaven wordt nadrukkelijk bezien in hoeverre groen, waaronder ook verticaal groen en groene daken, kan bijdragen aan het tegengaan van temperatuurstijgingen (hittestress)

7.1 Schakenbosch

1.1	Schakenbosch vormgeven als overgangzone van stad naar platteland waarbij een groene setting het uitgangspunt vormt	
	Waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit	Het waarborgen van de ruimtelijke kwaliteit van deze zone
	De overgang 'stad' - 'land' vormgeven	De overgang 'stad' - 'land' vormgeven, waarbij onder andere gebruik gemaakt wordt van het oude boerderijlint en de oude Veurse Achterweg
	Analyse natuur- en ecologische waarden	Een goede analyse van bestaande natuur- en ecologische waarden in het gebied en dit als basis gebruiken voor de verdere inrichting van het gebied.
	Bijzondere woonmilieus ontwikkelen	Bijzondere woonmilieus ontwikkelen die het groene karakter van dit gebied versterken
	Realiseren van wandelroutes	Realiseren van aantrekkelijke wandelroutes door het gebied die op een logische manier aansluiten op het stedelijk gebied en het buitengebied
1.2	Ruimtelijk en functioneel doortrekken van de drie groene zones tot in het buitengebied	
	Langzaam verkeersroutes doortrekken	De langzaam verkeersroutes vanuit de zones op een ruimtelijk logische en functionele manier doortrekken tot in het buitengebied en hier aan laten sluiten op bestaande of in de toekomst te realiseren routes
	Ruimtelijke kwaliteit routes waarborgen	De ruimtelijke kwaliteit van deze routes moet in Schakenbosch gewaarborgd zijn
	Doorgaande routes aansluiten op routestructuur Schakenbosch.	Betreffende 'doorgaande' routes aansluiten op de routestructuur in Schakenbosch
1.3	Duidelijke verbindingen maken met zowel het stedelijk gebied als het buitengebied	
	Fietspad-delen met elkaar verbinden	De huidige fietspad-delen op een logische wijze met elkaar verbinden
	Eenduidige inrichting langzaamverkeersroutes	Een eenduidige inrichting van de langzaamverkeersroutes zodat deze herkenbaar zijn

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.2 Centrale zone		
2.1	Creëren van een hoogwaardige doorgaande langzaam verkeersroute vanaf de Loo-zone tot in het buitengebied, waardoor deze zone als één geheel ervaren kan worden	
	Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit	Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit in deze zone
	Fietspad-delen met elkaar verbinden	De huidige fietspad-delen op een logische wijze met elkaar verbinden
	Veilige kruisingen maken	Veilige kruisingen maken op die plekken waar autoverkeer rijdt, waarbij (bij voorkeur) het langzaam verkeer voorrang heeft
	Eenduidige inrichting langzaamverkeersroute	Een eenduidige inrichting van de langzaamverkeersroute zodat deze herkenbaar is
	De verbinding tussen centrale zone en Schakenbosch verbeteren	De verbinding tussen de centrale zone en Schakenbosch ter hoogte van het verpleegtehuis Prinsenhof verbeteren
2.2	Ruimtelijke samenhang creëren tussen de verschillende groene stedelijke voorzieningen	
	Het aantal hekken minimaliseren	Het aantal hekken minimaliseren. Afscheiding d.m.v. sloten of indien nodig, hekken om grotere gebieden, zodat niet elke voorziening zijn eigen hekwerk nodig heeft
	Doorzichten van de ene voorziening naar de andere mogelijk maken	Groenvoorzieningen zo situeren dat doorzichten van de ene voorziening naar de andere mogelijk worden
	De hoofdentrees oriënteren op de langzaamverkeersroute	De hoofdentrees van de voorzieningen zo situeren dat deze allemaal op de langzaamverkeersroute zijn georiënteerd
2.3	Waar mogelijk de langzaamverkeersroute door de diverse sportcomplexen heen leiden, waardoor een voor de recreant zeer aantrekkelijke en gevarieerde route ontstaat	
	Duidelijkheid over uitbreidingswensen	Duidelijkheid over uitbreidingswensen van de zittende voorzieningen
	Het 'openen' van sportcomplexen	Het 'openen' van sportcomplexen voor de recreant
	Verplaatsen van parkeerterreinen	Het verplaatsen van parkeerterreinen naar de rand/achterkant van de complexen, zodat de langzaamverkeersroute niet over deze parkeerterreinen loopt. De parkeerterreinen zijn alleen 'van buitenaf' bereikbaar
2.4	Bij herontwikkeling van de zone tussen de Noordsingel en de Van Ruysdaellaan en tussen de Noordsingel en de Veurse Achterweg dient de centrale zone versterkt te worden	
	Duidelijkheid wensen bedrijven	Duidelijkheid over wensen van de thans zittende bedrijven/bebouwing
	Maken visie nieuwbouw	Een visie maken over hoe eventuele nieuwbouw in dienst kan staan van de centrale zone en deze ook versterkt
2.5	De Prins Bernardlaan en Noorsingel onderdeel uit laten maken van de centrale zone door deze om te vormen tot 'parkway'	
	Groenstroken deel uit laten maken van de centrale zone	De brede bermen en groenstroken langs deze weg ruimtelijk onderdeel uit laten maken van de centrale zone
	'Groene wand' van de (sport)complexen openen	De afscheidende 'groene wand' van de (sport)complexen aan de kant van de weg opener maken, zodat vanaf de weg zicht op deze faciliteiten geboden wordt
	Terugbrengen hoeveelheid verharding	Op termijn terugbrengen van de hoeveelheid verharding van de Prins Bernardlaan en Noorsingel tot het strikt noodzakelijke. Dit geldt vooral op kruispunten
2.6	Het verbeteren van (langzaam verkeers)routes vanuit de woonwijken naar de centrale zone. Hierbij valt te denken aan bijvoorbeeld de Broeksloot, de Norah en de verschillende groengebieden die aan de centrale zone liggen (De Heuvel, De Prinsenhof, het Zijdepark e.d.)	
	Plan routes 'wijken' - 'centrale zone'	Maken van een plan per wijk welke routes in aanmerking komen om een verbinding te zijn tussen aan liggende wijken en de 'centrale zone'
	Goede oversteken maken van 'wijkroutes' naar de centrale zone	Goede verbindingen (oversteken) maken van de groene routes vanuit de wijken naar de centrale zone
	Vergroenen van de 'wijkroutes'	Waar mogelijk vergroenen van de routes vanuit de wijken, waarbij ze ruimtelijk aansluiten op de centrale zone

Nummer	Rendement					Proiriteit (urgentie)				soort uitwerking		Kosten	Strategie		Bijzonderheden
	Effect	Samenhang	Variatie	Doelmatigheid	Duurzaamheid	+++	++	+	Aandachtspunt	Uitvoering	Studie		Initiëren	Steunen/meeliffen	

7.2												€20.000			
2.1															
2.2															
2.3															
2.4															
2.5															
2.6															

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.3 Vlietzone		
	Analyse ruimteclaims	Goede analyse maken van de huidige en toekomstige ruimteclaims in het gebied
	Visie maken voor de gehele vlietzone	Gezamenlijk en in goed overleg met omliggende gemeentes tot één visie komen voor de gehele vlietzone
3.1	Maken van een aantrekkelijke recreatieve groene route langs de zuid-oostzijde van de Vliet	
	Westvlietweg 'downgraden'	Mogelijkheden bekijken om de Westvlietweg te 'downgraden', waardoor de hoeveelheid autoverkeer afneemt en het aantrekkelijker wordt om hier te wandelen en fietsen
	Verkeersluw maken Oostvlietweg	Onderzoek naar de mogelijkheid tot het verkeersluw maken van de Oostvlietweg, bij voorkeur alleen toegankelijk maken voor bestemmingsverkeer
	Verbinden langzaamverkeersroute	Logische verbindingen maken tussen de verschillende onderdelen van de langzaamverkeersroute zodat deze als één geheel herkenbaar is
	Maken veilige kruisingen	Veilige kruisingen maken op die plekken waar autoverkeer rijdt, waarbij (bij voorkeur) het langzaam verkeer voorrang heeft
3.2	Aandacht voor de toegankelijkheid van de oevers aan de westzijde van de Vliet, al dan niet in combinatie met routes door de landgoederen	
	Duidelijkheid over openbaar- en privébezit	Duidelijkheid welke gronden openbaar- en welke privébezit zijn, zodat helder is waar routes gemaakt kunnen worden
	Bij nieuwe ontwikkelingen (openbare) bereikbaarheid meenemen	Bij nieuwe ontwikkelingen langs de vliet, de (openbare) bereikbaarheid van de Vliet meenemen
3.3	Stimuleren van voorzieningen ten behoeve van oever- en waterrecreatie	
	Uitbreidingswensen inventariseren	Analyse van bestaande voorzieningen maken, inclusief mogelijke uitbreidingswensen
	Onderzoek naar nieuwe voorzieningen	Onderzoek doen naar de behoefte van nieuwe (watergebonden) voorzieningen
	Voorzieningen aansluiten op karakter oevers	Voorzieningen daar situeren zodat ze aansluiten op het karakter van de betreffende oever en deze ook versterken
3.4	Een verdere uitwerking maken van de gewenste functies en gebruik van deze zone	
	Analyse van het huidige gebruik	Analyse van het huidige gebruik en functies in deze zone
	Uitbreidingswensen huidige voorzieningen in kaart brengen	Uitbreidingswensen huidige voorzieningen in kaart brengen
3.5	Versterken van de asymmetrie van de Vlietoevers	
	Twee oevers analyseren	Een heldere analyse maken van de kenmerken van de twee oevers en deze kenmerken vervolgens versterken
	Functies aan laten sluiten op karakter van de oevers	Functies daar situeren zodat ze aansluiten op het karakter van de betreffende oever en deze ook versterken
	De karakteristieke stroken van het slagenlandschap behouden	De karakteristieke stroken van het oorspronkelijke slagenlandschap zoveel mogelijk behouden en versterken
3.6	De diverse landgoederen ruimtelijk nog sterker verankeren met de vliet en deze toegankelijker maken voor de recreant	
	Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit	Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit in deze zone
	Aanpassen landgoederen op basis van de (cultuur)historie	Eventuele aanpassingen in de landgoederen doorvoeren op basis van de (cultuur)historie van de verschillende landgoederen

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.4 Duivenvoordecorridor

4.1	De opgaven zoals verwoord in het Groenstructuurplan worden hieronder genoemd. Zij zullen meegenomen moeten worden in het Landschapsontwikkelingsplan	
	Versterken oorspronkelijke cultuurlandschap	Het versterken van het oorspronkelijke cultuurlandschap en de overgang in landschappen van zee naar veenweidegebied krachtig vormgeven
	Saneren van glastuinbouw	Het saneren van de glastuinbouw
	Verbeteren van routes door het gebied	Verbeteren van routes door het gebied heen en deze aansluiten op de groene zones in het stedelijk gebied

7.5 Loo-zone

5.1	De afzonderlijke parkdelen d.m.v. een 'rode draad' ruimtelijk meer met elkaar verbinden, zonder dat het karakter van de individuele parkdelen verloren gaat	
	Maken plan voor het samenvoegen afzonderlijke parkdelen	Maken van een integraal plan voor het verbeteren van de samenhang van de afzonderlijke parkdelen tot één doorlopend groengebied
	T.h.v. infrastructuurdoorsnijdingen, de ruimtelijke continuïteit versterken	Bekijken hoe op de plekken waar de infrastructuur de parkzone doorsnijdt, de ruimtelijke continuïteit van de parkzone versterkt kan worden
	Parkeerverbod instellen ter hoogte van het park	Bekijken of er een parkeerverbod ingesteld kan worden ter hoogte van het park, zodat de parkdelen visueel niet meer onderbroken worden
	Parkgroenstructuur doortrekken	De parkgroenstructuur doortrekken ten koste van het groen langs de doorsnijdende infrastructuur
	Waar mogelijk eenheid creëren in meubilair, verlichting en kunstwerken	Waar mogelijk eenheid creëren in meubilair, verlichting en kunstwerken (bruggen e.d.)
5.2	Maken van een continue langzaamverkeersroute door de gehele zone	
	Fietspad-delen met elkaar verbinden	De huidige fietspad-delen op een logische wijze met elkaar verbinden
	Veilige kruisingen maken	Veilige kruisingen maken op die plekken waar autoverkeer rijdt, waarbij (bij voorkeur) het langzaam verkeer voorrang heeft
	Eenduidige inrichting van de langzaamverkeersroute	Een eenduidige inrichting van de langzaamverkeersroute zodat deze herkenbaar is
5.3	Benoemen van het karakter per parkdeel en indien nodig herinrichten parkdelen, waarbij rekening gehouden wordt met de bodemkundige ondergrond en de ecologische en natuurwaarden	
	Vergroten recreatieve beleving	Uitgangspunt voor het herinrichten van de parkdelen moet het vergroten van de recreatieve beleving van deze zone zijn
	Studie naar gewenste recreatievormen	Studie naar gewenste recreatievormen in deze zone
	Analyseren ecologische en natuurwaarden	Analyse maken van de aanwezige ecologische en natuurwaarden en dit als basis nemen voor de verdere uitwerking
	Zichtbaar maken relatie met paleis 't oude Loo	Zichtbaar maken van de relatie met het verdwenen paleis 't oude Loo en de grote dierentuin hiervan
	Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit	Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit in deze zone
	Beter inpassen losliggende elementen	Ruimtelijk beter inpassen van thans losliggende elementen
5.4	Verbeteren van de fysieke en ruimtelijke verbinding met het Haagse deel van deze zone	
	Oude zichtlijn zichtbaar maken	De oude zichtlijn Huize Ten Bosch- Vreugd en Rust weer zichtbaar maken
	Verbeteren verbinding Loo-zone met het Haagse deel	Studie naar het verbeteren van de verbinding tussen de Loo-zone met het Haagse deel ter hoogte van het spoor

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

5.5	Een fysieke verbinding maken met de Vlietzone over de Vliet heen	
	Onderzoek naar brug over de Vliet	Onderzoek naar de mogelijkheden van een brug of anderszins over de Vliet heen
7.6 Spoorzone		
6.1	Versterken van de relatie met het landelijk gebied, waarbij vooral ingezet wordt op natuur- en landschapsbeleving	
	Plan naar doortrekken van het landschap aan andere zijde spoorlijn	Plan op welke wijze het landschap aan de andere zijde van de spoorlijn door getrokken kan worden in de spoorzone
	Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit	Het waarborgen van het ruimtelijke kwaliteit in deze zone
	Stimuleren natuurvriendelijke oevers	Het stimuleren van natuurvriendelijke oevers, waarbij deze gedeeltelijk ook toegankelijk zijn voor kinderen in het kader van natuureducatie
	Variatie in milieus creëren	Variatie creëren in milieus waardoor er een diversiteit aan plantengroei mogelijk is
	Juiste beplantings assortiment kiezen	Bepantings assortiment kiezen dat enerzijds aansluit bij het aangrenzende buitengebied en anderzijds aantrekkelijk is voor de fauna, zodat zich veel insecten, vogels en kleine zoogdieren in deze strook vestigen
	Beheer afstemmen op natuurontwikkeling	Beheer afstemmen op natuurontwikkeling
	Heldere communicatie	Heldere communicatie naar aanwonenden en gebruikers waarin het natuurlijk beheer toegelicht wordt
	Stimuleren van bloemrijke bermen	Het stimuleren van bloemrijke bermen langs wegen
6.2	Creëren van een hoogwaardige doorgaande langzaam verkeersroute vanaf het buitengebied tot in de Binckhorst	
	Inpassing bebouwing	Bestaande bebouwing zo inpassen dat zij onderdeel van de parkzone wordt
	Inpassen parkeerterreinen	Bestaande parkeerterreinen zo in passen zodat zij onderdeel van de parkzone worden
	Eén drager zoeken voor hele zone	Een drager zoeken die de zone tot één geheel maakt. Water in combinatie met een eenduidige langzaam verkeersroute is één van de mogelijkheden
	Overleg gemeente Den Haag over haar deel van de zone	Overleg met de gemeente Den Haag om haar deel van de zone ruimtelijk ook aan te laten sluiten op deze spoorzone
	Onderzoek barrières in het gebied	Onderzoek hoe de barrières in het gebied, zoals de brede doorgaande wegen en de Randstadrail, geslecht kunnen worden, zodat er één doorlopend geheel ontstaat
	Aansluiten op snelfietspad Leiden - Sijtwendetracé	Aansluiten op de initiatieven voor een snelfietspad vanaf Leiden tot aan het Sijtwendetracé
	Overige fietspad-delen verbinden	De overige fietspad-delen op een logische wijze met elkaar verbinden
	Veilige kruisingen maken	Veilige kruisingen maken op die plekken waar autoverkeer rijdt, waarbij (bij voorkeur) het langzaam verkeer voorrang heeft
	Eenduidige inrichting langzaamverkeersroute	Een eenduidige inrichting van de langzaamverkeersroute zodat deze herkenbaar is
	Verbinding maken ter hoogte van de randstadrail	Een goede en logische verbinding (tunnel) maken onder de randstadrail tussen de Schipholboog en het CBS
	Onderzoek doortrekken zone tot in Binckhorst	Onderzoek naar de mogelijkheden voor het doortrekken van deze zone via de Tennet-locatie tot in de Binckhorst
	Verbinding maken van deze zone naar het buitengebied	Een goede ruimtelijke verbinding maken van deze zone via Schakenbosch naar het buitengebied en hier aanhaken op het routenetwerk in het buitengebied
	De aangrenzende wijken beter verbinden met deze zone	De aangrenzende wijken beter verbinden met deze zone; o.a. door het maken van 'groene' verbindingen vanuit de wijken naar deze zone

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

6.3	Ontwikkelen van een ruimtelijke strategie voor de inpassing van volkstuinen en schooltuinen op zo'n manier dat zij een meerwaarde leveren aan deze zone	
	Inpassing volks- en schooltuinen	Mogelijke inpassingsvarianten maken voor de volkstuinen en schooltuinen
	Onderzoek naar het meer openstellen volkstuinen	Mogelijkheden onderzoeken hoe volkstuinen meer opengesteld kunnen worden voor de recreant
6.4	Een verbinding maken met 'de andere zijde' van de spoorlijn 'Den Haag – Schiphol', zodat dit gebied recreatief beter ontsloten wordt	
	Bekijken of bestaande fietstunnel gebruikt kan worden	Bekijken of de bestaande fietstunnel onder het spoor door ter hoogte van de Sijtwendetunnel hiervoor gebruikt kan worden
	Onderzoek hoe het landelijk gebied beter ontsloten kan worden	Onderzoek hoe het landelijk gebied ten westen van de spoorlijn beter ontsloten kan worden en waarop aangesloten kan worden
6.5	De wateropgave, die voortkomt uit het gemeentelijk Waterplan, ruimtelijk integreren in deze strook, gekoppeld aan natuurontwikkeling	
	Stimuleren natuurvriendelijke oevers	Het stimuleren van natuurvriendelijke oevers
	D.m.v. water ruimtelijke kwaliteit verbeteren	Het water inzetten om de ruimtelijke kwaliteit van deze strook verder te verbeteren
	Water als verbindend element	Het water inzetten als verbindend element in dit park
6.6	Een goede ruimtelijke verbinding maken van deze zone via Schakenbosch met het buitengebied	
	Aansluiten op bestaande initiatieven voor een snelfietspad	Aansluiten op bestaande initiatieven voor een snelfietspad
	Aansluiten op routestructuren in het buitengebied	Aansluiten op bestaande en nog te maken routestructuren in het buitengebied
6.7	Onderzoek doen naar het doortrekken van deze zone via de Tennet-locatie tot in de Binckhorst	
7.7 Groenvisies wijken		
	Algemeen	
	De cultuurhistorische kaart van de gemeente meenemen in het ontwerpproces	De cultuurhistorische kaart van de gemeente, zoals beschreven in hoofdstuk 6 raadplegen i.v.m. de cultuurhistorie op een bepaalde plek en hier indien nodig rekening mee houden of als uitgangspunt nemen voor het ontwerp
	De kaart met de landschappelijke karakteristiek van de gemeente meenemen in het ontwerpproces	De kaart met de landschappelijke karakteristiek van de gemeente, zoals beschreven in hoofdstuk 6 raadplegen en hier indien nodig rekening mee houden of als uitgangspunt nemen voor het ontwerp

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.1	Voorburg-Noord	
7.1.1	De hiërarchie van de stedelijke infrastructuurlijnen in het groen zichtbaar maken	De hiërarchie van de stedelijke infrastructuurlijnen ook in het groen zichtbaar maken. Het onderscheid tussen wegen op gemeentelijk niveau, wegen op wijkniveau en woonstraten wordt hierdoor benadrukt
7.1.2	Langs de brede doorgaande wegen een eenvormige doorgaande laanbeplantingsstructuur	Een eenvormige doorgaande laanbeplantingsstructuur van de 1e orde langs de brede doorgaande wegen (de Koningin Wilhelminalaan/Van Arebergelaan en de Laan van Nieuw Oosteinde)
7.1.3	Een doorgaande laanbeplantingsstructuur van de 1e of 2e orde langs de brede doorgaande wegen op wijkniveau	Een eenvormige doorgaande laanbeplantingsstructuur van de 1e of 2e orde langs de brede doorgaande wegen op wijkniveau (Wateringelaan/Koningin Wilhelminalaan)
7.1.4	Vergroenen stedenbouwkundige pleintjes	Het vergroenen van de stedenbouwkundige pleintjes e.d. en tegelijkertijd oplossingen zoeken voor de hoge parkeerdruk. Op deze pleintjes moet zeer terughoudend met parkeren omgesprongen worden.
7.1.5	Doortrekken van de spoorzone tot aan de Utrechtsebaan en goede verbindingen vanuit de wijk naar deze zone maken	Het doortrekken van de Spoorzone, minimaal tot aan de Utrechtsebaan en goede verbindingen vanuit de wijk naar deze zone maken. Dit betekent dat de huidige versnipperde en stenige inrichting in dit gedeelte van de Spoorzone verbeterd moet worden
7.1.6	Het doortrekken van de snelfietsroute	Het doortrekken van de snelfietsroute langs het spoor richting Den Haag
7.1.7	Park langs de A12 richt zich op de bewoners in deze wijk	Het park langs de A12 zal zich vooral moeten richten op de bewoners in deze wijk, over het algemeen vrij jonge bewoners, voor ruim een kwart met een niet-westerse achtergrond
7.1.8	Revitaliseren bestaande binnentuinen	Revitaliseren van bestaande binnentuinen als 'groene oases' in het stedelijk gebied
7.1.9	Stimuleren van geveltuinen	Stimuleren van geveltuinen waar voortuinen ontbreken en i.o.m. bewoners inzetten op aantrekkelijke voortuinen
7.1.10	Park langs de A12 te verbinden met het (toekomstige) park in de Binckhorst	Bij reconstructie van Utrechtsebaan dient ernaar gestreefd te worden het park langs de A12 te verbinden met het (toekomstige) park in de Binckhorst
7.2	Voorburg West	
7.2.1	Versterking karakter landgoederen langs de Vliet	Behoud en waar mogelijk versterking van het karakter van de landgoederen langs de Vliet. Tevens dient de potentie van de ligging van deze parken aan de Vliet beter benut te worden door bijvoorbeeld het maken van wandelpaden langs de Vliet (bv. t.h.v. het Diaconessenziekenhuis)
7.2.2	De Romeinse stad 'Forum Hadriani' als inspiratiebron gebruiken	Het archeologisch topmonument, de Romeinse stad 'Forum Hadriani', als inspiratiebron gebruiken en waar mogelijk zichtbaarder maken bij de (her)inrichting van de openbare ruimte
7.2.3	Eenvormige beplanting realiseren in het Westeinde	Een meer eenvormige beplanting realiseren in het Westeinde, zodat deze lijn een eigen karakter krijgt
7.2.4	Herinrichten wijkpark, waarbij de doelgroep 'de jeugd' blijft	Het herinrichten van het wijkpark, waarbij de doelgroep 'de jeugd' blijft
7.2.5	Aantrekkelijke langzaamverkeersroute maken langs de Broeksloot	Een aantrekkelijke langzaamverkeersroute maken langs de Broeksloot naar de centrale zone
7.2.6	Behoud van de groene voortuinen	Het behouden van de groene voortuinen, mede door terughoudend om te gaan met particuliere kapvergunningen en het verharderen van voortuinen
7.2.7	Stimuleren geveltuintjes in de buurt van de Jacob Arentsstraat	Het stimuleren van geveltuintjes in de buurt van de Jacob Arentsstraat

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.3	Voorburg Oud	
7.3.1	Maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes	Maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar de Loo-zone, de vlietzone en de centrale zone
7.3.2	Een laanbeplantingsstructuur van de 1e orde langs de brede doorgaande wegen	Een eenvoudige doorgaande laanbeplantingsstructuur van de 1e orde langs de brede doorgaande wegen
7.3.3	Herstellen van de oude eenheid tussen de Herenstraat en de Parkweg	Herstellen van de oude eenheid tussen de Herenstraat en de Parkweg
7.3.4	Ontwikkelen van aantrekkelijke route langs de Broeksloot	Ontwikkelen van een aantrekkelijke route langs de Broeksloot naar de centrale zone
7.3.5	Natuurontwikkeling op talud van Randstadrail	Natuurontwikkeling op het talud van Randstadrail
7.3.6	Versterking van de landgoederen langs de Vliet	Behoud en waar mogelijk versterking van het karakter van de landgoederen langs de vliet. Tevens dient de potentie van de ligging van deze parken aan de vliet beter benut te worden door bijvoorbeeld het maken van wandelpaden langs de vliet
7.3.7	Aansluiting van de paden rondom residentie Vlietwijk verbeteren	De aansluiting op de paden rondom residentie Vlietwijk verbeteren, zodat mensen uit de wijk op een eenvoudige manier naar de vliet kunnen
7.3.8	Behouden van de groene voortuinen	Het behouden van de groene voortuinen, mede door terughoudend om te gaan met particuliere kapvergunningen en het verharderen van voortuinen
7.3.9	Stimuleren van geveltuintjes	Het stimuleren van geveltuintjes in de oude kern en bloembakken in de Herenstraat
7.3.10	Het stedenbouwkundige gebied tussen de Rozenboomlaan en de Schellinglaan zoveel mogelijk herstellen	In het bijzondere stedenbouwkundige gebied tussen de Rozenboomlaan en de Schellinglaan bij renovaties zoveel mogelijk de oude aanleg met de inrichting van de straten en beplanting herstellen
7.4	Raadhuiskwartier	
7.4.1	Versterken van de ligging aan de centrale zone	Versterken van de ligging aan de centrale zone, onder andere door het maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar deze zone
7.4.2	Kwaliteitsslag maken in het Raadhuispark e.o.	Een kwaliteitsslag maken in het Raadhuispark e.o. en het meenemen daarin van de nieuwe bebouwing van het bestuurscentrum;
7.4.3	Diversiteit aan groen versterken	De diversiteit aan groen (bomen, plantsoenen, voortuinen) binnen de wijk handhaven en waar mogelijk versterken
7.4.4	De buurt rond het oude raadhuis zoveel mogelijk herstellen	In het bijzondere stedenbouwkundig concept van de buurt rond het oude raadhuis zoveel mogelijk de oude aanleg met de inrichting van de straten en beplanting bewaren en herstellen volgens het oorspronkelijke ontwerp van Kropholler
7.4.5	Versterken van de karakteristieke groenelementen van deze wijk	Behoud en waar mogelijk versterken van de karakteristieke groenelementen van deze wijk: de Prinses Beatrixlaan met zijn singel, de centrale vijver en de Koningin Wilhelminalaan met zijn robuuste boomstructuur.
7.5	Sijtwende	
7.5.1	Versterken schakel tussen de spoorzone naar de vlietzone	Versterken van de verbindende schakel voor langzaam verkeer tussen de spoorzone via de centrale zone naar de vlietzone
7.5.2	Het bijzondere stedenbouwkundige totaalconcept behouden	Het bijzondere stedenbouwkundige totaalconcept behouden
7.5.3	De aansluiting op de Vliet meer inrichten als verblijfsplek	De aansluiting op de vliet meer inrichten als verblijfsplek
7.5.4	Ter hoogte van de Corn. Voorhoevelaan robuuster groen	De groenzone ter hoogte van de Corn. Voorhoevelaan van robuuster groen voorzien

Nummer	Rendement					Proiriteit (urgentie)				soort uitwerking		Kosten	Strategie		Bijzonderheden
	Effect	Samenhang	Variatie	Doelmatigheid	Duurzaamheid	+++	++	+	Aandachtspunt	Uitvoering	Studie		Initiëren	Steunen/meelifen	

7.3														
7.3.1	■				■			■		■			■	
7.3.2	■						■			■			■	
7.3.3	■				■			■		■			■	
7.3.4	■				■			■		■			■	
7.3.5			■		■			■		■			■	
7.3.6	■		■		■		■			■			■	
7.3.7	■	■		■				■		■			■	
7.3.8	■			■				■		■			■	
7.3.9	■		■				■			■			■	
7.3.10	■	■	■		■					■			■	
7.4														
7.4.1	■	■			■			■		■			■	
7.4.2	■	■	■		■		■			■		■	■	
7.4.3			■						■				■	
7.4.4	■	■	■		■		■			■			■	
7.4.5	■		■		■				■	■			■	
7.5														
7.5.1	■	■		■				■		■			■	
7.5.2	■	■	■	■			■			■			■	
7.5.3	■		■					■		■			■	
7.5.4	■							■		■			■	

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.6	Bovenveen	
7.6.1	Verhogen van de kwaliteit van de openbare plantsoenen	Het verhogen van de kwaliteit van de openbare plantsoenen tussen de bouwblokken met meer variatie en gebruikswaarde
7.6.2	Doorgaande laanbeplantingsstructuur langs de brede doorgaande wegen	Een eenvormige doorgaande laanbeplantingsstructuur van de 1e orde langs de brede doorgaande wegen (Koningin Julianalaan en de Mgr. Van Steelaan, de Potgieterlaan en de Laan van Nieuw Oosteinde)
7.6.3	Meer eenvormigheid in de De Bruijnings Ingenhoeslaan en de Prinses Irenelaan	Meer eenvormigheid brengen in de De Bruijnings Ingenhoeslaan en de Prinses Irenelaan. Deze twee kunnen van elkaar verschillen omdat beide een andere stedenbouwkundige begeleiding hebben. De Bruijnings Ingenhoeslaan wordt begeleid door 'langsblokken'; het doorzetten van de Lindes lijkt hier voor de hand liggend. De Prinses Irenelaan wordt stedenbouwkundig minder begeleid als gevolg van de vele kopgevels. Hier ligt het doorzetten van het parkachtige karakter voor de hand.
7.6.4	Verwijderen parkeerplaatsen ter hoogte van de Loozone	Het verwijderen van alle parkeerplaatsen ter hoogte van de Loozone. Ook de laanbeplanting van de Bruijnings Ingenhoeslaan wordt hier onderbroken
7.6.5	Maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk	Het maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar de spoorzone en de Loo-zone.
7.6.6	Aantrekkelijke route ontwikkelen langs de Machinesloot	Ontwikkelen van een aantrekkelijke route langs de Machinesloot als secundaire verbinding tussen de Broeksloot en de spoorzone, waarbij de parkeerstroken aan de slootzijde verwijderd worden en bomen met sierwaarden in losse groepen langs de Machinesloot aangeplant worden. De oevers worden meer ecologisch ontwikkeld
7.6.7	Natuurontwikkeling talud Randstadrail	Natuurontwikkeling op het talud van Randstadrail
7.7	Voorburg Midden	
7.7.1	Aantrekkelijke routes vanuit de wijk naar de Loo-zone en de centrale zone	Maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar de Loo-zone en de centrale zone
7.7.2	Verhogen kwaliteit van de openbare plantsoenen tussen de bouwblokken	Het verhogen van de kwaliteit van de openbare plantsoenen tussen de bouwblokken
7.7.3	Ontwikkelen van openbare 'flattuinen'	Ontwikkelen van openbare 'flattuinen' i.o.m. bewoners en woningbouwcorporaties
7.7.4	Doorgaande laanbeplantingsstructuur langs de brede doorgaande wegen	Een eenvormige doorgaande laanbeplantingsstructuur van de 1e orde langs de brede doorgaande wegen (Prins Bernardlaan, Sint Martinuslaan, de Rozenboomlaan, de Mgr. Van Steelaan, de Potgieterlaan en de Laan van Nieuw Oosteinde)
7.7.5	Rond het kasteel Te Werve krijgt het groen weer een buitenplaatskarakter als herinnering aan het grootse verleden	Rond het kasteel Te Werve krijgt het groen weer een buitenplaatskarakter als herinnering aan het grootse verleden
7.7.6	Aantrekkelijke route ontwikkelen langs de Machinesloot	Ontwikkelen van een aantrekkelijke route langs de Machinesloot als secundaire verbinding tussen de Broeksloot en de Spoorzone, waarbij de parkeerstroken aan de slootzijde zo mogelijk verwijderd worden en meer bomen met sierwaarden in groepen langs de Machinesloot aangeplant worden. De oevers worden meer ecologisch ontwikkeld
7.7.7	Natuurontwikkeling talud Randstadrail	Natuurontwikkeling op het talud van Randstadrail
7.7.8	Hoogwaardig mobiel groen bij winkelcentrum Julianabaan	Hoogwaardig mobiel groen bij het Winkelcentrum Julianabaan

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.8	Zeeheldenwijk	
7.8.1	Versterken relatie wijk en groenzones aan de zuid- en oostzijde	Versterken van relatie tussen de wijk en de groenzones aan de zuid- en oostzijde
7.8.2	Stimuleren 'groene' voortuinen	Stimuleren van 'groene' voortuinen; zij zijn immers erg belangrijk voor het groen in deze wijk
7.8.3	De geïsoleerde ligging van de wijk verminderen	De geïsoleerde ligging van de wijk verminderen door het aanleggen van aantrekkelijke langzaamverkeersverbindingen naar de omgeving
7.9	Essesteijn	
7.9.1	Maken nieuwe visie op het groen in deze wijk	Maken van een nieuwe visie op het groen in deze wijk, gekoppeld aan een visie op het groen in suburbane wijken in het algemeen, waarbij de oorspronkelijke ontwerppunten behouden blijven
7.9.2	Natuurontwikkeling talud Randstadrail	Natuurontwikkeling op het talud van Randstadrail
7.9.3	Ontwikkeling van het park kwadrant tot modern en aantrekkelijk 'jeugd'park.	Ontwikkeling van het park in het noord-oost kwadrant tot modern en aantrekkelijk 'jeugd'park
7.9.4	Logische verbindingen tussen de vier delen maken	Logische langzaamverkeersverbindingen tussen de vier delen 'over' de doorgaande infrastructuur
7.9.5	Aantrekkelijke routes vanuit de wijk naar de centrale zone en de spoorzone maken	Aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar de centrale zone en de spoorzone maken
7.9.6	Inzetten op een ander aspect per wijk	Inzetten op een ander aspect per wijk, zodat er meer variatie tussen de wijken ontstaat
7.9.7	Vergroten van de gebruiksfunctie van het park	Vergroten van de gebruiksfunctie van het park
7.10	Voorburg Damsigt	
7.10.1	Versterken ligging aan de centrale zone	Versterken van de ligging aan de centrale zone, onder andere door het maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar deze zone
7.10.2	Behouden en versterken van Leeuwensteijn	Behouden en versterken van de cultuurhistorische buitenplaatskwaliteit van Leeuwensteijn
7.10.3	Behouden en versterken van de cultuurhistorische lijnen	Behouden en versterken van de cultuurhistorische lijnen (Veurselaantje, Mauvelaan en Looierslaan) met hun beplanting, boerderijen en grenspalen
7.10.4	Behouden van de groene voortuinen	Behouden van de groene voortuinen in overleg met de bewoners
7.10.5	Natuurontwikkeling talud Randstadrail	Natuurontwikkeling op het talud van Randstadrail
7.10.6	Verbinding maken tussen de Corn. Voorhoevelaan en Park Leeuwensteijn	Een voetgangersverbinding maken tussen de Cornelis Voorhoevelaan en Park Leeuwensteijn langs de Vliet
7.11	Park Veursehout	
7.11.1	Behouden bestaande karakter en recreatieve voorzieningen	Behouden bestaande karakter en recreatieve voorzieningen in het park
7.11.2	Versterken natuurwaarde klein zijdepark door meer soortgericht beheer	Versterken natuurwaarde klein zijdepark door meer soortgericht beheer

Nummer	Rendement					Proiriteit (urgentie)				soort uitwerking		Kosten	Strategie		Bijzonderheden
	Effect	Samenhang	Variatie	Doelmatigheid	Duurzaamheid	+++	++	+	Aandachtspunt	Uitvoering	Studie		Initiëren	Steunen/meelifen	

7.8														
7.8.1														
7.8.2														
7.8.3														
7.9														
7.9.1														
7.9.2														
7.9.3														
7.9.4														
7.9.5														
7.9.7														
7.9.8														
7.10														
7.10.1														
7.10.2														
7.10.3														
7.10.4														
7.10.5														
7.10.7														
7.11														
7.11.1														
7.11.2														

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.12	Verzetsheldenwijk	
7.12.1	Versterken ligging centrale zone	Versterken van de ligging aan de centrale zone, onder andere door het maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar deze zone
7.12.2	Verbeteren verbinding met Raadhuispark	Verbeteren van de verbinding met het Raadhuispark
7.12.3	Het karakter van de oude structuren behouden en versterken	Het karakter van de oude structuren behouden en versterken met de oorspronkelijke beplanting en klinkerverharding, te weten het tracé van de landscheiding, de rode pannenbuurt, de groenstrook Bachlaan en de Ruysdaellaan-Mauvelaan
7.12.4	Versterken centrale waterstructuur	Versterken van de centrale waterstructuur, mede door het creëren van verblijfsplekken
7.12.5	Aanplanten van gemeentelijke bomen	Behoud en zo mogelijk aanplanten van gemeentelijke bomen
7.12.6	Beperkte uitgifte van snippergroen	Uitgifte van snippergroen alleen toestaan als er in het betreffende stukje groen geen boom staat en het ook niet logisch is hier in de toekomst een boom te planten. Daarnaast is het alleen mogelijk als het duidelijk is dat er dan geen schutting o.i.d. direct langs het openbaar gebied komt te staan
7.12.7	Terughoudend omgaan met kapvergunningen en het verharden van voortuinen	Terughoudend omgaan met kapvergunningen en het verharden van voortuinen bij de villa's langs de Voorburgseweg
7.13	Klein Plaspoelpolder	
7.13.1	Versterking ligging aan de Vliet	Versterking van de ligging aan de Vliet
7.13.2	Doorzetten van een wandelpad langs de Vliet	Doorzetten van een wandelpad langs de Vliet
7.13.3	Bij de transformatie van kantoren naar woningen meer gebruiksgroen toevoegen	Bij de transformatie van kantoren naar woningen is het wenselijk meer gebruiksgroen (wijkpark) toe te voegen, waarbij de ligging aan de Vliet een interessante locatie is en ingezet moet worden op nieuwe recreatievormen zoals oeverrecreatie
7.13.4	Inspiratiebron voor het wijkpark vormen de buitenplaatsen	Inspiratiebron voor het wijkpark vormen de (inmiddels verdwenen) buitenplaatsen en tuinderijen die hier vroeger gelegen hebben
7.13.5	Nieuwe insteek-/binnenhavens onderzoeken	Nieuwe insteek-/binnenhavens moeten bij de reconstructie van deze wijk onderzocht worden, waardoor het water van de vliet meer naar binnen wordt getrokken
7.13.6	De groenstructuur rondom de individuele complexen versterken	De groenstructuur rondom de individuele complexen versterken en deze groenzones aan laten sluiten op de groenzones van aangrenzende gebouwen
7.14	Damcentrum	
7.14.1	Versterking ligging aan de Vliet	Versterking van de ligging aan en verbindingen naar de Vliet
7.14.2	Het sluizencomplex verder uitbouwen tot aantrekkelijk verblijfsgebied	Het sluizencomplex verder uitbouwen tot aantrekkelijk verblijfsgebied als het 'wijkpark' van deze wijk
7.14.3	Aandacht voor groen bij ontwikkeling Damcentrum	Aandacht voor groen bij de nieuwbouwontwikkeling van Damcentrum, waarbij de Damlaan met de Vlietzone verbonden dient te worden
7.14.4	De oorspronkelijke historische hoofdas beter herkenbaar maken	De oorspronkelijke historische hoofdas (de landscheiding) weer beter herkenbaar maken
7.14.5	De karakteristiek van de Schoorlaan behouden en zo mogelijk versterken	De karakteristiek van de Schoorlaan behouden en zo mogelijk versterken
7.14.6	Het zo mogelijk zichtbaar maken van de ligging van de Gracht van Corbulo	Het zo mogelijk zichtbaar maken van de ligging van de Gracht van Corbulo

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.15	Leidschendam-Zuid	
7.15.1	De grote verbindende structuren versterken	De grote verbindende structuren versterken, zowel 'groen' als 'blauw'
7.15.2	Karakteristieke grote hoogteverschillen behouden	Karakteristieke grote hoogteverschillen behouden
7.15.3	Maken van een visie voor de suburbane wijken op het groen	Voor de suburbane wijken dient een nieuwe visie op het groen gemaakt te worden, waarbij de oorspronkelijke ontwerpuitgangspunten van deze groene wijken behouden blijven, maar het vele snippergroen wordt gereduceerd. Hierbij dient echter wel terughoudend omgegaan te worden met uitgifte van snippergroen dat grenst aan achtertuinen
7.15.4	Versterken van de ligging aan de Vliet, de Starrevaart en het buitengebied	Versterken van de ligging aan de Vliet, de Starrevaart en het buitengebied
7.15.5	Het sluiscomplex verder uitbouwen tot aantrekkelijk verblijfsgebied	Het sluiscomplex verder uitbouwen tot aantrekkelijk verblijfsgebied
7.15.6	De groenzone langs de A4 ontwikkelen tot aantrekkelijk wijkpark	De groenzone langs de A4 ontwikkelen tot aantrekkelijk wijkpark door de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren en het vergroten van de gebruikswaarde, gecombineerd met natuurontwikkeling
7.15.7	Aantrekkelijke routes maken voor langzaam verkeer	Aantrekkelijke routes maken voor langzaam verkeer vanuit de wijk naar de Leidschendammerhout en het 'Stompwijkse' buitengebied
7.15.8	Stimuleren van geveltuinen	Stimuleren van geveltuinen in de smalle historische straten
7.15.9	Een stevige groenstructuur in de Nieuwstraat en de Damhouderstraat	Een stevige groenstructuur (bomen van 1e of 2e grootte) in de Nieuwstraat, De Star en de Damhouderstraat
7.15.10	Behouden van groenstructuur langs de Oude Bleijk	Behouden van de groenstructuur langs de Oude Bleijk
7.15.11	Behoud van de robuuste groenstructuur rondom de 'flatwijk'	Behoud van de robuuste groenstructuur rondom de 'flatwijk'
7.16	De Zijde	
7.16.1	Versterken ligging aan het spoorzone	Versterken van de ligging aan de spoorzone door de groenzones uit wijk beter aan te sluiten op de Spoorzone
7.16.2	Kwaliteitsslag maken in de groenstrook langs de Heuvelweg	Kwaliteitsslag maken in de groenstrook langs de Heuvelweg; hier tevens meer gebruiksmogelijkheden aanbieden, waardoor deze strook de functie van wijkpark kan overnemen
7.16.3	Terughoudend omgaan met kapvergunningen en verharding van voortuinen	Terughoudend omgaan met kapvergunningen en het verharding van voortuinen in de villawijk
7.16.4	Handhaven van de karakteristieke groenstroken tussen rijloper en trottoir	Het handhaven van de karakteristieke groenstroken tussen rijloper en trottoir in de suburbane buurt, ook vanwege de speelwaarde
7.16.5	Handhaven van de karakteristieke laanbeplantingen in de wijk	Handhaven van de karakteristieke laanbeplantingen in de wijk
7.16.6	Versterken van de parkachtige structuur rondom de tuinstadflats	Het handhaven en versterken van de parkachtige structuur rondom de tuinstadflats van de Spechtlaan

Nummer	Rendement					Proiriteit (urgentie)				soort uitwerking		Kosten	Strategie		Bijzonderheden
	Effect	Samenhang	Variatie	Doelmatigheid	Duurzaamheid	+++	++	+	Aandachtspunt	Uitvoering	Studie		Initiëren	Steunen/meelifen	

7:15														
7:15.1														
7:15.2														
7:15.3														
7:15.4														
7:15.5														
7:15.6														
7:15.7														
7:15.8														
7:15.9														
7:15.10														
7:15.11														
7:16														
7:16.1														
7:16.2														
7:16.3														
7:16.4														
7:16.5														
7:16.6														

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.17	De Heuvel	
7.17.1	Het bijzondere stedenbouwkundige concept behouden	Het bijzondere stedenbouwkundige concept behouden en herstellen met daarin de oorspronkelijke rechthoekige opzet van de openbare ruimte en soortkeus van de beplanting. Het groen is een belangrijk kader voor de herkenbaarheid van het stedenbouwkundig ontwerp. Waar aanpassingen nodig zijn hier op aansluiten en als inspiratiebron gebruiken;
7.17.2	Gebruiksvriendelijker maken van het centrale groen	Meer gebruiksvriendelijk maken van het centrale groen, waarbij de visuele functie evenredig meegenomen moet worden en het meer één geheel gaat vormen
7.17.3	De ligging aan de centrale zone versterken	De ligging aan de centrale zone versterken, o.a. door het maken van goede verbindingen naar deze zone
7.17.4	Versterken van de doorgaande langzaamverkeersroute	Versterken van de doorgaande langzaamverkeersroute vanuit Leidsenhage via de Heuvel en Prinsenhof naar Schakenbosch
7.14.5	Vergroenen en verrijken met vorm en kleur van de zones tussen de flats	Het waar mogelijk vergroenen en verrijken met vorm en kleur van de zones tussen de flats
7.17.6	Zichtbaar maken van historische locaties	Zichtbaar maken van de historische locatie van de voormalige boerderij de Heuvel (Kennedyplein) en de Dobbemolen (Dobbelaan; zijde de Fluit)
7.17.7	Onderzoeken of het doorgaande autoverkeer uit het binnenterrein gehaald kan worden	Onderzoeken of vergelijkbaar met Prinsenhof het doorgaande autoverkeer uit het binnenterrein gehaald kan worden om het overige gebruik te stimuleren
7.17.8	Behouden en versterken van de flora en fauna	Behouden en versterken van de flora en fauna, met name in de bosjes
7.18	Amstelwijk	
7.18.1	De openbare ruimte beter afstemmen op het voorzieningencomplex	De openbare ruimte beter afstemmen op het voorzieningencomplex door een representatievere uitstraling en meer gebruikswaarde voor bezoekers en scholieren
7.18.2	Ligging aan de centrale zone versterken	De ligging aan de centrale zone versterken
7.18.3	Verbeteren van de secundaire langzaamverkeersroutes	Verbeteren van de secundaire langzaamverkeersroutes vanuit de Heuvel naar Prinsenhof via het Fluitpolderplein (fietsers) en langs de grote vijver bij de Noordsingel (wandelaars)
7.18.4	Vergroenen van parkeerstaten en –hofjes	Vergroenen van parkeerstaten en –hofjes om deze stenige werelden aantrekkelijker te maken
7.18.5	Kwaliteitsverbetering van de wandelroutes naar de groene zones	Kwaliteitsverbetering van de wandelroutes naar de centrale zone en naar de groenzone langs de Heuvelweg
7.19	Duivenvoorde	
7.19.1	Maken van een nieuwe visie op het groen in deze wijk	Maken van een nieuwe visie op het groen in deze wijk, gekoppeld aan een visie op het groen in suburbane wijken in het algemeen, waarbij de oorspronkelijke ontwerpuitgangspunten behouden blijven en er meer variatie met een herkenbare structuur in het groen komt
7.19.2	Versterken van de ligging aan de spoorzone en Heuvelwegzone	Versterken van de ligging aan de spoorzone en Heuvelwegzone
7.19.3	Groenzones uit de wijk beter aansluiten op de spoor- en Heuvelwegzone	Groenzones uit de wijk beter aansluiten op de spoorzone en Heuvelwegzone, zodat het groen de wijk wordt ingetrokken
7.19.4	Een kwaliteitsslag maken in de groenstrook langs de Heuvelweg	Een kwaliteitsslag maken in de groenstrook langs de Heuvelweg; hier tevens meer gebruiksmogelijkheden aanbieden (conform de gebiedsvisie Heuvelweg)
7.19.5	Het aantrekkelijker maken van de langzaamverkeersroute door de wijk	Het aantrekkelijker maken van de langzaamverkeersroute door de wijk door het bieden van meer variatie van het groen en een betere oriëntatie in het groen

Nummer	Rendement					Proiriteit (urgentie)				soort uitwerking		Kosten	Strategie		Bijzonderheden
	Effect	Samenhang	Variatie	Doelmatigheid	Duurzaamheid	+++	++	+	Aandachtspunt	Uitvoering	Studie		Initiëren	Steunen/meelifen	

7.17														
7.17.1														
7.17.2														
7.17.3														
7.17.4														
7.17.5														
7.17.6														
7.17.7														
7.17.8														
7.18														
7.18.1														
7.18.2														
7.18.3														
7.18.4														
7.18.5														
7.19														
7.19.1														
7.19.2														
7.19.3														
7.19.4														
7.19.5														

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.20	Prinsenhof	
7.20.1	Het bijzondere stedenbouwkundige concept behouden	Het bijzondere stedenbouwkundige concept behouden. Het groen is hierbij een belangrijk kader voor de herkenbaarheid van het stedenbouwkundig ontwerp
7.20.2	De ligging aan de centrale zone versterken	De ligging aan de centrale zone versterken, o.a. door het maken van goede verbindingen naar deze zone
7.20.3	Verbeteren van de doorgaande langzaamverkeersroute	Verbeteren van de doorgaande langzaamverkeersroute vanuit Leidsenhage via de Heuvel en Prinsenhof naar Schakenbosch
7.20.4	Een goede verbinding maken vanuit het wijkpark naar de groenzone in 't Lien	Een goede verbinding maken vanuit het wijkpark naar de groenzone in 't Lien. Hierdoor ontstaat er een aantrekkelijke langzaamverkeersroute vanuit de Prinsenhof naar de Vlietzone
7.20.5	Vergroenen van de zones tussen de flats	Het waar mogelijk vergroenen van de zones tussen de flats, onder andere door het inzetten van verticaal groen bij de massale blinde gevels en het planten van meer bomen
7.20.6	Relatie met Schakenbosch verbeteren	De relatie met Schakenbosch versterken, onder andere door het verbeteren van de langzaamverkeersroutes en het doortrekken van de watergang door een knip in de Gravin Mariannelaan met een brug voor het langzaam verkeer
7.20.7	Handhaven van karakteristieke groenstroken tussen rijloper en trottoir	Het handhaven van de karakteristieke groenstroken tussen rijloper en trottoir in de zuidelijke suburbane buurt, terwijl in het noordelijk deel ingezet moet worden op het handhaven van de straatbomen
7.20.8	Rond de flats voortuinen uitgeven	Rond de flats kan eventueel groen voor tuinen uitgegeven worden mits de aansluiting op de omgeving voldoende ruimtelijke kwaliteit heeft
7.20.9	Versterken van de kwaliteit voor de flora en fauna	Versterken van de kwaliteit voor de flora en fauna, met name op het binnenterrein
7.20.10	De belevingswaarde van het binnenterrein vergroten	De belevingswaarde van het binnenterrein vergroten door het aangeven van cultuurhistorische locaties, zoals de Steentijd woonplaatsen en de Fluitmolen
7.21	t' Lien	
7.21.1	Groenzones verbinden	De groenzones in dit gebied (ruimtelijk) verbinden met het park van Prinsenhof, Schakenbosch en de vlietzone
7.21.2	Ligging aan centrale zone versterken	De ligging aan de centrale zone versterken
7.21.3	Groot onderhoud plegen in het wijkpark	Groot onderhoud plegen in het wijkpark door de 'versleten' plekken op te pakken
7.21.4	Maken van een nieuwe visie op het groen in deze wijk	Maken van een nieuwe visie op het groen in deze wijk, gekoppeld aan een visie op het groen in suburbane wijken in het algemeen, waarbij de oorspronkelijke ontwerpuitgangspunten behouden blijven
7.21.5	Terughoudend omgaan met kapvergunningen en verharding van de voortuinen	Terughoudend omgaan met kapvergunningen en het verharding van de voortuinen langs de Veursestraatweg
7.21.6	Uitbreiden van de groene zones in het gebied	Het uitbreiden van de groene zones in het gebied, zodat een netwerk van groene routes ontstaat
7.21.7	De karakteristieke cultuurhistorische elementen behouden en versterken	De karakteristieke cultuurhistorische elementen behouden en versterken rond St. Agatha, de Veurse Achterweg, de Veursestraatweg, de Boslaan en de voormalige Kerkhoflaan (nu Leenkamp)

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.22	Rietvink	
7.22.1	Versterken van de ligging aan de vliet	Versterking van de ligging aan de vliet door water de wijk in te trekken en betere wandelverbindingen vanuit de wijk naar de vliet te realiseren
7.22.2	Versterken van de groene dooradering van het zuidwestelijk deel van deze wijk	Versterken van de groene dooradering van het zuidwestelijk deel van deze wijk en verbeteren van de wat rommelige beplanting
7.22.3	Terughoudend omgaan met kapvergunningen en verharden van voortuinen	Terughoudend omgaan met kapvergunningen en het verharden van voortuinen in het noordelijke deel van de wijk
7.22.4	De karakteristieke cultuurhistorische elementen behouden en waar mogelijk versterken.	De karakteristieke cultuurhistorische elementen behouden en waar mogelijk versterken. Hierbij dient gedacht te worden aan de vlietoevers, de houtzaagmolen en het verder zichtbaar maken van het totale tracé van de Gracht van Corbulo
7.22.5	De groenzones in het gebied beter verbinden	De groenzones in het gebied, zowel ruimtelijk als voor het langzaamverkeer fysiek, beter verbinden richting de vlietzone, het Damcentrum en de Duivenvoordecorridor
7.23	Schakenbosch	
7.23.1	Behoud van het groene karakter en de ecologische waarden	Behoud van het groene karakter en de ecologische waarden
7.23.2	Functioneel doortrekken van groenzones tot in het buitengebied	Functioneel doortrekken van de spoorzone, de Heuvelwegzone, de route door Prinsenhof en de centrale zone tot in het buitengebied
7.23.3	Maken van en verbinden van wandelpaden	Maken van en verbinden van wandelpaden tot 'aantrekkelijke rondjes' vanuit de aangrenzende wijken
7.23.4	Nieuwbouw qua typologie aan laten sluiten bij het karakter van dit gebied	Eventuele nieuwbouw qua typologie aan laten sluiten bij het karakter van dit gebied
7.23.5	Behoud en versterken van de cultuurhistorische waarden	Behoud en versterken van de cultuurhistorische waarden van onder andere het ontginningslint 'Noortheij' en de Veurse Achterweg
7.24	Stompwijk	
7.24.1	Versterken van de boomstructuur in de Meerlaan	Versterken van de boomstructuur in de Meerlaan welke de ruggengraat van de wijk vormt
7.24.2	Zichtlijnen vanuit het dorp naar het buitengebied bewaren en versterken	Zichtlijnen vanuit het dorp naar het buitengebied bewaren en waar mogelijk versterken
7.24.3	Het historische lintkarakter behouden en versterken	Bij de herinrichting van de Dr. van Noortstraat het historische lintkarakter behouden en versterken
7.24.4	Het verbeteren van het netwerk aan voet- en fietspaden	Het verbeteren van het netwerk aan voet- en fietspaden in de randen en in aansluiting op het landelijk gebied
7.24.5	Versterken van de belangrijkste knooppunten in het lint	Versterken van de belangrijkste knooppunten in het lint: bij de entrees, de kerk, de Meerlaan en de hoge brug
7.24.6	Bij ontwikkeling van (de omgeving van) de Jan Koenensloot aansluiten op de recreatieve potenties die hier liggen	Bij ontwikkeling van (de omgeving van) de Jan Koenensloot aansluiten op de recreatieve potenties die hier liggen
7.24.7	Mogelijkheden onderzoeken voor het open stellen van de kerktuin	Onderzoek doen naar de mogelijkheden voor het open stellen van de kerktuin

Nummer	Rendement					Proiriteit (urgentie)				soort uitwerking		Kosten	Strategie		Bijzonderheden
	Effect	Samenhang	Variatie	Doelmatigheid	Duurzaamheid	+++	++	+	Aandachtspunt	Uitvoering	Studie		Initiëren	Steunen/meelifen	

7.22															
7.22.1	■		■		■				■		■			■	
7.22.2	■	■	■						■		■			■	
7.22.3	■				■				■	■	■			■	
7.22.4	■	■	■		■				■		■			■	
7.22.5	■	■		■					■		■			■	
7.23															
7.23.1					■				■		■			■	
7.23.2	■	■		■					■		■			■	
7.23.3	■	■		■			■		■		■			■	
7.23.4		■	■						■	■	■			■	
7.23.5	■	■	■		■				■		■			■	
7.24															
7.24.1	■	■					■		■		■			■	
7.24.2	■		■						■		■			■	
7.24.3		■			■				■	■	■			■	
7.24.4	■			■					■		■			■	
7.24.5		■	■		■				■		■			■	
7.24.6	■	■	■						■		■			■	
7.24.7	■		■	■					■		■		■		

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.25	Park Leeuwenberg	
7.25.1	Behoud van de groene (voor)tuinen i.o.m. bewoners	Het behoud van de groene (voor)tuinen i.o.m. bewoners
7.25.2	Verbeteren relatie tussen het park van Park Leeuwenberg met rest van de wijk	Verbeteren van de relatie tussen het park van de buitenplaats Leeuwenberg met de rest van de wijk
7.25.3	Behoud van de karakteristieke ongedwongen profielen in deze wijk	Behoud van de karakteristieke ongedwongen profielen in deze wijk
7.25.4	Verbeteren van de verbindingen met het buitengebied	Op termijn verbeteren van de (recreatieve) verbindingen met het buitengebied
7.25.5	Aandacht voor het meer zichtbaar maken van de 2e wereldoorlog	Aandacht voor het meer zichtbaar maken van de 2e wereldoorlog met het oorlogsmonument en de slag om Den Haag
7.26	Leidsenhage	
7.26.1	Vergroenen van de bestaande randen van het winkelcentrum inclusief de parkeerterreinen	Vergroenen van de bestaande randen van het winkelcentrum inclusief de parkeerterreinen (indien deze niet opgelost kunnen worden in gebouwde voorzieningen)
7.26.2	Onderzoek naar groene daken op het winkelcentrum en verticaal groen	Onderzoek naar meer groene daken op het winkelcentrum en verticaal groen
7.26.3	Kwaliteitsslag maken in het Groot Zijdepark	Kwaliteitsslag in het Groot Zijdepark, waarbij het boskarakter behouden blijft, de ecologische waarde zich verder kan ontwikkelen en de waterstructuur verbeterd wordt (open water naar de grote vijver) en met aantrekkelijke aansluitingen en entrees voor het langzaam verkeer
7.26.4	Ruimte bieden aan tijdelijke kleinschalige evenementen in het park	Ruimte bieden aan tijdelijke kleinschalige evenementen in het park zoals een kleine kermis
7.26.5	Goede verbindingen vanuit het Groot Zijdepark naar de omgeving maken	Goede verbindingen vanuit het Groot Zijdepark naar de centrale zone, Sijtwende en de Veurse Hout maken, zowel fysiek als visueel
7.26.6	Binnen het winkelcentrum hoogwaardig 'mobiel' groen plaatsen	Binnen het winkelcentrum hoogwaardig 'mobiel' groen plaatsen in de vorm van plantenbakken
7.8 Groene lijnen		
	Algemeen	
	Vergroenen entrees van gemeente	Vergroenen van de entrees van de gemeente, waarbij in eerste instantie vooral ingezet moet worden op de entrees van de wijkontsluiting en dan pas buurtontsluiting en recreatieve ontsluiting
8.1	Westeinde – Herenstraat – Oosteinde – Voorburgseweg – Kon. Julianaweg – Veursestraatweg	
8.1.1	Versterken karakter van deze lijn	Versterken van het karakter en de ruimtelijke eenheid van deze lijn, waarbij de historische betekenis het uitgangspunt vormt
8.1.2	Inzetten op een continue laanbeplanting op deze lijn	Inzetten op een continue laanbeplanting op deze lijn, waarbij in Leidschendam aangesloten wordt op de huidige Platanen en in Voorburg op de Eiken
8.1.3	Ter hoogte van de Veursestraatweg inzetten op een meer parkachtige opzet	Ter hoogte van de Veursestraatweg inzetten op een meer parkachtige opzet
8.1.4	Vanaf kruising met Noordsingel richting Duivenvoordecorridor een doorgaande Eikenlaanstructuur	Vanaf de kruising met de Noordsingel richting de Duivenvoordecorridor een doorgaande eikenlaanstructuur als overgang naar en aansluiting op het buitengebied

Nummer	Rendement					Proiriteit (urgentie)				soort uitwerking		Kosten	Strategie		Bijzonderheden
	Effect	Samenhang	Variatie	Doelmatigheid	Duurzaamheid	+++	++	+	Aandachtspunt	Uitvoering	Studie		Initiëren	Steunen/meelifen	
7.25															
7.25.1	■				■					■	■			■	
7.25.2	■	■	■							■				■	
7.25.3	■	■			■					■				■	
7.25.4	■			■						■				■	
7.25.5	■		■		■					■				■	
7.26															
7.26.1	■		■							■				■	
7.26.2			■		■						■			■	
7.26.3			■		■					■				■	
7.26.4			■	■						■				■	
7.26.5		■		■						■				■	
7.26.6	■	■	■							■				■	
7.8												€100.000			
	■		■							■	■	€90.000		■	
8.1															
8.1.1	■	■			■					■				■	
8.1.2	■	■								■				■	
8.1.3			■	■						■				■	
8.1.4	■	■								■				■	

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

8.2	Prinses Marianeweg, Parkweg – Oosteinde – Oude Trambaan – Veursestraatweg	
8.2.1	Versterken continue karakter van deze lijn	Versterken van het continue karakter van deze lijn van Voorburg tot aan de Oude Trambaan door een laanstructuur te maken van Lindes
8.2.2	Studie naar verbeteren inpassing lijn	Studie naar het verbeteren van de stedenbouwkundige inpassing van het Leidschendamse gedeelte
8.2.3	Laanbeplanting maken	Het maken van een laanbeplanting met Eiken vanaf de Noordsingel tot aan de gemeentegrens met Voorschoten
8.3	Prins Bernhardlaan – Noordsingel	
8.3.1	Overgang vormgeven van Voorburg naar Leidschendam	De overgang vormgeven van een formele stedelijke inrichting in Voorburg naar een meer tuinstedelijke, landelijke inrichting in Leidschendam, waarbij aangesloten wordt op de karakteristiek van de wanden van deze twee lijnen. Dit verschil in de twee delen kan zowel gevonden worden in boomsoorten, plantverbanden als in al (Leidschendam) dan niet (Voorburg) het gebruik van elementen uit het buitengebied, zoals kruidige (bloeiende) bermen. Dit versterkt de relatie met het buitengebied
8.3.2	Laanstructuur realiseren	Een laanstructuur met Eiken realiseren ten westen van de Loo-zone
8.3.3	Parkway realiseren	Een parkway realiseren ten oosten van de Loo-zone
8.3.4	Groenzones onderdeel uit laten maken van de centrale zone	De groenzones die langs deze parkway gelegen zijn meer onderdeel uit laten maken van de centrale zone en de parkway die hier voorgesteld wordt
8.3.5	Loo-zone als overgang van karakters vormgeving	De Loo-zone vormt de overgang van de twee karakters van deze lijn. Ter hoogte van de Loo-zone komt alleen beplanting in het kader van de Loo-zone omdat deze zone prioriteit heeft boven deze infrastructurele lijn
8.4	Kon. Wilhelminalaan – Van Aremborgelaan - Potgieterlaan - Kon. Julianalaan – Mgr. Van Steelaan – Heuvelweg	
8.4.1	Vergroenen trambanen Mgr. Van Steelaan en Heuvelweg	Vergroenen van de trambanen in het resterende deel van de Mgr. Van Steelaan en de Heuvelweg
8.4.2	Mogelijkheden onderzoeken om hulpdiensten van de trambaan Kon. Julianalaan te halen	Onderzoek doen naar de mogelijkheden om de hulpdiensten in de Koningin Julianalaan van de trambaan te halen en deze vervolgens te vergroenen
8.4.3	Koningin Julianalaan en de Mgr. van Steelaan omvormen tot robuuste laanstructuur	De Koningin Julianalaan en de Mgr. van Steelaan tot aan de randstadrail omvormen tot robuuste laanstructuur. Hierbij ligt een platanenlaan het meest voor de hand
8.4.4	Een doorgaande laanbomenstructuur op de Koningin Wilhelminalaan, Van Aremborgelaan en Potgieterlaan	In de Koningin Wilhelminalaan, Van Aremborgelaan, Potgieterlaan inzetten op een doorgaande laanbomenstructuur
8.4.5	Overgang vormgeven van Voorburg naar Leidschendam	De overgang ter hoogte van de randstadrail vormgeven van een formele stedelijke inrichting in Voorburg naar een meer tuinstedelijke, landelijke inrichting in Leidschendam, waarbij aangesloten wordt op de karakteristiek van de wanden van deze twee lijnen. Dit verschil in de twee delen kan zowel gevonden worden in boomsoorten, plantverbanden als in al (Leidschendam) dan niet (Voorburg) het gebruik van elementen uit het buitengebied, zoals kruidige (bloeiende) bermen. Dit versterkt de relatie met het buitengebied
8.4.6	Parkachtige beplanting ten oosten van de Loo-zone.	Een meer parkachtige wegbeplanting realiseren ten oosten van de Loo-zone
8.4.7	Groenzones onderdeel uit laten maken van de parkway	De groenzones die langs deze parkway gelegen zijn meer onderdeel uit laten maken van de parkway
8.4.8	T.h.v. de Loo-zone alleen beplanting in het kader van de Loo-zone	Ter hoogte van de Loo-zone komt alleen beplanting in het kader van de Loo-zone, omdat deze zone prioriteit heeft boven deze infrastructurele lijn

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

8.5	Laan van Nieuw Oosteinde	
8.5.1	Het karakter van deze lijn versterken	Het continue karakter van deze lijn versterken; het is één van de weinige continue lijnen in deze richting
8.5.2	De formele dubbele beplanting versterken	De formele dubbele stedelijke beplanting (laanbeplanting) versterken, aansluitend op de klassieke stedelijke opbouw van deze wijk
8.5.3	Onderzoek naar de meest gewenste boomsoort	Onderzoek doen naar de meest gewenste boomsoort op deze gehele lijn
8.6	De voorzieningen-as	
8.6.1	Damlaan met Bachlaan verbinden	Een logische en heldere verbinding maken van de Damlaan naar de Bachlaan
8.6.2	Beplanting aan laten sluiten bij de bodemkundige ondergrond	De beplanting aan laten sluiten bij de bodemkundige ondergrond (strandvlaktes/strandwallen)
8.6.3	Onderzoek naar de groentypologie	Onderzoek doen naar de groentypologie op de drie verschillende delen van deze lijn, in relatie met de stedenbouwkundige omgeving, waarbij gebruik gemaakt wordt van de diverse sterke bestaande groenelementen en waterstructuren
8.7	Overige lijnen haaks op de Vliet	
8.7.1	Vergroenen trambanen Hofzichtlaan	Vergroenen van de trambaan in de Hofzichtlaan
8.7.2	Discontinue karakter benadrukken	Het discontinue karakter van deze lijnen benadrukken in de beplanting door bij verschillende soorten lijnen ook verschillend met groen om te gaan. Door de jaren heen breidde beide kernen zich verder uit richting de kust. Door de lijnen die deze uitbreidingsrichting volgen, elk anders vorm te geven, wordt het beeld van fasegewijze uitbreiding versterkt
8.7.3	Elke lijn haaks op de vliet een eigen uniforme groenstructuur geven	Elke lijn haaks op de vliet een eigen uniforme groenstructuur geven
8.7.4	Bij lijnen die tussen meer dan twee lijnen evenwijdig aan Vliet lopen, nader onderzoeken of gehele lijn als eenheid vormgegeven moet worden	Bij die lijnen die tussen meer dan twee lijnen evenwijdig aan de Vliet zijn opgespannen, nader onderzoeken of gehele lijn als eenheid vormgegeven moet worden of als twee of drie losse delen, waarbij de lijnen evenwijdig aan de Vliet het 'omslaggpunt' zijn. De beslissing om een dergelijke lijn als geheel of als losse delen vorm te geven, is mede afhankelijk van de stedenbouwkundige structuur van de losse delen
8.7.5	De beplanting aan laten sluiten bij de bodemkundige ondergrond	De beplanting aan laten sluiten bij de bodemkundige ondergrond (strandvlaktes/strandwallen)
8.7.6	Natuurontwikkeling op de taluds van de A12 en de randstadrail	Inzetten op natuurontwikkeling op de taluds van de A12 en de randstadrail, welke vervolgens als ecologische verbindingen kunnen functioneren
8.8	De lijnen in het buitengebied	
8.8.1	De oorspronkelijke karakteristiek van de ontginningslijnen handhaven en versterken	De oorspronkelijke karakteristiek van de ontginningslijnen handhaven en versterken; dit betekent dat boombeplanting beperkt blijft tot de particuliere erven en er geen begeleidende boombeplanting langs de wegen komt
8.8.2	Stimuleren van meidoornhagen langs de hoger gelegen wegen	Stimuleren van het herstellen van meidoornhagen langs de hoger gelegen wegen
8.9	Groen-blauwe linten	
8.9.1	Stedelijke waterlopen als eenheid vormgeven	De stedelijke waterlopen meer als eenheid vormgeven
8.9.2	Lijnbeplanting omvormen tot parkachtige beplanting	De lijnbeplanting langs de stedelijke waterlopen omvormen tot een meer parkachtige groepsgewijze beplanting met daartussen open stukken
8.9.3	Onderzoek doen naar ecologische oevers	Onderzoek doen naar de mogelijkheden voor ecologische oevers. Deze moeten dan wel zoveel mogelijk over de gehele lengte aangelegd worden en niet over een klein deel omdat dat de versnippering zou versterken wat ongewenst is
8.9.4	Opheffen van parkeerplaatsen aan de waterkant	Op termijn het opheffen van parkeerplaatsen aan de waterkant

Nummer	Rendement					Proiriteit (urgentie)				soort uitwerking		Kosten	Strategie		Bijzonderheden
	Effect	Samenhang	Variatie	Doelmatigheid	Duurzaamheid	+++	++	+	Aandachtspunt	Uitvoering	Studie		Initiëren	Steunen/meelifen	

8.5														
8.5.1														
8.5.2														
8.5.3														
8.6														
8.6.1														
8.6.2														
8.6.3														
8.7														
8.7.1														
8.7.2														
8.7.3														
8.7.4														
8.7.5														
8.7.6														
8.8														
8.8.1														
8.8.2														
8.9												€40.000		
8.9.1														
8.9.2														
8.9.3														
8.9.4														

Nummer	Omschrijving maatregelen en opgaven	Toelichting maatregel/opgave

7.9 Stompwijkse buitengebied		
9.1	Veenweidelandschap versterken	Versterken van het veenweidelandschap met zijn karakteristieke vergezichten, dicht beplante erven en veehouderij
9.2	Recreatief medegebruik stimuleren	Recreatief medegebruik van het landschap stimuleren, mits dit geen afbreuk doet aan de landschappelijke waarden van het gebied
9.3	Stompwijkseweg transformeren	Transformeren van de Stompwijkseweg tot een recreatief aantrekkelijke route
9.4	Uitplaatsen van loonwerkbedrijven	Uitplaatsen van loonwerkbedrijven en andere niet gebiedsgebonden bedrijvigheid
9.5	Verspreid liggende glastuinbouw saneren	Verspreid liggende glastuinbouw saneren
9.6	Zeer terughoudend omgaan met nieuwbouw	Zeer terughoudend omgaan met nieuwbouw in het buitengebied; noodzakelijke nieuwbouw aan laten sluiten bij de gebouwkarakteristiek van het buitengebied
9.7	Alleen gebiedsondersteunende functies toelaten	Alleen gebiedsondersteunende functies toelaten
9.8	Van oorsprong voorkomende groenelementen terugbrengen	Van oorsprong voorkomende groenelementen terug brengen in het landschap
Totaal		

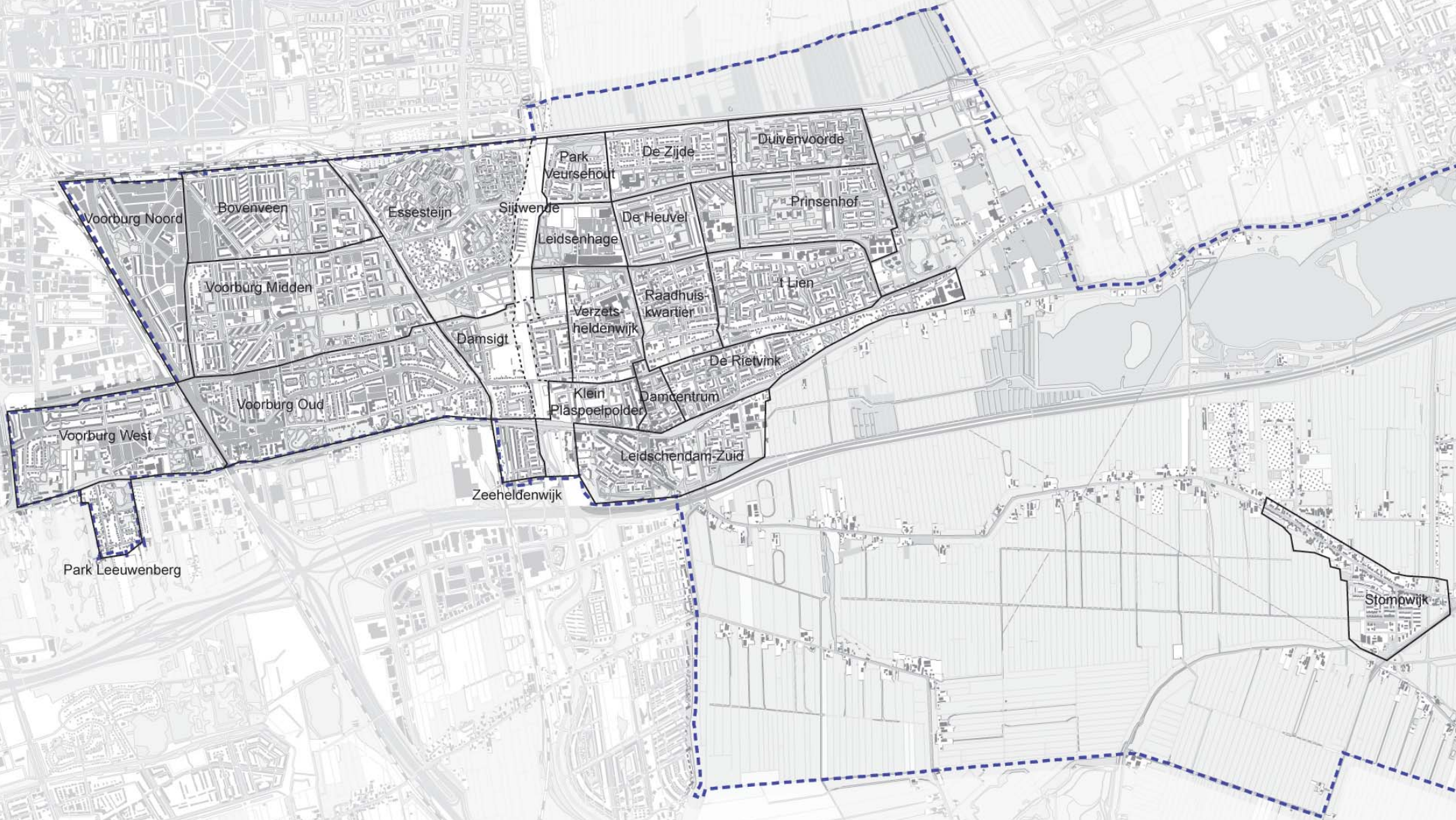

BIJLAGEN

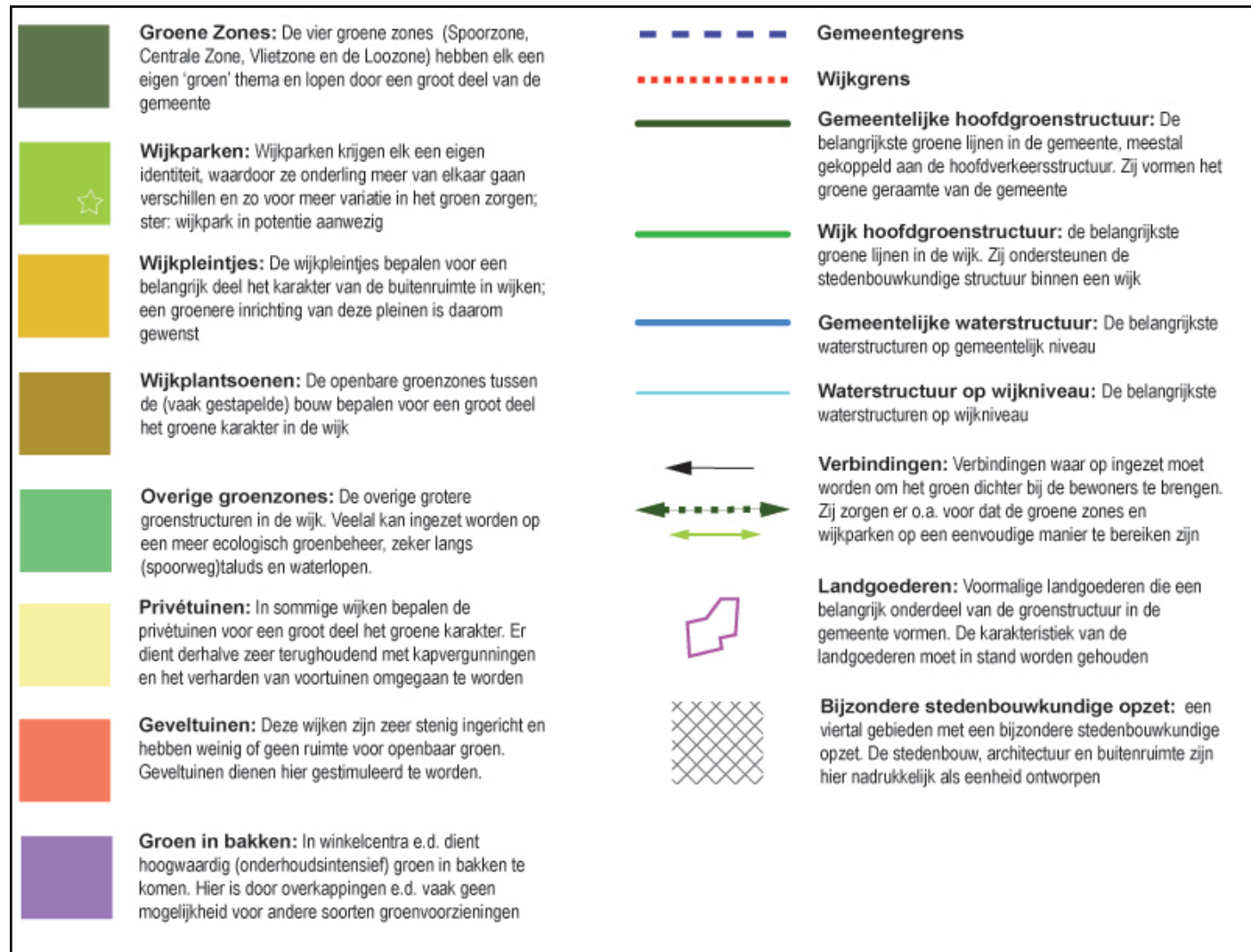
Paginanummer

BIJLAGEN	130
7.7.1 Voorburg-Noord	134
7.7.2 Voorburg-West	138
7.7.3 Voorburg Oud	140
7.7.4 Raadhuiskwartier	142
7.7.5 Sijtwende	144
7.7.6 Bovenveen	146
7.7.7 Voorburg-Midden	150
7.7.8 Zeeheldenwijk	154
7.7.9 Essesteijn	156
7.7.10 Voorburg Damsigt	160
7.7.11 Park Veursehout	164
7.7.12 Verzetsheldenwijk	166
7.7.13 Klein Plaspoelpolder	168
7.7.14 Damcentrum	170
7.7.15 Leidschendam-Zuid	172
7.7.16 De Zijde	176
7.7.17 De Heuvel	178
7.7.18 Amstelwijk	180
7.7.19 Duivenvoorde	182
7.7.20 Prinsenhof	186
7.7.21 't Lien	188
7.7.22 Rietvink	190
7.7.23 Schakenbosch	192
7.7.24 Stompwijk	194
7.7.25 Park Leeuwenberg	196
7.7.26 Leidschenhage	198

De verschillende wijken van de gemeente. In het buitengebied ligt Stompwijk

Bijlage 1: Groenvisies voor de wijken (uitwerking paragraaf 7.7)

Legenda horende bij de tekeningen in deze bijlage

Klassieke wijken

7.7.1 Voorburg-Noord

Huidige situatie en knelpunten

Voorburg Noord is één van de meest stedelijke en dichtbebouwde wijken van de gemeente en stamt uit het einde van de 19e en begin 20e eeuw. De wijk bestaat grotendeels uit gestapelde stadsblokken, welke voornamelijk bewoond worden door één en twee persoonshuishoudens: starters, ouderen en kleine gezinnen. Er is een kenmerkende afwisseling tussen stedelijke lanen met brede profielen en een meer kleinschalig netwerk van buurtstraten. Op diverse

hoeken zijn als onderdeel van de stedenbouwkundige structuur kleine pleintjes en parkjes aanwezig. Een aantal zijn aantrekkelijk groen ingericht met veelal een speelgelegenheid voor kinderen, maar een groot deel heeft een stenige inrichting of zijn zelfs geheel parkeerterrein.

Daarnaast grenst deze wijk aan de noordzijde aan de spoorzone en ligt zij geheel tegen de hooggelegen Utrechtsebaan (A12) aan. Het wijkpark is tegen de A12 aangelegd. Het is een aantrekkelijk park met een speelgelegenheid voor zowel de jongste jeugd als de iets oudere jeugd. Verder is het een 'wandelpark' met veel opgaand groen. Langs het talud van de A12 loopt een langgerekte groenstrook met een doorgaand voetpad tot aan de Prins Bernhardlaan. Dit is in potentie een aantrekkelijke verbinding, maar is nu minder aantrekkelijk door de enigszins haveloze inrichting. De A12 zelf is een hinderlijke barrière richting Den Haag. Tot slot zijn er in de wijk een aantal openbare binnentuinen, die overigens vooral een functie hebben voor de omwonenden.

De Koningin Wilhelminalaan/Van Aremborgelaan vormt de ruggengraat van deze wijk en behoort tot de hoofdgroenstructuur. Binnen Voorburg-Noord bestaat deze lijn qua beplanting al uit drie delen: Zilverlindes aan de Haagse kant van de rotonde, lepen aan de andere zijde van de rotonde en na de knik geen bomen meer. Er moet naar gestreefd worden hier meer eenheid in te brengen, zodat deze laan ook meer als één geheel beleefd gaat worden. Daarnaast behoort ook de Laan van Nieuw Oosteinde tot de hoofdgroenstructuur. Deze laan vormt de grens van Voorburg-Noord en kenmerkt zich door grote Lindes, waarvan er hier en daar één of enkele missen in het ritme. Beide lijnen zijn in de paragraaf 'groene lijnen' verder beschreven.

Eén trede lager in de hiërarchie staat van de Wateringelaan/Koningin Wilhelmina. Deze doorgaande lijn verandert van karakter ter hoogte van de rotonde: er is verschil in begeleidende beplanting, het straatmateriaal en het al dan niet aanwezig zijn van een fietspad. Daarnaast wordt door de vormgeving van de rotonde met zijn aansluitingen, geweld gedaan aan de eenheid van deze lijn.

De woonstraten staan het laagste in de hiërarchie. Zij zijn i.t.t. de lanen over het algemeen iets smaller. Het groen in deze woonstraten is divers en er liggen ook veel voortuintjes. In sommige woonstraten staan grote bomen, in andere kleinere, terwijl er ook straten zijn waar geen (openbare) bomen staan. Dankzij de vele voortuintjes is het gebrek aan bomen in de woonstraten vrijwel nergens een probleem.

Wijkpark

Het wijkpark van Voorburg Noord ligt tegen de Utrechtse Baan aan. Het is een aantrekkelijk park met een aparte speelgelegenheid voor zowel de jongste jeugd als de iets oudere jeugd. Verder is het een 'wandelpark' met veel opgaand groen in de vorm van bomen. Qua stijl valt het onder de 'landschapsstijl' met slingerende paden, open en meer gesloten delen en doorzichten. Omdat deze wijk uit veel gestapelde bouw bestaat, waardoor veel mensen hooguit een balkon hebben als buitenruimte, is een belangrijke functie van dit park om 'een buitenruimte' te bieden voor de bewoners van de wijk. In deze wijk wonen relatief veel mensen van 24-55 jaar. Het percentage ouderen is met 20% het laagste in de gemeente. Ruim een kwart van de bewoners heeft een niet-westerse achtergrond, waarmee dit ca. 10% boven het gemiddelde ligt in de gemeente.

In dit park zal derhalve ruimte moeten zijn voor sport en spel voor de jeugd, maar ook mogelijkheden om de hond uit te laten. Het is wenselijk om dit te beperken tot een deel van het park, zodat er ook 'hondenvrije' delen zijn waar gepicknickt en gebarbecued kan worden, een activiteit die vooral door allochtone bewoners hoog gewaardeerd wordt.

Opvallend is dat langs vrijwel het hele park schuin, dan wel haaks geparkeerd wordt. Dit is begrijpelijk vanuit een dichtbebouwde wijk met een hoge parkeerdruk, maar het vergroot de afstand van wijk naar park, doordat het park zowel fysiek als visueel afgescheiden wordt van de wijk. Het is wenselijk om daar waar de straten uitkomen op het park, het parkeren te verwijderen, waardoor je makkelijk het park inloopt. Ook nodigt het park dan al van grote afstand uit, omdat het zicht niet geblokkeerd wordt door geparkeerde auto's.

Ambitie

Voorburg Noord is een stedelijke wijk met een duidelijke hiërarchie in de stratenstructuur en daarmee in het groen. Er kan een onderscheid gemaakt worden in doorgaande lanen op gemeentelijk niveau, lijnen op wijkniveau en woonstraten. Door verschil in bouwhoogten en breedte van het profiel, wordt de hiërarchie benadrukt. Voorburg-Noord behoort tot de 'klassieke' wijken met een duidelijk onderscheid tussen bebouwing, de bouwblokken en het groen. Het groen ondersteunt de stedenbouw door een robuuste groenstructuur in de brede doorgaande lanen en kleinere bomen in de smallere woonstraten. Daar waar de woonstraten geen voortuinen hebben, kunnen geveltuinten in grote mate bijdrage aan een groen straatbeeld.

Over het algemeen wordt deze wijk als één van de minst groene wijken van de gemeente ervaren. Het is daarom zaak om zorgvuldig om te gaan met de pleintjes die onderdeel uitmaken van de stedenbouwkundige structuur. Dit dienen 'groene pareltjes' in de wijk te worden. Dit kan goed gecombineerd worden met speelgelegenheid voor kinderen, maar het is wenselijk hier ook variatie in aan te brengen; een aantal pleintjes met speelmogelijkheden en een aantal pleintjes helemaal groen. Met parkeren zal terughoudend omgesprongen moeten worden. Door de hoge woningdichtheid is de parkeerdruk vrij hoog. Hier zal een integrale oplossing voor moeten komen door bijvoorbeeld op termijn uit te gaan van gebouwde parkeervoorzieningen.

Het realiseren van 'nieuw' gebruiksgroen kan alleen plaatsvinden door sloop van bestaande bebouwing. Dit is thans niet aan de orde. Wel bestaat de kans om binnentuinen nog meer een functie te geven van 'groene oases' in het stedelijk gebied. Aan de voorkant van het huis speelt het drukke stadsleven zich af, terwijl aan de achterkant het groen weelderig tiert en de vogels fluiten.

Tot slot is het belangrijk dat er goede verbindingen en zichtlijnen komen naar het wijkpark en de spoorzone, zodat mensen op een snelle en eenvoudige wijze vanuit hun huis naar het omliggende groen kunnen. Hierdoor komt het groen gevoelsmatig dichterbij te liggen. Dit geldt ook voor de wandelroute parallel aan de A12, die veel meer potentie heeft als route richting Voorburg-centrum. Op termijn is het wenselijk een 'groene' verbinding te maken onder de Utrechtse Baan door naar het nog te ontwikkelen park in de Binckhorst.

Opgaven en maatregelen

In deze wijk dient qua groen ingezet te worden op:

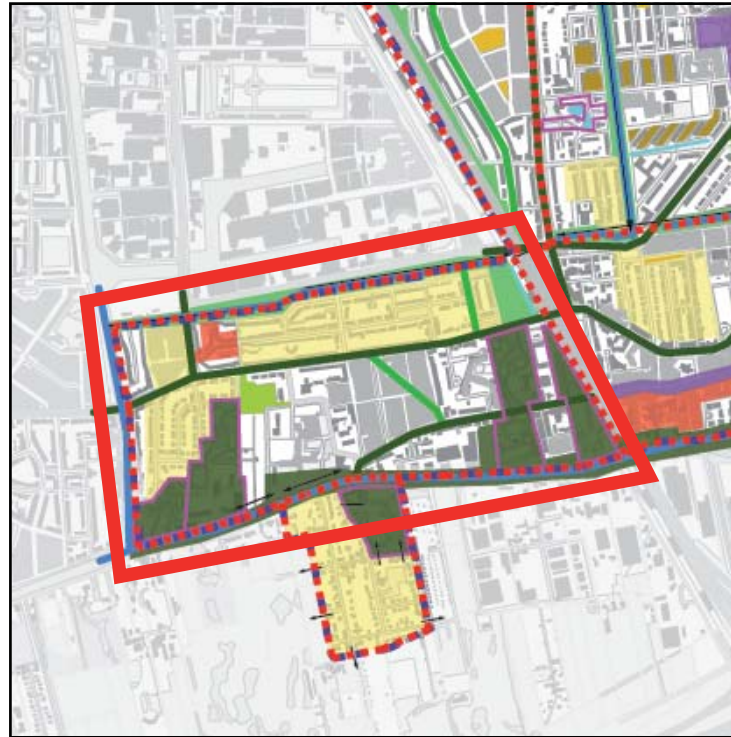
- De hiërarchie van de stedelijke infrastructuurlijnen ook in het groen zichtbaar maken. Het onderscheid tussen wegen op gemeentelijk niveau, wegen op wijkniveau en woonstraten wordt hierdoor benadrukt;
- Een eenvormige doorgaande laanbeplantingsstructuur van de 1^e orde langs de brede doorgaande wegen (de Koningin Wilhelminalaan/Van Aremborgelaan en de Laan van Nieuw Oosteinde). Zie hiervoor ook de paragraaf 'Groene lijnen';
- Een eenvormige doorgaande laanbeplantingsstructuur van de 1^e of 2^e orde langs de brede doorgaande wegen op wijkniveau (Wateringelaan/Koningin Wilhelminalaan);
- Het vergroenen van de stedenbouwkundige pleintjes e.d. en tegelijkertijd oplossingen zoeken voor de hoge parkeerdruk. Op deze pleintjes moet zeer terughoudend met parkeren opgesprongen worden;
- Het doortrekken van de spoorzone, minimaal tot aan de Utrechtsebaan en goede verbindingen vanuit de wijk naar deze zone maken. Dit betekent dat de huidige versnipperde en stenige inrichting in dit gedeelte van de spoorzone verbeterd moet worden;
- Het doortrekken van de snelfietsroute langs het spoor richting Den Haag (zie verder bij spoorzone);
- Het park langs de A12 zal zich vooral moeten richten op de bewoners in deze wijk, over het algemeen vrij jonge bewoners, voor ruim een kwart met een niet-westerse achtergrond;
- Revitaliseren van bestaande binnentuinen als 'groene oases' in het stedelijk gebied;
- Stimuleren van geveltuinen waar voortuinen ontbreken en i.o.m. bewoners inzetten op aantrekkelijke voortuinen;
- Bij reconstructie van Utrechtsebaan dient ernaar gestreefd te worden het park langs de A12 te verbinden met het (toekomstige) park in de Binckhorst.

Diverse stedenbouwkundige pleintjes zijn verworden tot parkeerpleintjes

7.7.2 Voorburg West

Huidige situatie en knelpunten

Voorburg West bestaat voornamelijk uit grondgebonden woningen (eengezinswoningen). Binnen de Welstandnota behoort Voorburg West tot een viertal gebiedstypen, waarvan de rooilijnstedenbouw de grootste is. Het groene karakter van deze wijk wordt onder andere bepaald door de reeks voormalige landgoederen langs de Vliet. Zowel Park Hoekenburg als Park Arentsburg, Park Middenburg, Park Sonnenburgh en Park Hofwijck hebben hun oorsprong als landgoed. Hiermee heeft Voorburg-West de grootste dichtheid voormalige landgoederen in de gemeente. Dit is derhalve een belangrijke basis

voor het groen in deze wijk. Dit samen met de andere aantrekkelijke groen-blaauwe begrenzingen van de Broeksloot en de Haagse trekvlies. Daarnaast zijn in een deel van deze wijk de voortuinen belangrijke dragers voor het groen. In de woonstraten komt relatief weinig openbaar groen voor, maar dit wordt gecompenseerd door de vele voortuinen.

Van grote invloed voor het gebied rond Arentsburg is de Romeinse stad Forum Hadriani die hier onder de grond ligt. Dit nationaal archeologisch topmonument stelt beperkingen aan het verstoren van de bodem, maar biedt ook inspiratie voor de inrichting.

De Prinses Mariannelaan, de Binckhorstlaan en het Westeinde behoren tot de gemeentelijke hoofdstructuur. De eerste twee hebben een doorgaande eenvormige inrichting met grote bomen. Bij de Prinses Mariannelaan zijn dit lindes, waarvan er hier en daar één mist in de structuur. In de Binckhorstlaan gaat het om Platanen aan de zijkant en lepen in de middenberm. De beplanting in het Westeinde vormt geen eenheid. Er staan verspreid over deze lijn diverse soorten en op sommige delen staan helemaal geen bomen. Daarnaast gaat het Westeinde verkeerskundig (en visueel) over in de Laan van Middenburg. Dit draagt ook niet bij aan de eenheid in deze lijn. De Laan van Middenburg en de Westenburgstraat behoren tot de wijkhoofdstructuur. Beide lijnen worden begeleid door een eenvormige en volwassen boomstructuur.

Aan de Noordzijde van de wijk vormt de Broeksloot een aantrekkelijke groene zone tussen de Haagse trekvlies en de centrale zone. Doordat er slechts alleen aan de woningzijde geparkeerd wordt, komt deze zone goed tot zijn recht en maakt hij deel uit van het hele profiel. Voorkomen moet worden dat er op termijn, bij een hoge parkeerdruk, aan twee zijden geparkeerd gaat worden.

Vooral het buurtje rondom de Jacob Arentsstraat heeft een zeer stenig uiterlijk. Hier zijn geen voortuinen en er is nauwelijks openbaar groen aanwezig. Vanwege de hoge parkeerdruk en de relatief smalle straat, wordt er veelal half op het trottoir geparkeerd. Dit versterkt het stenige en 'benauwende' karakter van deze buurt. Geveltuinen kunnen hier een grote bijdrage leveren aan het vergroenen van deze straatbeelden. Deze dienen derhalve gestimuleerd te worden, bijvoorbeeld door hier actief informatie over te geven of een 'mooiste geveltuin van het jaar' verkiezing aan te koppelen. Daarnaast kan een grote beeldbepalende boom midden op het centrale driehoekige kruispunt een grote bijdrage leveren aan het vergroenen van dit buurtje, doordat deze boom dan in de zichtlijn van de drie straten komt te staan.

Wijkpark

Het wijkpark ligt in deze wijk tussen de Fonteynenburghlaan en de Arentsburghlaan. Het is een groot open grasveld dat in één keer te overzien is. Daarnaast liggen er in een strip enkele speeltoestellen. De inrichting van dit park is weinig fantasievol en rommelig. Hier kan nog een kwaliteitsslag in gemaakt worden. De doelgroep is vooral de jeugd. In de meer klassiek vormgegeven landgoedparken zijn voldoende recreatiemogelijkheden voor de volwassenen en ouderen. Vanwege de archeologisch waardevolle locatie dient hier wel terughoudend met grondverzet omgegaan te worden.

Ambitie

De Prinses Mariannelaan vormt samen met de Binckhorstlaan, het Westeinde, de Laan van Middenburg en de Westenburgstraat het groene geraamte van deze wijk, ondersteund aan de randen door de Vliet en de Broeksloot. De landgoederen vormen de groene longen van de wijk. In een cultuurhistorische verkenning die onlangs is opgesteld voor de vlietzone, zijn zij verder omschreven. Het is zaak deze groene elementen in de wijk te behouden en waar mogelijk te versterken. Zo dient bijvoorbeeld extra aandacht te gaan naar de verbetering van de entree van Park Arentsburg.

Daarnaast vormen de groene voortuinen in de woonstraatjes een belangrijke groene toevoeging op het laagste niveau. Dit houdt in dat het in deze wijk van belang is dat er terughoudend omgesprongen wordt met particuliere kapvergunningen in voortuinen, aangezien deze grote impact kunnen hebben op het straatbeeld. Daarnaast dient ook het 'verstenen' van voortuinen, t.b.v. o.a. parkeren zoveel mogelijk voorkomen te worden.

Het wijkpark dient een kwaliteitsslag te krijgen om te voldoen aan de eisen die thans aan een goede buitenruimte gesteld worden. Hierbij is het vooral zaak om meer variatie en 'spanning' in het park te brengen.

Opgaven en maatregelen

In deze wijk dient qua groen ingezet te worden op:

- Behoud en waar mogelijk versterking van het karakter van de landgoederen langs de Vliet. Tevens dient de potentie van de ligging van deze parken aan de Vliet beter benut te worden door bijvoorbeeld het maken van wandelpaden langs de Vliet (bv. t.h.v. het Diaconessenziekenhuis);
- Het archeologisch topmonument, de Romeinse stad 'Forum Hadriani', als inspiratiebron gebruiken en waar mogelijk zichtbaarder maken bij de (her)inrichting van de openbare ruimte;
- Een meer eenvormige beplanting realiseren in het Westeinde, zodat deze lijn een eigen karakter krijgt;
- Het herinrichten van het wijkpark, waarbij de doelgroep 'de jeugd' blijft;
- Een aantrekkelijke langzaamverkeersroute maken langs de Broeksloot naar de centrale zone;
- Het behouden van de groene voortuinen, mede door terughoudend om te gaan met particuliere kapvergunningen en het verharderen van voortuinen;
- Het stimuleren van geveltuintjes in de buurt van de Jacob Arentsstraat.

7.7.3 Voorburg Oud

Huidige situatie en knelpunten

Voorburg Oud is de plek waar Voorburg ontstaan is, op de 'hoge' strandwal. Historische structuren zijn hier beeldbepalend. De dichtheid van de wijk is hoog, maar vanwege het historische karakter is de schaal vaak niet groot. Bij het oudste gedeelte gaat het zelfs om individuele panden die tegen elkaar aan gebouwd zijn. Het betreft vrijwel geheel grondgebonden bebouwing. Het woonmilieu wordt gekenschetst als 'kleinstedelijk, dorps'. De oudste bebouwing ligt bij de kerk en langs de Herenstraat. Dit hele gebied heeft een opvallende hoge ligging doordat hier het oorspronkelijke oude duin nooit is afgegraven zoals in de omgeving.

De openbare ruimte wordt gevormd door een 'klassieke stedenbouw' in de vorm van straten, pleintjes en parken. Het historische groen van de oude buitenplaatsen schept een bijzonder woonklimaat net zoals de vliet met haar groene oevers. De Broeksloot is aan de Noordzijde een sterke groene lijn. Naast openbaar groen in de straat speelt in bepaalde buurten ook het privégroen een belangrijke rol voor het groene karakter van de wijk. Dit zijn voornamelijk de oude villalinten met diepe voortuinen die grotendeels aan de Vliet liggen. In de buurten die volgens de Welstandsnota tot de 'stratenplannen' behoren, zijn vooral de pleintjes die onderdeel zijn van de stedenbouwkundige structuur, kenmerkend. Het is derhalve zaak deze te versterken.

Opvallend onderdeel is in Voorburg Oud is het gebied tussen de Rozenboomlaan en de Schellinglaan. Dit is gebouwd volgens de stijl van de Nieuwe Haagse school door de bekende Voorburgse architect Van der Kloot Meiburg, tevens stadsarchitect van Voorburg. Woningen, straten, pleintjes en beplanting zijn als eenheid ontworpen.

Voorburg Oud wordt doorkruist door twee hoofdstructuurlijnen, zijnde de Parkweg en het Oosteinde/Herenstraat, respectievelijk de middeleeuwse Achterweg en de Heerbaan. De relatie hiertussen is sterk verzwakt doordat de Parkweg meer het karakter van een verkeersgoot heeft gekregen. Daarnaast wordt de wijk opgespannen tussen de centrale zone en de vlietzone, terwijl de Loozone de wijk doorsnijdt. Hierdoor is er op korte afstand van de woningen veel substantieel groen te vinden. Er is geen apart wijkpark in deze wijk. Dit is in deze wijk ook niet noodzakelijk. De wijkparkfuncties kunnen eenvoudig ingepast worden in één van de drie zones.

Ambitie

In deze wijk zijn op structuurniveau geen grote problemen qua groen. De ambitie is om het huidige groene en cultuurhistorische karakter van Voorburg Oud te behouden en waar mogelijk te versterken. De hoofdgroenstructuurlijnen krijgen elk een eenduidig karakter (zie ook de Groene Lijnen), waarbij aandacht moet zijn voor het herstellen van de oude eenheid tussen de Herenstraat en de Parkweg. In het oudste gedeelte van de kern worden in de woonstraten vanwege de beperkte ruimte vooral particuliere geveltuinen gestimuleerd. In de winkelstraat (de Herenstraat) zijn plantenbakken meer voor de hand liggend indien hier meer groen wenselijk is. Hieraan moet een hoog onderhoudsniveau gekoppeld worden. In het bijzondere stedenbouwkundige gebied tussen de Rozenboomlaan en de Schellinglaan zal zoveel mogelijk de oude aanleg met de inrichting van de straten en beplanting bewaard en hersteld worden.

In de buurten waar de privétuinen bepalend zijn voor het groene straatbeeld, moet terughoudend omgegaan worden met kapvergunningen en het verharderen van de voortuinen. Parkeren in voortuinen moet tegengegaan worden. In een aantal van deze straten staan grote gemeentelijke straatbomen. Deze vervolmaken het beeld van deze straten en moeten gehandhaafd blijven (of zo nodig vervangen worden).

Opgaven en maatregelen

- Maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar de Loo-zone, de vlietzone en de centrale zone;
- Een eenvormige doorgaande laanbeplantingsstructuur van de 1^e orde langs de brede doorgaande wegen. Zie hiervoor ook de paragraaf 'Groene lijnen';
- Herstellen van de oude eenheid tussen de Herenstraat en de Parkweg;
- Ontwikkelen van een aantrekkelijke route langs de Broeksloot naar de centrale zone;
- Natuurontwikkeling op het talud van Randstadrail;
- Behoud en waar mogelijk versterking van het karakter van de buitenplaatsen langs de Vliet. Tevens dient de potentie van de ligging van deze parken aan de Vliet beter benut te worden door bijvoorbeeld het maken van wandelpaden langs de Vliet;
- De aansluiting op de paden rondom residentie Vlietwijk verbeteren, zodat mensen uit de wijk op een eenvoudige manier naar de vliet kunnen;
- Het behouden van de groene voortuinen, mede door terughoudend om te gaan met particuliere kapvergunningen en het verharderen van voortuinen;
- Het stimuleren van geveltuintjes in de oude kern en bloembakken in de Herenstraat;
- In het bijzondere stedenbouwkundige gebied tussen de Rozenboomlaan en de Schellinglaan bij renovaties zoveel mogelijk de oude aanleg met de inrichting van de straten en beplanting herstellen.

7.7.4 Raadhuiskwartier

Huidige situatie en knelpunten

Het Raadhuiskwartier grenst aan een strategisch knooppunt waar de landscheidingsdijk en een middeleeuwse weg elkaar kruisen. De oude grenspaal Rijnland-Delfland verwijst hier nog naar. Hier lag ook het oude bestuurscentrum van de oorspronkelijke gemeente Veur. De wijk bestaat zowel uit grondgebonden woningen als appartementenflatjes. De laatste liggen vooral aan de noordwestzijde van de Prins Bernhardlaan. Het groene karakter wordt bepaald door openbare plantsoenen, straatbomen en particulier groen.

In het Raadhuiskwartier ligt het oude raadhuis van Leidschendam uit 1940 met daar omheen een buurt die samen met het raadhuis werd ontworpen door de prominente vooroorlogse architect Kropholler. Deze beschouwde zichzelf als de erfgenaam van de internationaal beroemde Nederlandse architect Berlage. Het gebied is een totaalconcept waarin de bebouwing met de wegen, waterpartijen en beplanting door de architect als één geheel zijn ontworpen.

Het Raadhuispark inclusief de singel langs de Bachlaan en de Prinses Beatrixlaan vormen met zijn singel die uitkomt in een grote centraal gelegen vijver, de twee grote groene elementen in de wijk. Vooral in het Raadhuispark kan een kwaliteitsslag gemaakt worden in het groen. Hier heeft het groen veel details van de oorspronkelijke inrichting verloren en is daardoor wat rommelig en saai geworden. Delen van de oude hoofdstructuur zijn nog wel intact. Daarnaast krijgt deze wijk, met de ontwikkeling van de centrale zone langs Noordsingel, een sterkere relatie met deze zone. Dit is een grote kwaliteit welke de groenbeleving van de wijk vergroot.

Belangrijke elementen zijn verder de 'pleintjes' op de kruisingen in de Componistenbuurt en de 'rode pannenbuurt', een karakteristieke arbeidersbuurt en gemeentelijk monument.

Langs de oude middeleeuwse hoofdweg, de Koningin Julianaweg, zijn oude, vaak individuele panden gelegen met voortuinen in wisselende maten. Om het karakter van deze weg te behouden, is het wenselijk om groene voortuinen te behouden. Er dient hier derhalve terughoudend met kapvergunningen en het verharden van voortuinen omgegaan te worden.

Wijkpark

Het Raadhuispark is het wijkpark van deze wijk. Hier dient een kwaliteitsslag gemaakt te worden. Thans is dit park met zijn omgeving wat rommelig en saai geworden. De oude waarden van het cultuurhistorische waardevolle inrichtingsplan van Kropholler dienen hersteld te worden, waarbij tevens in overleg met de wijkbewoners een programma van eisen voor dit park e.o. moet worden opgesteld, waarna een integraal ontwerp gemaakt kan worden. Ook de representatieve functie van de nieuwbouw van het bestuurscentrum moet hierin meegenomen worden.

Ambitie

Het groene karakter van deze wijk wordt bepaald door een combinatie van voortuinen, plantsoenen en straatbomen. Deze combinatie moet behouden blijven. Daarnaast moeten de groene parels in de wijk (het Raadhuisplein, de Prinses Beatrixlaan met zijn singel en vijver, de Koningin Wilhelminalaan met zijn robuuste boomstructuur en het bijzondere stedenbouwkundige concept van de buurt rond het oude raadhuis) in stand gehouden worden als onderdeel van het Krophollerplan. Tot slot moet het oude strategische knooppunt Bachlaan/Koningin Julianaweg weer een representatief knooppunt worden.

Bij de bebouwing langs de Koningin Julianaweg moet terughoudend omgegaan worden met kapvergunningen en het verharderen van voortuinen. Deze groene voortuinen dragen voor een belangrijk deel bij aan het aantrekkelijke groene beeld van deze weg.

Opgaven en maatregelen

- Versterken van de ligging aan de centrale zone, onder andere door het maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar deze zone;
- Een kwaliteitsslag maken in het Raadhuispark e.o. en het meenemen daarin van de nieuwe bebouwing van het bestuurscentrum;
- De diversiteit aan groen (bomen, plantsoenen, voortuinen) binnen de wijk handhaven en waar mogelijk versterken;
- In het bijzondere stedenbouwkundige concept van de buurt rond het oude raadhuis zoveel mogelijk de oude aanleg met de inrichting van de straten en beplanting bewaren en herstellen volgens het oorspronkelijke ontwerp van Kropholler;
- Behoud en waar mogelijk versterken van de karakteristieke groenelementen van deze wijk: de Prinses Beatrixlaan met zijn singel, de centrale vijver en de Koningin Wilhelminalaan met zijn robuuste boomstructuur.

7.7.5 Sijtwende

Huidige situatie en knelpunten

De wijk Sijtwende is een bijzonder project waarbij nieuwbouw is gecombineerd met de aanleg van een tunnel. Het is een voorbeeld van multifunctioneel ruimtegebruik ontworpen door de internationaal bekende architect en stedenbouwkundige Ashok Bhalotra. Het meest opvallende deel ligt tussen de Noordsingel en de spoorlijn Den Haag-Leiden waar de tunnel als een hoge holle dijk op het maaiveld ligt, met de woningen er tegenaan gebouwd.

De wijk doorsnijdt de hele gemeente en loopt zodoende van de spoorzone via de centrale zone naar de vlietzone. De wijk kan opgedeeld worden in vier buurten die begrensd worden door gemeentelijke hoofdstructuurlijnen. Vooral bij de Heuvelweg en de Prins Bernhardlaan is de oversteekbaarheid slecht. Kenmerkend voor alle wijken is de groenzone bovenop het tunneldak waar de woningen aan gebouwd zijn. Deze groenzone loopt door de hele wijk en verbindt derhalve de drie groene zones (de spoorzone, de centrale zone en de vlietzone) met elkaar. Binnen de Woonvisie heeft deze wijk een modern suburbaan woonmilieu.

De verschillende wijken zijn:

De wijk tussen Vlietzone en het Oosteinde (Cornelis Voorhoevelaan) wordt aan de ene zijde begeleid door grondgebonden woningen en aan de andere zijde door een aantal appartementencomplexen. Het grootste deel van de weg is doodlopend voor gemotoriseerd verkeer, waardoor er vrijwel alleen bestemmingsverkeer rijdt. Het is daarentegen wel een belangrijke fietsroute vanwege de fietsbrug over de vliet heen. De groenzone bestaat uit gras met enkele bomen. Verder staan er diverse nooduitgangen van de tunnel en is er een ondergrondse halte voor tram 19. Tot slot staan er een aantal speeltoestellen in deze groenzone. De groenzone is thans nog vrij kaal; de appartementengebouwen domineren in het beeld de groenzone. Bij het knooppunt met de Vliet is ook de potentie van deze bijzondere locatie onvoldoende benut. De verblijfskwaliteit kan beter en de beplanting is wat saai.

Het tweede deel ligt tussen het Oosteinde en de Prins Bernhardlaan (Laan van Dobbe tot Zegge - Burg. Nederbragtpark). De groenzone wordt hier doorgetrokken. Hoewel dit ook een open strook met voornamelijk gras is, gaat als gevolg van de forse platanenlaanbeplanting aan de zijkant en het feit dat de zone aan beide kanten begeleid wordt door grondgebonden woningen, de zone hier niet verloren. De groenzone loopt door in de centrale zone waar de zone als het ware doodloopt op de tunnel die hier boven de grond komt.

Het derde deel ligt tussen de Prins Bernhardlaan en de Heuvelweg. Het karakter van de groenzone is hier veranderd in een hooggelegen lang recht wandelpad met aan de randen bodembedekkers en lage struiken. Het heeft een formeler karakter dan de groenstroken die hier ten zuiden van liggen. Aan beide kanten loopt de groenzone dood op de tunnelmond.

Het vierde deel (Zijdewindpad) ligt tussen de Heuvelweg en de spoorzone. Hier zijn de woningen aan beide kanten met hun achterkanten naar deze zone gekeerd. Hierdoor is de zone minder prominent aanwezig binnen de wijk. Het kan gezien worden als uitloper van de spoorzone. Een meer natuurlijke inrichting dan de overige zones in deze wijk ligt voor de hand. Dit is al terug te zien in de boomstructuur met bosplantsoen.

Wijkpark

Binnen de wijk is geen eigen wijkpark aanwezig. Deze wijk loopt echter van de Vlietzone tot aan de Spoorzone en grenst aan zowel het Sijtwendepark als het Groot Zijdepark. Daarnaast loopt er een groenzone door de hele wijk. Bewoners hebben derhalve voldoende 'groter groen' in de omgeving; er is geen eigen wijkpark noodzakelijk, dit buiten het feit dat er ook geen ruimte voor aanwezig is.

Ambitie

Deze wijk is vrij recent ontwikkeld; het groen ziet er over het algemeen goed en verzorgd uit. Het bijzondere stedenbouwkundige totaalconcept dient behouden te worden. Daar waar aanpassingen nodig zijn, dient uitgegaan te worden van dit concept. Wel zou het wenselijk zijn de diverse onderdelen van de groenstrook voor voetgangers en fietsers beter met elkaar te verbinden, waardoor een sterkere doorgaande voetgangers- en fietsstructuur ontstaat dwars door de hele gemeente heen. De spoorzone, de centrale zone en de vlietzone worden zo onderling nog beter met elkaar verbonden.

Daarnaast is het wenselijk om de groenzone ter hoogte van de Corn. Voorhoevelaan van robuuster groen te voorzien, zodat zij een eigen gebaar kan maken tegenover de grote appartementengebouwen die hier langs staan.

Opgaven en maatregelen

- Versterken van de verbindende schakel voor langzaam verkeer tussen de spoorzone via de centrale zone naar de vlietzone;
- Het bijzondere stedenbouwkundige totaalconcept behouden;
- De aansluiting op de vliet meer inrichten als verblijfsplek;
- De groenzone ter hoogte van de Corn. Voorhoevelaan van robuuster groen voorzien.

Groene wijken

7.7.6 Bovenveen

Huidige situatie en knelpunten

Bovenveen bestaat voor een groot deel uit gestapelde woningen in de vorm van portiekflats en verder uit een deel grondgebonden woningen. Het meest westelijk deel van Bovenveen (ten westen van de Machinesloot) hoort stedenbouwkundig gezien bij de 'stadblokstructuur' van Voorburg Noord. Het grote verschil is dat het hier veelal om grondgebonden eengezinswoningen gaat, daar waar het in Voorburg Noord voornamelijk appartementen betreft.

Het deel ten oosten van de Machinesloot behoort volgens de Welstandsnota tot de tuinstadtypologie. In tegenstelling tot de stadblokstructuur is dit meer een 'schijven-bebouwing' die op de koppen open is. Vooral bij de portiekflats 'vloeit' het openbaar groen om de bebouwing heen. Het 'groen' wordt minder door het 'rood' begeleidt. Gevolg hiervan is dat de straten minder helder begeleid worden, met name als de bebouwing haaks op de straat staat.

De openbare plantsoentjes die tussen de bebouwing liggen, bepalen voor een groot deel het groene karakter van de wijk. Er is daardoor vrij veel openbare ruimte; het is echter niet allemaal functioneel groen. Veel van het groen is vooral kijkgroen vanuit de woningen. Binnen deze wijk wisselt de kwaliteit van het groen sterk en zijn de ruimtes wel eens saai en kleurloos ingericht.

Binnen Bovenveen behoren de Koningin Julianalaan en de Mgr. van Steelaan tot de gemeentelijke hoofdgroenstructuur. Deze lijn vertoont op het ogenblik geen eenheid qua groen. De verschillende delen van deze lijn worden elk op een andere wijze begeleidt door het groen. Soms staan er zelfs verschillende soorten aan beide zijden van de weg.

De Bruijnings Ingenhoeslaan vormt samen met de Prinses Irenelaan de wijkhoofdstructuur. Ook deze lijn is opgedeeld in verschillende delen. De Bruijnings Ingenhoeslaan bestaat deels uit vrij ver uiteen geplante lindes en deels uit een structuurloze beplanting. De Irenestraat heeft een meer parkachtig karakter.

Een deel van de Loozone loopt dwars door deze wijk wat ook een deel van het groene karakter van deze wijk bepaalt. Aan de noordzijde grenst de wijk aan de spoorzone. Betere verbindingen vanuit de wijk naar deze twee zones zijn belangrijk voor het vergroten van de groenbeleving van de bewoners.

Wijkpark

Het wijkpark in deze wijk ligt aan de Van Leeuwenstraat. Dit park is op het ogenblik vrij functioneel ingericht met een voetbalveld en een speeltoestellenstrip. Dit park moet zich vooral richten op de jongere jeugd. Een kwaliteitsslag is hier zeker mogelijk, waarbij zowel gedacht kan worden aan een spannender ontwerp als aan meer hoogwaardige materialen en kleurrijker groen.

Oudere kinderen en volwassenen kunnen hun vertier vinden in de Loozone.

Ambitie

De ambitie voor Bovenveen is om de tuinstadgedachte verder te versterken in de wijk. De openbare plantsoenen tussen de bouwblokken vormen de drager van het groene karakter van de wijk. Deze moeten kwaliteit uitstralen. Dit is thans lang niet overal het geval. Het zijn veelal grasvelden met enkele struiken en bomen met een saaie en eentonige uitstraling. Meer rijkdom aan kleur en vorm is nodig. Beheer en onderhoud is, mede door de relatief grote hoeveelheid openbaar groen, mede bepalend voor het mogelijke inrichtingsniveau van het groen. Gezocht moet worden naar nieuwe mogelijkheden om het beheer te intensiveren, mogelijk door adoptie van groen door de aanwonenden. Binnen het groen tussen de bouwblokken zijn zeker ook andere functies mogelijk (bv. een speelplaats), zolang het groene karakter gehandhaafd blijft. Voorkomen moet worden dat deze plantsoenen gaan 'verstenen'.

Naast de lijnen van de gemeentelijke hoofdgroenstructuur, vormen de Bruijnings Ingenhoseslaan en de Prinses Irenelaan ook een drager voor het groen in de wijk. Langs de Bruijnings Ingenhoseslaan komt een laanbeplanting met 1^e of 2^e orde bomen, zodat dit ook een groene ader in de wijk vormt. Ter hoogte van de Loozone wordt deze beplanting onderbroken omdat de Loozone hoger in hiërarchie staat dan deze straat, waardoor de Loozone ruimtelijk door moet lopen en de Bruijnings Ingenhoseslaan onderbroken wordt. Hiertoe dienen ook de (vrachtwagen)parkeervakken verwijderd te worden ter hoogte van de Loozone; deze blokkeren het zicht en daarmee de verbinding tussen de parkdelen. Langs de Prinses Irenelaan wordt de huidige parkkarakteristiek versterkt.

De Machinesloot wordt een groene ader in deze wijk welke een aantrekkelijke langzaamverkeersverbinding gaat vormen tussen de Broeksloot en de spoorzone. Deze sloot kan een nog lommerrijker karakter krijgen door de lijnopstelling van bomen op termijn om te vormen tot groepsgewijze boombeplanting met sierwaarde. Thans staan veel bomen als solitaires op ongeveer eenzelfde afstand van elkaar. Er ontstaat daardoor een uniform beeld. Door de bomen meer in een groepsverband te planten, waarbij er per (aantal) groep(en) een onderscheid gemaakt wordt in sierwaarde, ontstaat er meer variatie, waardoor deze lijn nog aantrekkelijker kan worden. Dit wordt gecombineerd met een meer ecologische inrichting van de oever.

Daarnaast verdient het de voorkeur dat er alleen nog langs de woningen geparkeerd wordt. Hierdoor maakt de sloot veel prominenter deel uit van dit profiel en wordt de beleving van de sloot voor de (langzaam)verkeersdeelnemer een stuk groter.

Opgaven en maatregelen

In deze wijk dient qua groen ingezet te worden op:

- Het verhogen van de kwaliteit van de openbare plantsoenen tussen de bouwblokken met meer variatie en gebruikswaarde;
- Een eenvormige doorgaande laanbeplantingsstructuur van de 1^e orde langs de brede doorgaande wegen (Koningin Julianalaan en de Mgr. Van Steelaan, de Potgieterlaan en de Laan van Nieuw Oosteinde). Zie hiervoor ook de paragraaf 'Groene lijnen';
- Meer eenvormigheid brengen in de De Bruijnings Ingenhoeslaan en de Prinses Irenelaan. Deze twee kunnen van elkaar verschillen omdat beide een andere stedenbouwkundige begeleiding hebben. De Bruijnings Ingenhoeslaan wordt begeleid door 'langsblokken'; het doorzetten van de Lindes lijkt hier voor de hand liggend. De Prinses Irenelaan wordt stedenbouwkundig minder begeleid als gevolg van de vele kopgevels. Hier ligt het doorzetten van het parkachtige karakter voor de hand;
- Het verwijderen van alle parkeerplaatsen ter hoogte van de Loozone. Ook de laanbeplanting van de Bruijnings Ingenhoeslaan wordt hier onderbroken;
- Het maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar de spoorzone en de Loo-zone;
- Ontwikkelen van een aantrekkelijke route langs de Machinesloot als secundaire verbinding tussen de Broeksloot en de spoorzone, waarbij de parkeerstroken aan de slootzijde verwijderd worden en bomen met sierwaarden in losse groepen langs de Machinesloot aangeplant worden. De oevers worden meer ecologisch ontwikkeld;
- Natuurontwikkeling op het talud van Randstadrail.

Een aantrekkelijk ingerichte plantsoenstrook

7.7.7 Voorburg Midden

Huidige situatie en knelpunten

Evenals Bovenveen bestaat Voorburg Midden uit een groot deel gestapelde woningen in de vorm van portiekflats en een deel grondgebonden woningen. Daarnaast nog enige hoogbouw rondom het Koningin Julianaplein. Binnen de Woonvisie wordt uitgegaan van woonmilieu 'groenstedelijk wonen – parkstad'. Vooral de portiekflats zijn losjes in het groen gepositioneerd overeenkomstig de tuinstadgedachte. Hier 'vloeit' het openbaar groen om de bebouwing heen. Het 'groen' wordt minder door het 'rood' begeleid. Gevolg hiervan is dat de straten minder helder begeleid worden, met name als de bebouwing haaks op de straat staat.

Bijzonder element is het voormalig kasteel Te Werve. Er ligt nog een restant van de oude gracht en buitenplaats, maar het geheel is nu onvoldoende herkenbaar door het verdwijnen van de oude structuren.

De openbare plantsoentjes die tussen de bebouwing liggen, bepalen voor een groot deel het groene karakter van de wijk. Er is daardoor vrij veel openbare ruimte; het is echter niet allemaal functioneel groen. Veel van het groen is vooral kijkgroen vanuit de woningen.

Als gevolg van de stedenbouwkundige opzet is er vrij veel openbare ruimte aanwezig in deze wijk. Dit wordt nog versterkt door de doorsnijding van de Loo-zone, de centrale zone met vooral sportvelden en de Broeksloot. Een apart wijkpark is hierdoor niet meer noodzakelijk. De functies van een wijkpark kunnen in de Loo-zone een plaats krijgen.

Naast de plantsoenen en het groen van de twee zones, zijn er twee gebieden waar het particuliere groen van belang is voor het groene karakter. In deze gebieden moet terughoudend omgegaan worden met kapvergunningen en het verharden van tuinen omdat dit het groene karakter van de wijk aan kan tasten.

De Julianabaan is een winkelcentrum met verharde wandelgebieden. Belangrijk element zijn de vormbomen op de centrale parkeerplaats. Verder zal hier voornamelijk met hoogwaardige plantenbakken gewerkt moeten worden. Permanent groen is door de verharding nauwelijks tot niet mogelijk. Plantenbakken vergen een hoog onderhoudsniveau, onder andere vanwege het water geven en de vaak seizoensgebonden beplanting die regelmatig vervangen moet worden. Deze hoge onderhoudskosten worden gelegitimeerd doordat er veel mensen (wandeland) langskomen en genieten van dit groen. Overwogen zou kunnen worden om de winkeliers(vereniging) te benaderen om een deel bij te laten dragen aan het beheer van het groen.

Naast de twee zones wordt de hoofdgroenstructuur in deze wijk verder bepaald door Prins Bernardlaan, de Sint Martinuslaan en aan de randen de Mgr. Van Steelaan en de Laan van Nieuw Oosteinde. Deze lijnen worden in de paragraaf 'Groene lijnen' nader omschreven.

Ambitie

De ambitie voor Voorburg Midden is evenals in Bovenveen om de tuinstadgedachte verder te versterken in de wijk. De openbare plantsoenen tussen de bouwblokken vormen de drager van het groene karakter van de wijk. Deze moeten kwaliteit uitstralen. Over het algemeen worden deze plantsoenen goed onderhouden; hier en daar kan de beplanting en het ontwerp echter wel gevarieerder qua vorm en kleur en 'spannender'. Hier zal i.o.m. bewoners op ingezet moeten worden. Hierbij is het beheer en onderhoudsniveau mede bepalend voor het mogelijke inrichtingsniveau van het groen. Gezocht moet worden naar nieuwe mogelijkheden om het beheer te intensiveren, mogelijk door adoptie van groen door de aanwonenden.

Binnen het groen tussen de bouwblokken zijn zeker ook andere functies mogelijk (bv. een speelplaats), zolang het groene karakter gehandhaafd blijft. Voorkomen moet worden dat deze plantsoenen gaan 'verstenen'.

Rond het oude kasteel Te Werve krijgt het groen weer een buitenplaatskarakter als herinnering aan het grootse verleden.

De Machinesloot wordt een groene ader in deze wijk welke een aantrekkelijke langzaamverkeersverbinding gaat worden tussen de Broeksloot en de spoorzone. Deze sloot kan een nog lommerrijker karakter krijgen door de lijnopstelling van bomen op termijn om te vormen tot groepsgewijze boombeplanting met sierwaarde. Thans staan veel bomen als solitaires op ongeveer eenzelfde afstand van elkaar. Er ontstaat daardoor een uniform en saai beeld. Door de bomen meer in een groepsverband te planten, waarbij er per (aantal) groep(en) een onderscheid gemaakt wordt in sierwaarde, ontstaat er meer variatie, waardoor deze lijn nog aantrekkelijker kan worden. Dit wordt gecombineerd met een meer ecologische inrichting van de oever.

Daarnaast verdient het de voorkeur dat er alleen nog langs de woningen geparkeerd wordt. Hierdoor maakt de sloot veel prominenter deel uit van dit profiel en wordt de beleving van de sloot voor de langzaamverkeersdeelnemer een stuk beter.

In de buurten waar het particuliere groen van belang is, wordt zeer terughoudend met kapvergunningen omgegaan. Parkeren in de voortuin is geen optie omdat dat ook ten koste gaat van het groene karakter van deze buurten. In het winkelcentrum 'Julianabaan' wordt gebruik gemaakt van hoogwaardig mobiel groen (plantenbakken). Vanwege het vele publiek en lage snelheid (lopen) is de 'zichtbaarheid' van het groen hoog. Het groen wordt regelmatig vervangen en er wordt vooral met éénjarige gewerkt. Meerjarige (groene) beplanting in plantenbakken geeft vaak een armoedige uitstraling en is hier derhalve niet gewenst.

Het talud van de Randstadrail vormt ook hier grote potentie voor natuurontwikkeling.

Opgaven en maatregelen

In deze wijk dient qua groen ingezet te worden op:

- Maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar de Loo-zone en de centrale zone;
- Het verhogen van de kwaliteit van de openbare plantsoenen tussen de bouwblokken;
- Ontwikkelen van openbare 'flattuinen' i.o.m. bewoners en woningbouwcorporaties;
- Een eenvormige doorgaande laanbeplantingsstructuur van de 1^e orde langs de brede doorgaande wegen (Prins Bernardlaan, Sint Martinuslaan, de Rozenboomlaan, de Mgr. Van Steelaan, de Potgieterlaan en de Laan van Nieuw Oosteinde). Zie hiervoor ook de paragraaf 'Groene lijnen';
- Rond het kasteel 'Te Werve' krijgt het groen weer een buitenplaatskarakter als herinnering aan het grootse verleden;
- Ontwikkelen van een aantrekkelijke route langs de Machinesloot als secundaire verbinding tussen de Broeksloot en de spoorzone, waarbij de parkeerstroken aan de slootzijde zo mogelijk verwijderd worden en meer bomen met sierwaarden in groepen langs de Machinesloot aangeplant worden. De oevers worden meer ecologisch ontwikkeld;
- Natuurontwikkeling op het talud van Randstadrail;
- Hoogwaardig mobiel groen bij het Winkelcentrum Julianabaan.

VAN LEEUWEN

62-LD-NH

91-YDG-2

7.7.8 Zeeheldenwijk

Huidige situatie en knelpunten

De Zeeheldenwijk is een vrij geïsoleerde wijk ingeklemd tussen de Randstadrail, de Vliet, de Norah en de A4. Het zijn voornamelijk eengezinswoningen met voortuinen. Hoewel de bebouwing over een langere periode gerealiseerd is (bijna 80 jaar), heeft de hele wijk hetzelfde dichte, stenige karakter. Openbaar groen in de straten is schaars. De krappe straatprofielen en ondergrondse leidingen laten nauwelijks straatbomen toe met uitzondering van de oudste straat, de Broekweg.

De relatief drukke Westvlietweg scheidt de wijk van de Vliet. Stedenbouwkundig is ook nauwelijks van de ligging aan de Vliet gebruik gemaakt. Aan de drie andere zijden van de wijk bevinden zich brede groenzones, waarvan alleen het Zeeheldenpark toegankelijk is. Aan de westzijde bestaat deze zone voornamelijk uit volkstuinen langs de spoordijk, de zuid- en oostzijde hebben een meer parkachtig karakter. Het gewenste woonmilieu volgens de Woonvisie is 'groenstedelijk wonen – tuinstad'.

Wijkpark

Het 'Zeeheldenpark' is aangelegd in het kader van de Norah en kan gezien worden als het wijkpark van de Zeeheldenbuurt. Door het vele water heeft het park vooral een wandelfunctie. In het ontwerp is ook de gracht van Corbulo aangegeven. De grote hoeveelheid water is karakteristiek voor dit park en daarmee onderscheidt het park zich van andere wijkparken. Onlangs is de functionaliteit van het park vergroot, onder andere door de aanleg van een speelstrook. Voor de jeugd is er verder nog een trapveldje 'om de hoek' bij de J. van Galenstraat.

Ambitie

De Zeeheldenwijk is een dichtbebouwde wijk met aan de zuidoost rand openbaar groen. Omdat de straten te smal zijn voor openbaar groen en er geen pleintjes en plantsoenen voorkomen, zijn de voortuinen, hoe ondiep ook, van belang voor de groenbeleving van deze wijk. Het verhardende van de voortuinen moet hier dus voorkomen worden.

Voor de relatie tussen de wijk en het recent aangelegde park aan de zuid- en oostzijde dient versterkt te worden, zodat park en wijk meer in elkaar overgaan en het groen als het ware de wijk inkomt.

Opgaven en maatregelen

- Versterken van relatie tussen de wijk en de groenzones aan de zuid- en oostzijde;
- Stimuleren van 'groene' voortuinen; zij zijn immers erg belangrijk voor het groen in deze wijk;
- De geïsoleerde ligging van de wijk verminderen door het aanleggen van aantrekkelijke langzaamverkeersverbindingen naar de omgeving.

7.7.9 Essesteijn

Huidige situatie en knelpunten

Essesteijn wordt in vier delen gedeeld door de hoofdinfrastructuur. Het betreft voornamelijk grondgebonden eengezinswoningen welke in clusters los in het groen gelegen zijn. Langs de kruisingen met de hoofdwegen liggen enkele forse flats en woontorens met parkeerdaken. Achterin de westelijke wijk ligt een geïsoleerd bedrijventerrein.

Er is nauwelijks een herkenbare structuur in wegen en groen binnen de wijken. Een buitenstaander verdwaalt snel. De wijk heeft een zeer groen karakter met veel water en is hoofdzakelijk naar binnen gekeerd. Vanwege het uniforme groenbeeld (overal hetzelfde soort groen en dezelfde schaal/maat van het groen, geen hiërarchie) en de eenzijdige woningbouw, komt de wijk enigszins eentonig over. Daarnaast is het onderhoud van het groen matig; veel groen wordt cyclisch teruggezet tot net boven de grond, waardoor de natuurlijke groevorm geheel verdwenen is. Ook staan bomen en grotere struiken soms te dicht op elkaar waardoor deze elkaar verdringen en de beplanting van anderen kaal wordt.

De ligging van achtertuinen en schuttingen aan het openbaar gebied doet afbreuk aan de kwaliteit van deze wijk. De ligging aan de spoorzone en de centrale zone kan verder versterkt worden. Er komen relatief veel klachten binnen in deze wijk over het groen. Naast klachten over onderhoud is er plaatselijk schaduwoverlast in privétuinen door grote bomen. Bomen in de verharding zijn vaak slecht van kwaliteit en hebben gezien het vele openbare groen en de tuinen weinig meerwaarde. Hetzelfde geldt voor veel vakken snippergroen grenzend aan straatjes en tuinen. Tot slot is het padennetwerk slecht verbonden met de omringende wijken en is er geen duidelijke routing door de vele ontbrekende schakels, zodat dit netwerk weinig gebruikt wordt door bezoekers uit de omgeving.

Elk van de vier wijken heeft een eigen karakteristiek:

- In de westelijke wijk (de Drevenwijk) bestaat de stedenbouwkundige structuur uit een aantal clusters van eengezinswoningen die om een (parkeer)pleintje gesitueerd zijn. Het openbaar gebied slingert met langzaamverkeersroutes en waterlopen tussen deze clusters door. Vrijwel alle woningen grenzen achter aan een wandelpad en niet aan een openbare weg. De diverse clusters zijn voor auto's niet met elkaar verbonden. Zij moeten buiten het cluster om naar één van de andere clusters. Dit geldt overigens ook voor de andere drie wijken. Helemaal in de hoek ligt een geïsoleerd bedrijventerrein dat veel hinderlijk verkeer op de Populierendreef veroorzaakt.
- In de zuidelijke wijk (de Tuinenwijk) is de structuur vergelijkbaar met de westelijke wijk, maar zijn de (parkeer)pleintjes verworden tot een punt waar de verschillende wegen van dat cluster bij elkaar komen. Ook de opzet van de woningbouw wijkt met zijn stempels van 4-rug-aan-rug woningen, af van de rijtjeswoningen van de Drevenwijk. Hier grenzen de woningen echter voor een groot deel aan de openbare weg. Deze lopen overigens overal dood, waardoor de verkeersintensiteit minimaal is. Als enige wijk komt er hier geen water voor in de wijk.
- In de oostelijke wijk (de Weidewijk) komt de woningbouwtypologie overeen met de woningtypologie in de zuidelijke wijk. In deze wijk zijn de woningen echter meer geconcentreerd rondom het centrale wijkpark. Gevolg hiervan is dat ook het openbaar groen meer geconcentreerd is dan in de andere wijken. Het noordwestelijke deel bestaat uit hoogbouw met onder andere een winkelcentrum en een zorgcentrum dat zich voornamelijk oriënteert op de Mgr. Van Steelaan. Ongeveer de helft van de grondgebonden woningen ligt aan een rustige openbare straat. De overige 50% wordt ontsloten via een wandelpad.

- De noordelijke wijk (de Gaarde-wijk) komt qua woningtypologie overeen met de westelijke wijk, maar hier komen geen centrale pleintjes voor. Vrijwel alle woningen worden ontsloten door een doodlopende openbare weg. Kenmerkend voor deze wijk is de centrale strook van vijfvertjes die in elkaars verlengde liggen en een parkstrookje tegen Sijtwende aan.

Wijkpark

Het wijkpark ligt in het oostelijke kwadrant. Het is een park met verschillende hoogteverschillen met een parkachtige sfeer. Deze hoogteverschillen zijn hét onderscheidende van dit park. Deze moeten behouden blijven. Het park is in een romantische stijl aangelegd. Thans heeft het vooral de functie van wandelpark. In de toekomst zou gekeken moeten worden hoe de gebruikswaarde vergroot kan worden.

Ambitie

De ambitie voor deze wijk is om het gewaardeerde groene suburbane karakter te behouden. Daartoe zal er wel een kwaliteitsslag gemaakt moeten worden. Enerzijds wordt dit al gedaan in het Waterplan door de waterlopen beter met elkaar te verbinden, anderzijds zal er ook een kwaliteitsslag in het groen plaats moeten vinden. Kenmerkend voor het groen in suburbane wijken zijn de drie lagen waaruit het groen opgebouwd is:

- Groen onder ooghoogte: Gras en bodembedekkers; deze vormen als het ware het groene tapijt in de wijk;
- Groen op ooghoogte: Struiken; zij vormen de wanden in de wijk en delen daarmee ruimtes op;
- Groen boven ooghoogte: Bomen; zij vormen als het ware het groene dak in de wijk.

Insteek is om dit samenspel weer terug in de wijk te krijgen. Deels zal dit bij onderhoud plaats moeten vinden: struiken en bosplantsoen moeten niet meer integraal tot aan de grond gesnoeid worden, maar selectief gedund worden. Anderzijds zal op een aantal locaties de beplanting vervangen moeten worden door nieuwe beplanting, of omdat de bestaande beplanting geheel 'versleten' is, of omdat aanpassingen aan het ontwerp noodzakelijk zijn om een goed functionerende en aantrekkelijke groene buitenruimte te realiseren.

Om het onderscheidt en daarmee de variatie van de vier wijken te vergroten, wordt bij elke wijk op een ander aspect ingezet:

Bij de 'Drevenwijk' moet vooral ingezet worden op de 'overvloed' aan groen. De groene dooradering van de wijk rondom de afzonderlijke buurten moet behouden blijven en nog meer met elkaar verbonden worden. Vanuit het Waterplan wordt hier al op ingezet, door de waterlopen meer met elkaar te verbinden.

Bij de 'Tuinwijk' moet vooral extra ingezet worden op het 'groene kruis' in deze wijk. Dit moet een gevarieerde groene ruimte worden met aantrekkelijke wandelroutes. Vanuit het 'kruis' moeten goede langzaam verkeersverbindingen komen naar de omliggende wijken.

Bij de 'Weide-wijk' moet vooral extra ingezet worden op behoud van de groene rand en daarnaast uiteraard het wijkpark. Dit park moet ook voor de omliggende wijken beter bereikbaar worden gemaakt door aantrekkelijke langzaamverkeersverbindingen te maken. Daarnaast is het wenselijk om de gebruiksfunctie van het park te vergroten.

Bij de 'Gaardwijk' moet vooral extra ingezet worden op de groene zones die deze wijk doorsnijden. Vanuit het waterplan worden de waterlopen al beter met elkaar verbonden, waardoor er meer één geheel ontstaat. Deze groene zones moeten verbonden worden met de omliggende wijken, waardoor er een meer aaneengesloten wandelcircuit ontstaat.

Opgaven en maatregelen

- Maken van een nieuwe visie op het groen in deze wijk, gekoppeld aan een visie op het groen in suburbane wijken in het algemeen, waarbij de oorspronkelijke ontwerpuitsgangspunten behouden blijven;
- Natuurontwikkeling op het talud van Randstadrail;
- Ontwikkeling van het park in het noord-oost kwadrant tot modern en aantrekkelijk 'jeugd'park;
- Logische langzaamverkeersverbindingen tussen de vier delen van Essesteijn 'over' de doorsnijdende doorgaande infrastructuur;
- Aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar de centrale zone en de spoorzone maken;
- Inzetten op een ander aspect per wijk, zodat er meer variatie tussen de wijken ontstaat;
- Vergroten van de gebruiksfunctie van het park.

7.7.10 Voorburg Damsigt

Huidige situatie en knelpunten

De wijk kan verdeeld worden in drie buurten; één ten westen, één ten zuiden en één ten oosten van het Sijtwendepark. Daarnaast wordt de wijk doorsneden door het Sijtwendetracé dat in zijn geheel een eigen wijk vormt. In de Woonvisie wordt het gewenste milieu omschreven als 'groenstedelijk wonen – tuinstad'.

De buurt ten westen van het park (de 'kleurenwijk') heeft met uitzondering van de villastreek die direct aan het park grenst, een woonerf karakter met voornamelijk grondgebonden eengezinswoningen. Het gemeentelijk groen omvat voornamelijk kleine plantsoentjes die nauwelijks enige structuur geven aan het groen. Er is geen openbare bomenstructuur aanwezig. Het groene karakter wordt voor een groot deel bepaald door het privégroen. Dit ondanks het feit dat het parkeren veel in de voortuinen opgelost wordt. Overwogen kan worden bepaalde stukjes snippergroen uit te geven aan bewoners. Omdat bepaalde achtertuinen aan het openbaar gebied grenzen, moet er wel bewust mee omgegaan te worden. Indien er een gerede kans bestaat dat als gevolg van het uitgeven van gemeentelijk snippergroen, een schutting op de grens met het openbaar gebied komt te staan, heeft het de sterkte voorkeur om dit snippergroen niet uit te geven. Als stelregel kan genomen worden dat snippergroen dat grenst aan voortuinen, uitgegeven kan worden 'mits...' en dat snippergroen grenzend aan achtertuinen niet uitgegeven kan worden 'tenzij...'.

De groene kwaliteit ligt in een strook langs de Randstadrail. Deze geeft via een wandelpad rechtstreeks aansluiting op de recreatieve voorzieningen in de centrale zone rond de Vliegermolen.

De buurt ten zuiden van het park (Park Leeuwensteijn) is een villawijk, gebouwd op een voormalige buitenplaats die ontstaan is uit een ridderhofstede. Deze is thans nog zichtbaar door zijn waterlopen, zware boomstructuren en het vogeleiland waar het hoofdhuis stond. Voor een groot deel dankt deze buurt hier zijn groene karakter aan. Daarnaast bepalen de groene privétuinen het groene beeld van deze buurt.

De ligging aan de Vliet is tevens kenmerkend voor deze wijk. Langs de Vliet ligt een strook openbaar groen welke thans een monotoon karakter heeft qua beplanting en verblijfskwaliteit. Belangrijk zijn de wandelverbindingen met Vronesteijn en over de vliet via de spoorbrug.

De wijk ten oosten van het park en het Sijtwendetracé bestaat uit karakteristieke vooroorlogse grondgebonden eengezinswoningen. Kenmerkend voor deze wijk is de forse bomenstructuur in de noordwest-zuidoost lopende straten, terwijl in de straten die hier haaks opstaan, geen gemeentelijke bomen staan. Deze straten komen echter altijd uit op een robuuste bomenlaan, waardoor openbaar groen in deze straten niet noodzakelijk is.

Cultuurhistorische aandachtspunten zijn respectievelijk:

- Het Veurselaantje dat nog het middeleeuws profiel heeft als enige deel van de Oude Achterweg;
- De Looierslaan als oude grens tussen Voorburg en Veur met een monumentale grenspaal bij de Voorburgseweg;
- Het tracé van de Landscheiding over de Mauvelaan en langs de Sijtwendetracé richting de Bernhardlaan met grenspaal;
- De Mauvelaan (voormalige Achterweg) met de oude boerderijen (West- en Oost Duyvestein, Hestar en Esbi).

De Rodelaan en het Oosteinde behoren tot de hoofdgroenstructuur en worden verder beschreven in de paragraaf 'Groene Lijnen'.

Wijkpark

Het Sijtwendepark is een nieuw park in de gemeente. Het bestaat uit twee grote eilanden met aan de rand water. Het is een open park met veel recreatieve mogelijkheden voor alle leeftijden. Met zijn eigentijdse vormgeving onderscheidt dit park zich van andere wijkparken. Het park functioneert goed; er zijn thans geen redenen om grote veranderingen aan te brengen in het park.

Ambitie

In de Kleurenwijk dient vooral ingezet te worden op het privégroen. Dit bepaalt in belangrijke mate het groene karakter aan de wijk. Het openbaar groen heeft geen duidelijke structuur. Uitgifte van snippergroen kan overwogen worden, zolang dit niet tot gevolg heeft dat er schuttingen aan het openbaar gebied komen te staan.

Hoewel de buurt 'Park Leeuwensteijn' een villawijk is met veel privégroen, wordt het groene karakter mede bepaald door twee groenstroken en de voormalige buitenplaats Leeuwenberg. Naast de cultuurhistorische kwaliteit moet nog meer ingezet worden op de buitenplaatskwaliteit met bijzondere bomen en wat zitbanken. Binnen deze wijk past dit type groen goed.

Voor de buurt ten oosten van het Sijtwendetracé zijn vooral de robuuste bomenlanen karakteristiek. Deze dienen dus gekoesterd te worden. Ook vanuit de zijstraten hebben deze bomenlanen betekenis. Doordat aan beiden uiteinden van de zijstraten, die zelf overigens over het algemeen geen bomen bevatten, grote bomen zichtbaar zijn, wordt het groen visueel deze zijstraten ingetrokken. De zijstraten worden hier minder 'stenig' door. Daarnaast rijden de bewoners via deze robuuste bomenlanen hun buurt in; dit draagt bij aan de 'groenbeleving' van hun wijk.

De ligging aan de centrale zone en het Sijtwendepark dient verder uitgebuit te worden door hier vanuit de wijk langzaamverkeersroutes naar toe te leggen. Daarnaast dient bekeken te worden hoe er meer geprofiteerd kan worden van de ligging aan de vliet. Zo zou het wenselijk zijn om een voetpad te maken tussen de Cornelis Voorhoevelaan en Park Leeuwensteijn langs de Vliet.

De ambitie voor de lijnen van de groenhoofdstructuur wordt in de paragraaf 'Groene lijnen' beschreven.

Opgaven en maatregelen

- Versterken van de ligging aan de centrale zone en het Sijtwendepark, onder andere door het maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar deze zone en park;
- Behouden en versterken van de cultuurhistorische buitenplaatskwaliteit van Leeuwensteijn;
- Behouden en versterken van de cultuurhistorische lijnen (Veurselaantje, Mauvelaan en Looierslaan) met hun beplanting, boerderijen en grenspalen;
- Behouden van de groene voortuinen in overleg met de bewoners;
- Natuurontwikkeling op het talud van Randstadrail;
- Een voetgangersverbinding maken tussen de Cornelis Voorhoevelaan en Park Leeuwensteijn langs de Vliet.

7.7.11 Park Veursehout

Huidige situatie en knelpunten

Park Veursehout is een aantrekkelijke woonwijk met voornamelijk grondgebonden woningen welke enkele jaren geleden ontwikkeld is. Centraal in de wijk ligt een groene strip met aan de randen appartementengebouwen. Appartementenflats vormen ook de grens met de Heuvelweg. De grondgebonden woningen hebben allen voortuinen en in de straat staan bomen en liggen plantsoentjes. Het openbaar groen is nog jong en moet verder uitgroeien om van enige betekenis voor de wijk te kunnen zijn. De ligging van deze wijk aan de spoorzone is van grote waarde. Het woonmilieu voor deze wijk is 'Stedelijk wonen – duur'.

Wijkpark

Het Klein Zijdepark is het wijkpark in deze wijk. Het grenst aan de spoorzone en het karakter van het park is 'natuurlijk'. Door het oudere groen is de kwaliteit voor flora en fauna al hoog, maar door het huidige beheer blijven nog kansen onbenut. De natuurwaarde en belevingswaarde kan hier verder versterkt worden door meer soortgericht beheer.

Het park heeft een heel eigen karakteristiek dat afwijkt van de overige wijkparken. De vele recreatieve natuurlijk ingerichte voorzieningen zijn van grote waarde voor aangrenzende wijken. Het gaat om het trapveld, de waterpartijen, de cooperbaan, de speelheuvels en de avontuurlijke speelplek tegen Sijtwende aan. Bij eventuele aanpassingen van het park of de wens om nieuwe functies toe te voegen, dient dit karakter leidend te zijn. Houten speelaanleidingen passen bijvoorbeeld goed in dit park; moderne, felgekleurde speelattributen passen hier niet.

Ambitie

Het groen in deze wijk ziet er over het algemeen goed uit; er zijn geen grote aanpassingen nodig buiten het reguliere onderhoud. De verbinding met de spoorzone is voldoende.

Opgaven en maatregelen

- Behouden bestaande karakter en recreatieve voorzieningen in het park;
- Versterken natuurwaarde Klein Zijdepark door meer soortgericht beheer.

7.7.12 Verzetsheldenwijk

Huidige situatie en knelpunten

De Verzetsheldenwijk heeft in het midden grotendeels een suburbaan karakter met grondgebonden rijtjeswoningen. In het noorden wordt deze wijk begrensd door de middeleeuwse Achterweg (Ruysdaellaan-Mauvelaan) met enkele boerderijen tussen jongere bebouwing. In het zuiden loopt de middeleeuwse Keerbaan (Voorburgseweg) met oude villa's en een restant van een laat 19e eeuwse buitenplaats (Carolinenhof). Beide wegen zijn verbonden door een oude weg die het tracé van de Landscheiding volgt met grenspalen en op de hoeken onder andere bebouwd met enkele tuinderswoningen.

Onlangs is het monument 'Neherlab' verbouwd tot appartementen. Ook zijn hier recent enkele nieuwe appartementencomplexen gebouwd.

Tenslotte ligt ingeklemd tussen het middengebied en de raadhuisweide de 'rode pannenbuurt'. Dit vroege arbeiderswijkje is een gemeentelijk monument. De aangrenzende groenstrook met karakteristieke waterpartij langs de Bachlaan is onderdeel van de bijzondere aanleg van architect Kropholler van het oude raadhuis.

Het centrale deel van de wijk heeft geen duidelijke groenstructuur, met uitzondering van de waterloop in het midden van de wijk. Het grootste deel van de wijk heeft een woonerfstructuur. Achtertuinen met schuttingen grenzen aan het openbaar gebied en de loop van de straten zorgt voor oriëntatieproblemen. Het groen wordt gevormd door een combinatie van openbaar groen (bomen en plantsoenen) en privégroen. Vanwege de vrij kleine tuinen staan er maar weinig bomen in privétuinen. Het is derhalve zaak om de gemeentelijke boomstructuur te handhaven en waar mogelijk te versterken.

De wijk grenst aan de centrale zone; deze ligging wordt echter onvoldoende benut. Het verbeteren van verbindingen met deze zone is mede van belang omdat deze wijk geen eigen wijkpark heeft. De centrale zone moet derhalve deze functie overnemen. Daarnaast is het wenselijk om de verbindingen vanuit de wijk met het Raadhuispark te verbeteren.

Wijkpark

Er is geen wijkpark in deze wijk en er is ook geen ruimte voor. De centrale zone en het Raadhuispark zullen deze functie moeten overnemen en dienen derhalve goed bereikbaar te zijn.

Ambitie

De centrale waterstructuur, die rechtstreeks aansluit op de Vliet is een belangrijk onderdeel van de groenstructuur in deze wijk. Deze dient waar mogelijk versterkt te worden, onder andere door op een aantal plekken meer een verblijfskarakter te creëren, bijvoorbeeld door het plaatsen van bankjes e.d. Daarnaast dient ingezet te worden op de gemeentelijke bomen, mede omdat er weinig particuliere bomen voorkomen als gevolg van de kleine tuinen. Tot slot dient de verbinding met de centrale zone verbeterd te worden; het is wenselijk om op diverse plekken op een eenvoudige wijze vanuit de wijk, de centrale zone in te kunnen lopen. Uitgifte van snippergroen kan alleen als er in het betreffende stukje groen geen boom staat en het ook niet logisch is hier in de toekomst een boom te planten. Daarnaast is het alleen mogelijk als het duidelijk is dat er dan geen schutting o.i.d. direct langs het openbaar gebied komt te staan. Over het algemeen betekent dit dat er geen snippergroen uitgegeven wordt als dit grenst aan een achtertuin, omdat dan te verwachten is dat het betreffende groen bij de achtertuin wordt getrokken en er vervolgens een schutting omheen wordt geplaatst, grenzend aan het openbaar gebied.

Daarnaast moeten de voortuinen van de oudere woningen aan de noord- en zuidzijde van de wijk, groen blijven. Hier moet dus terughoudend om gegaan worden met kapvergunningen en het verharden van voortuinen.

Opgaven en maatregelen

- Versterken van de ligging aan de centrale zone, onder andere door het maken van aantrekkelijke langzaamverkeersroutes vanuit de wijk naar deze zone;
- Verbeteren van de verbinding met het Raadhuispark;
- Het karakter van de oude structuren behouden en versterken met de oorspronkelijke beplanting en klinkerverharding, te weten het tracé van de landscheiding, de rode pannenbuurt, de groenstrook Bachlaan en de Ruysdaellaan-Mauvelaan;
- Versterken van de centrale waterstructuur, mede door het creëren van verblijfsplekken;
- Behoud en zo mogelijk aanplanten van gemeentelijke bomen;
- Uitgifte van snippergroen alleen toestaan als er in het betreffende stukje groen geen boom staat en het ook niet logisch is hier in de toekomst een boom te planten. Daarnaast is het alleen mogelijk als het duidelijk is dat er dan geen schutting o.i.d. direct langs het openbaar gebied komt te staan;
- Terughoudend omgaan met kapvergunningen en het verharden van voortuinen bij de villa's langs de Voorburgseweg.

7.7.13 Klein Plaspoelpolder

Huidige situatie en knelpunten

Het beeld van Klein Plaspoelpolder wordt enerzijds bepaald door grote gebouwen voor kantoren, instituten, de gemeentewerf, een karakteristieke bouwstoffenhandel en appartementen langs de Oude Trambaan en anderzijds door grondgebonden woningbouw aan de Vliet. Het wonen en werken is vrij helder gescheiden. De grote gebouwen zijn veelal in een groene setting geplaatst. Er is geen heldere groenstructuur aanwezig. Eveneens ontbreekt een wijkpark.

De strategische ligging aan de Vliet is nu weinig herkenbaar in het grootste deel van het gebied. In de woonwijken is dit wel al het geval door de 'insteekhaventjes' vanaf de Vliet. Hiermee wordt het water de wijk ingetrokken. Daarnaast is er een wandelpad langs de oever. Deze oever heeft plaatselijk kenmerkende groene accenten.

Binnen de Woonvisie wordt uitgegaan van het woonmilieu 'groenstedelijk wonen – parkstad'.

Wijkpark

Er ligt geen wijkpark in deze wijk. Bij de herstructurering van deze wijk is het wenselijk een wijkpark in de plannen te verwerken. Hierbij zou de ligging aan de vliet de meest wenselijke situatie zijn. Met deze ligging onderscheidt dit park zich dan duidelijk van alle andere wijkparken in de gemeente en het biedt mogelijkheden voor ander soort gebruik (bv. visplaatsen e.d.).

Het park wordt via een recreatieve route langs de oever verbonden met het Damcentrum als onderdeel van de belangrijke recreatieve as langs de vliet: de vlietzone. Inspiratiebron voor het wijkpark zijn de (inmiddels verdwenen) buitenplaatsen en tuinderijen die hier vroeger gelegen hebben.

Ambitie

Insteek is de groenstructuur in deze wijk te verbeteren. Het bijzondere watermilieu van de Vliet is hierbij het aanknopingspunt. Kenmerkend is verder dat diverse bouwblokken/kantoren aan één dan wel meerdere zijden omgeven zijn door brede groenzones. Bij reconstructie van deze wijk is het derhalve wenselijk hier bij aan te sluiten. De gebouwen staan dus middenin het groen, waarbij de omringende groenzone raakt aan de groenzones van andere gebouwen. Van belang is om het wandelpad dat nu al deels langs de Vliet loopt, door te trekken richting de Corn. Voorhoevelaan.

Tot slot zijn insteek-/binnenhaventjes kenmerkend voor deze wijk; hiermee kan de wijk zich profileren t.o.v. andere wijken. Bij reconstructie moet bekeken worden of dit uitgangspunt ook op andere plekken verder uitgewerkt kan worden.

Opgaven en maatregelen

- Versterking van de ligging aan de Vliet;
- Doorzetten van een wandelpad langs de Vliet;
- Bij de transformatie van kantoren naar woningen is het wenselijk meer gebruiksgroen (wijkpark) toe te voegen, waarbij de ligging aan de Vliet een interessante locatie is en ingezet moet worden op nieuwe recreatievormen zoals oeverrecreatie;
- Inspiratiebron voor het wijkpark vormen de (inmiddels verdwenen) buitenplaatsen en tuinderijen die hier vroeger gelegen hebben;
- Nieuwe insteek-/binnenhavens moeten bij de reconstructie van deze wijk onderzocht worden, waardoor het water van de vliet meer naar binnen wordt getrokken;
- De groenstructuur rondom de individuele complexen versterken en deze groenzones aan laten sluiten op de groenzones van aangrenzende gebouwen.

7.7.14 Damcentrum

Huidige situatie en knelpunten

Damcentrum is de plek waar Leidschendam ontstond, bij het schilderachtige sluiscomplex in de Vliet, op de locatie waar de landscheiding de Vliet kruist. Komende tijd verandert dit gedeelte drastisch door de stedelijke vernieuwing die hier plaatsvindt. De karakteristieke Damlaan met zijn individuele aaneengesloten panden is opnieuw ingericht, waarbij meer ruimte is gegeven aan de voetganger en een bomenstructuur. In deze voorzieningen-as ontbreekt privégroen geheel. Ook het Damplein is opgepakt. Beide hebben een belangrijke representatieve functie. Het privégroen is beperkt. Er zal daarom vooral op openbaar groen ingezet moeten worden.

Kenmerkend aan de stedenbouwkundige structuur van de totale wijk is de oriëntatie van de wegen op de Vliet. De vier belangrijkste lijnen lopen allemaal vanaf de Oude Trambaan naar de vliet: De Damlaan, de Plaspoelkade, de Rijnlandstraat en de Schoorlaan. Deze laatste is een karakteristiek smal laantje met elzen erlangs. Hier is het oude hoogteverschil nog herkenbaar en is thans een aantrekkelijke langzaamverkeersroute vanuit de wijk naar de vliet met als beëindiging aan de vliet een aantrekkelijke groene verblijfsruimte. De toegankelijkheid langs de vliet is gegarandeerd via de kades met onder andere een route naar de houtzaagmolen 'de Salamander'.

De landscheiding via de Damlaan en de Damstraat richting de Venestraat is de oorspronkelijke historische hoofdas, maar is tegenwoordig minder herkenbaar. Een bijzonder archeologisch monument, de Romeinse Gracht van Corbulo, kruist het Damplein parallel aan de Vliet.

Binnen de Woonvisie wordt ingezet op een kleinstedelijk, dorps woonmilieu.

Wijkpark

Deze wijk kent geen wijkpark in de traditionele zin van het woord. Het is wenselijk om van het sluiscomplex en de Vlietoevers nog meer een verblijfsplek te maken. Dit vormt straks samen met het vernieuwde Damcentrum een stedelijke variant op het wijkpark. Het is er aantrekkelijk om buiten op een bankje te zitten en vandaar de activiteiten in de omgeving te volgen. Door zijn stedelijkheid onderscheidt dit 'park' zich van de groene wijkparken in de rest van de gemeente.

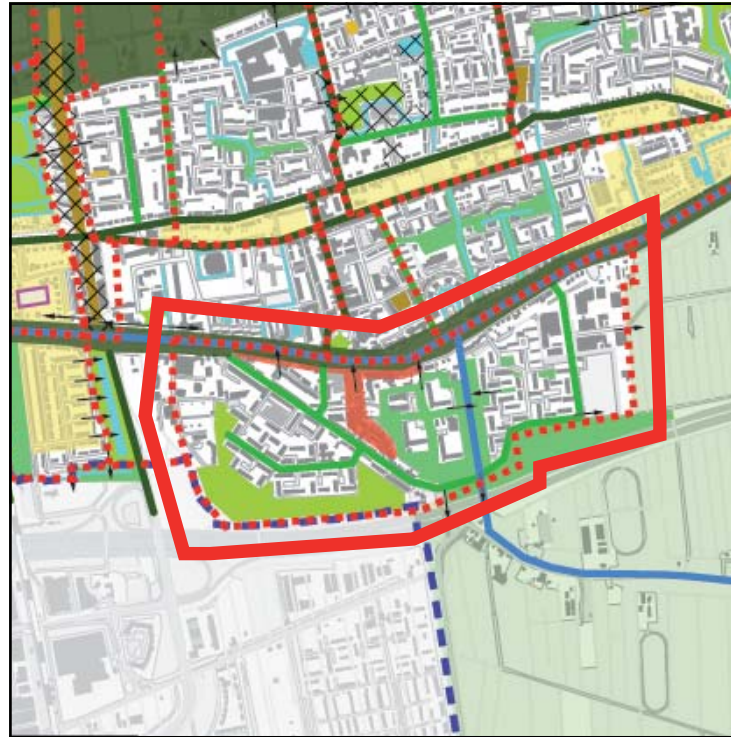
Ambitie

De insteek is om het verblijfskarakter van het sluiscomplex nog sterker te maken, zodat dit, samen met het Damplein het 'wijkpark' van deze wijk kan worden. Waar mogelijk dient ook de zone langs de vliet meer een verblijfskarakter te krijgen, door hier bankjes e.d. te plaatsen. De Damlaan en het Damplein vormen met het sluizencomplex het representatieve deel van de wijk. Naast straatbomen kan hier ingezet worden op hoogwaardig mobiel groen in de vorm van plantenbakken.

Opgaven en maatregelen

- Versterking van de ligging aan en verbindingen naar de vliet;
- Het sluiscomplex met zijn oevers verder uitbouwen tot aantrekkelijk verblijfsgebied als het 'wijkpark' van deze wijk;
- Aandacht voor groen bij de nieuwbouwontwikkeling van Damcentrum, waarbij de Damlaan met de vlietzone verbonden dient te worden;
- De oorspronkelijke historische hoofdas (de landscheiding) weer beter herkenbaar maken;
- De karakteristiek van de Schoorlaan behouden en zo mogelijk versterken;
- Het zo mogelijk zichtbaar maken van de ligging van de Gracht van Corbulo.

7.7.15 Leidschendam-Zuid

Huidige situatie en knelpunten

Een deel van Leidschendam-Zuid omvat langs de vliet, de sluis en de Venestraat (het tracé van de oude landscheiding) oude waterstructuren en historische bebouwing. In deze oude linten liggen wat winkeltjes en horeca en ze zijn aantrekkelijk voor langzaam verkeer. Kenmerkend is de bebouwing van individuele panden tot aaneengesloten linten. Voortuinen ontbreken, de straten zijn smal, waardoor er ook weinig openbaar groen aanwezig is. Omdat de omringende wijken zeer groene wijken zijn, wordt het gebrek aan groen in deze historische straten niet als groot probleem gezien.

Kenmerkend aan deze wijken is de open verkaveling welke in een groene setting is gepositioneerd. Het openbaar groen heeft waardevolle onderbeplanting, maar heeft verder geen duidelijke structuur en is vrij eentonig.

De potentie van de ligging aan het buitengebied wordt weinig benut door het ontbreken van een goede inrichting van de verbindingen richting de vliet en Stompwijk. Binnen de Woonvisie wordt ingezet op een woonmilieu 'stadwonen-mix'. Binnen de wijk is, zoals eerder aangegeven, sprake van verschillende typen buurten:

De buurt ten noorden van de Nieuwstraat, tot aan de flats uit de jaren '60.

Dit is een relatief stedelijke en compacte wijk. Er is nauwelijks openbaar groen aanwezig. Vooral in de straten waarbij de gevels direct aan de straat staan, heeft de buurt een stenig karakter.

De buurt ten zuiden van de Nieuwstraat

De nieuwere wijk, achter de oudere bebouwing langs de Nieuwstraat, heeft een suburbaan karakter met woningen geclusterd rond parkeerpleintjes. Hierdoor is er veel snippergroen dat niet essentieel is voor de openbare ruimte. Het openbaar groen vloeit tussen de woningblokken door, het is 'wonen in het groen'. Tussen het oude en nieuwere deel ligt een opvallende hoogte 'drempel' welke de grens vormt tussen het oude land en de diepe droogmakerij. Op veel plekken grenzen de achtertuinen aan het openbaar gebied. Door de hele wijk loopt langs de Oude Bleijk een doorgaande boomstructuur die vrij uniek is voor dit soort suburbane wijken; het is daarom wenselijk om extra aandacht te besteden aan het behoud van deze bomen.

Aan de oostzijde grenst een bedrijventerrein dat deels nog ontwikkeld moet worden. Belangrijke elementen als schakel met het woongebied zijn hier een doorsteek voor fietsers richting de Sijtwendeburg en de historische Goowetering, waarvan het oude profiel deels nog intact is.

Aan de buitenrand ligt er een robuuste groengordel die deze wijk afscheidt van de A4. De hoogopgaande bomen zijn hier onmisbaar voor het woonklimaat als afscherming van het intensieve verkeer. Deze strook heeft potentie uit te groeien tot het wijkpark van deze wijk. Veel voorzieningen zijn er al, maar een eigen identiteit ontbreekt.

De buurt ten westen van de Starrevaart

Deze wijk bestaat uit flats uit de jaren '60. Opvallend is de diepe ligging ten opzichte van hun omgeving. Mede door de robuuste groenstructuur rondom deze wijk, is de wijk geïsoleerd gelegen t.o.v. zijn omgeving. Ook rondom de flats, is veel openbaar groen aanwezig; dit geeft een parkachtig karakter.

Over de Tol loopt een belangrijke doorgaande fietsverbinding, de schakel met tussen de Stompwijkseweg en de Vliet.

De buurt ten oosten van de Starrevaart

Deze buurt is evenals de buurt ten zuiden van de Nieuwstraat een suburbane wijk met de woningen geclusterd rond parkeerpleintjes. Ook hier grenzen achtertuinen aan het openbaar gebied wat over het algemeen niet bevorderlijk is voor de aantrekkelijkheid van de wijk. Wel is in deze wijk, meer dan in andere suburbane wijken, tussen achtertuinen en openbare weg nog een strook openbaar groen aanwezig. Dit schermt over het algemeen een groot deel van de schuttingen af, waardoor deze vanaf de openbare weg nauwelijks zichtbaar zijn.

Kenmerkend voor deze wijk zijn verder de losse groenplekjes die verspreid in deze wijk liggen.

Wijkpark

Er is thans nog geen echt wijkpark. De robuuste groenstrook die de wijk afgrenst van de A4 kan deze functie in de toekomst wel gaan vervullen.

Ambitie

De grote verbindende structuren moeten beter benut worden, zowel als schakel naar het buitengebied als binnen de buurt. Het gaat om de lijnen:

- Stompwijkseweg - Venestraat - Vliet;
- Stompwijkseweg - de Tol - Vliet;
- Venestraat - Starrevaart - Leidschendammerhout.

De grote hoogteverschillen in deze routes zijn een zeer karakteristiek element.

De diverse buurten hebben een eigen karakteristiek qua groen. Hieronder zal individueel op de verschillende buurten in gegaan worden.

De buurt ten noorden van de Nieuwstraat, tot aan de flats uit de jaren '60.

Vooraf in de straten waarbij de gevels direct aan de straat staan, is het wenselijk om geveltuinen te stimuleren, om zo het stenige karakter van deze straten te verzachten. Daarnaast moeten wijkgroenstructuurlijnen (de Nieuwstraat en de Damhouderstraat) een robuuste groenstructuur krijgen. Hier kunnen de woonstraatjes met weinig (openbaar) groen van mee profiteren omdat er dan 'aan het einde van de straat' groen te zien is. Dit heeft positief effect op de groenbeleving in deze straatjes.

De buurt ten zuiden van de Nieuwstraat

De kwaliteit van deze wijk is het wonen in het overvloedige groen. Dit dient ook het uitgangspunt voor de toekomst te zijn, waarbij vooral het beheer belangrijk is. De groenstructuur langs de Oude Bleijk dient behouden te blijven.

De buurt ten westen van de Starrevaart

Het karakteristieke aan deze wijk is de robuuste groenstructuur rondom de wijk die de flats afschermt van hun omgeving. Deze robuuste groenstructuur dient daarom behouden te worden. Ook de parkstructuur tussen de flats is belangrijk voor de leefbaarheid in deze hoogbouwwijk. Er moet derhalve zeer terughoudend omgegaan worden met verharding binnen deze buurt t.b.v. parkeren of nieuwe bebouwing e.d.

De buurt ten oosten van de Starrevaart

Het groene en ruim opgezette karakter van deze wijk moet ook in de toekomst behouden blijven. Daarnaast is het belangrijk om ook in de toekomst de schuttingen van achtertuinen zoveel mogelijk af te schermen van de openbare weg. Hiertoe moet met verzoeken tot de aankoop van 'snippergroen' grenzend aan achtertuinen zeer terughoudend omgegaan worden. De individuele groenplekjes geven 'lucht' aan de wijken en moeten gekoesterd worden.

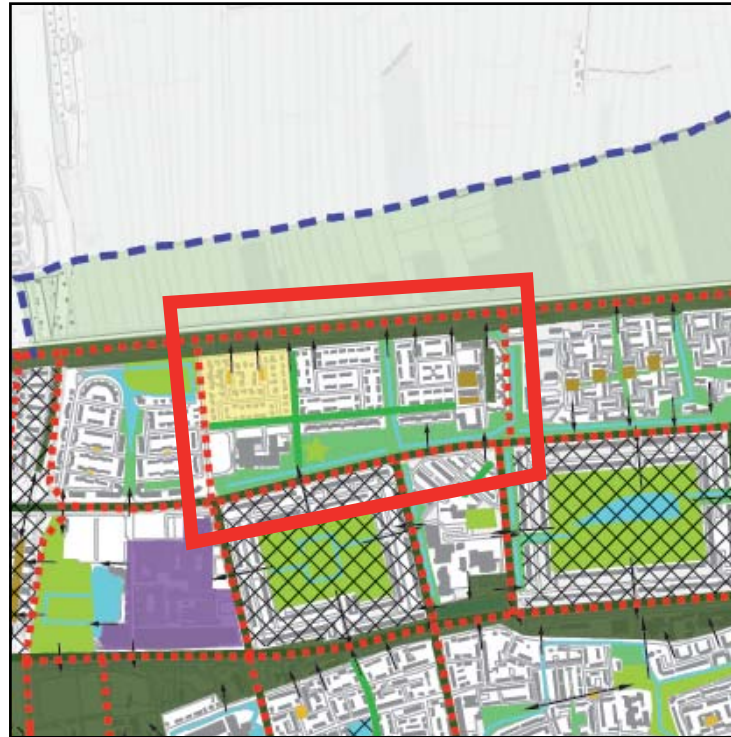
Opgaven en maatregelen

- De grote verbindende structuren versterken, zowel 'groen' als 'blauw';
- Karakteristieke grote hoogteverschillen behouden;
- Voor de suburbane wijken dient een nieuwe visie op het groen gemaakt te worden, waarbij de oorspronkelijke ontwerpuitgangspunten van deze groene wijken behouden blijven, maar het vele snippergroen wordt gereduceerd. Hierbij dient echter wel terughoudend omgegaan te worden met uitgifte van snippergroen dat grenst aan achtertuinen;
- Versterken van de ligging aan de vliet, de Starrevaart en het buitengebied;
- Het sluiscomplex verder uitbouwen tot aantrekkelijk verblijfsgebied;
- De groenzone langs de A4 ontwikkelen tot aantrekkelijk wijkpark door de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren en het vergroten van de gebruikswaarde, gecombineerd met natuurontwikkeling;
- Aantrekkelijke routes maken voor langzaam verkeer door en vanuit de wijk naar de Leidschendammerhout en het 'Stompwijkse' buitengebied;
- Stimuleren van geveltuinen in de smalle historische straten;
- Een stevige groenstructuur (bomen van 1^e of 2^e grootte) in de Nieuwstraat, De Star en de Damhouderstraat;
- Behouden van de groenstructuur langs de Oude Bleijk;
- Behoud van de robuuste groenstructuur rondom de 'flatwijk'.

De historische bebouwing van Leidschendam-zuid zonder enig openbaar groen

7.7.16 De Zijde

Huidige situatie en knelpunten

Rond de Zijde ligt een sterk groen-blauw kader met een dwarsverbinding langs de Zilvermeeuwlaan. Daarbinnen bestaat de Zijde voornamelijk uit grondgebonden woningen met voor- en achtertuinen. Het grootste deel van de wijk heeft een suburbaan woonmilieu. De westzijde bestaat uit villa's, terwijl de wijk aan de oostzijde begrensd wordt door enkele flats met een meer tuinstadkarakter. De hele wijk heeft een helder stratenpatroon,

waarbij de meeste straten een boombeplanting hebben en soms enkele groenstroken. De stoepen en groenstroken zijn een waardevol speelgebied. De particuliere tuinen zorgen samen met het openbare groen (straatbomen en plantsoenen) voor het groene beeld van deze wijk. De ligging aan de Spoorzone met een weids uitzicht over de polder, versterkt dit beeld nog extra.

De ruimtelijke relatie met de groenzone aan de Heuvelweg is beperkt, mede vanwege het feit dat de woningen met hun achterkanten (veelal schuttingen) naar deze zone zijn georiënteerd. Dit gaat ten koste van de aantrekkelijkheid van deze groenzone.

De villawijk

In deze buurt is naast twee karakteristieke groene pleintjes, vooral het particuliere groen van belang voor het groene uiterlijk van de wijk. In de vaak grote tuinen is voldoende ruimte om ook hogere struiken en bomen neer te zetten.

De suburbane wijk

Deze suburbane wijk heeft een helder stratenpatroon, waardoor er nauwelijks achtertuinen aan het openbaar gebied grenzen. Kenmerkend voor deze buurt zijn de plantsoenstroken tussen de rijloper en het trottoir. Deze bestaan veelal uit gras met bomen; soms staan er ook lage struiken in. Daarnaast bevat deze wijk diverse beeldbepalende groenstructuren: de laanbeplanting van de Patrijslaan en de Houtduiflaan, de water/groenzone langs de Zilvermeeuwlaan en in mindere mate de Gruttolaan.

De tuinstadbuurt

Aan de oostzijde van deze wijk staan enkele flats in het groen. Hiervoor is het omringende groen van groot belang, zodat mensen vanuit hun flat een aantrekkelijk groen uitzicht hebben.

Wijkpark

Er is thans geen wijkpark in deze wijk. Met zijn ligging direct aan de spoorzone, het Klein Zijdepark en de groenstrook van de Heuvelweg, is dat ook niet noodzakelijk. Wel is het wenselijk om de groenzone langs de Heuvelweg aantrekkelijker te maken voor deze wijk en de omgeving, onder andere door meer gebruiksmogelijkheden toe te voegen. Daarmee kan deze groenzone de functie van wijkpark overnemen.

Ambitie

De Zijde is een groene aantrekkelijke wijk. Het is er rustig wonen en er is per type bebouwing, variatie in het groen. Veel plantsoenstroken langs de straten zijn waardevol door hun speelwaarde en daarmee voor het leefklimaat. Uitgangspunt is om dit te handhaven en waar mogelijk te versterken. Om de variatie aan groen te behouden, wordt per type bebouwing een eigen type groen als uitgangspunt genomen. Daarnaast worden de overkoepelende waarden, zoals de bomenlanen en de ligging aan de spoorzone en de Heuvelweg in de hele wijk versterkt.

De villawijk

Naast de twee karakteristieke pleintjes is in deze buurt het particuliere groen van belang voor het groene uiterlijk van de wijk. Er dient dus terughoudend met kapvergunningen en het verharden van (voor) tuinen omgegaan te worden.

De suburbane wijk

Kenmerkend voor deze buurt zijn de plantsoenstroken tussen de rijloper en het trottoir. Deze dienen in stand gehouden te worden en mogen dus niet opgeofferd worden voor parkeerplaatsen of uitgegeven worden. Ook de straatbomen en de laanbeplanting van vooral de Patrijslaan, de Houtduiflaan en de Gruttolaan zijn van grote waarde en dienen in stand te worden gehouden.

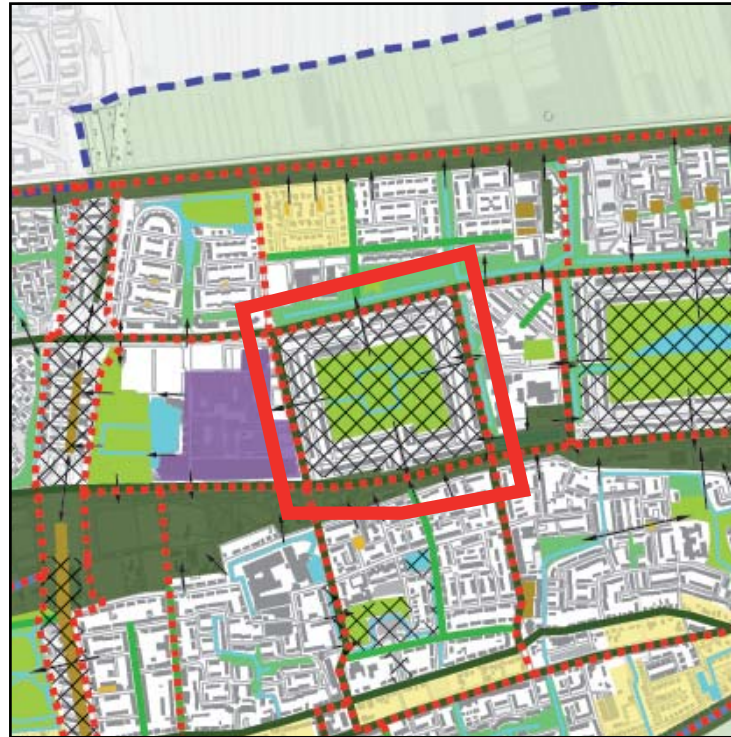
De tuinstadbuurt

Om het tuinstadkarakter te handhaven, is het van belang dat het groen dat de flats omringt, gehandhaafd blijft. Aantrekkelijk parkachtig groen is hierbij het uitgangspunt.

Opgaven en maatregelen

- Versterken van de ligging aan de spoorzone door de groenzones uit wijk beter aan te sluiten op de spoorzone;
- Kwaliteitsslag maken in de groenstrook langs de Heuvelweg; hier tevens meer gebruiksmogelijkheden aanbieden, waardoor deze strook de functie van wijkpark kan overnemen;
- Terughoudend omgaan met kapvergunningen en het verharden van voortuinen in de villawijk;
- Het handhaven van de karakteristieke groenstroken tussen rijloper en trottoir in de suburbane buurt, ook vanwege de speelwaarde;
- Handhaven van de karakteristieke laanbeplantingen in de wijk;
- Het handhaven en versterken van de parkachtige structuur rondom de tuinstadflats van de Spechtlaan.

7.7.17 De Heuvel

Huidige situatie en knelpunten

De Heuvel ontleent zijn naam aan de verdwenen boerderij 'de Heuvel' die stond waar nu het Kennedyplein is. Een ander markant en nu verdwenen element was de Dobbemolen. De huidige wijk (uit 1960) heeft een bijzondere stedenbouwkundige opzet die zeer herkenbaar is. Het is een totaal ontwerp van de stedenbouwer Prof. De Bruyn welke zich kenmerkt door bebouwing en openbare ruimte die in grote eenheden helder en efficiënt is ingedeeld. Daardoor functioneert de wijk naar verhouding nog goed, hoewel er ook wat verbeteringen nodig zijn. Deze wijk wordt nationaal aangewezen als één van de dertig wederopbouwgebieden. Op bestuurlijk niveau worden afspraken gemaakt over behoud van deze wijk.

Het opvallende concept heeft een groot centraal groengebied met de scholen en kerken, omgeven door een dubbele rij flatbebouwing aan de rand. De flats staan los in het openbaar groen. Het openbaar groen tussen de flats bestaat voornamelijk uit (volwassen) bomen en gazon. Dit groen is van groot belang om het stenige karakter van de twee flatwanden met de grote hoeveelheid parkeren 'te verzachten'. Het centraal gelegen groen heeft meer potentie. Dit groen kan gezien worden als het wijkpark van deze wijk. Hierbij is het van belang dat het zicht (vanuit de flats) op het groen afgewogen wordt tegen de groene wanden die nodig zijn voor de belevingswaarde van het centrale groengebied. Deze twee aspecten van het groen dienen op deze plek in evenwicht te zijn.

In de oude beplanting is de oorspronkelijke rechthoekige opzet nog herkenbaar. Dit geldt met name in de bosjes op het binnenterrein, die tevens een hoge waarde hebben voor flora en fauna. Kruiselings door het binnenterrein lopen wegen met in het midden een centraal plein waar onder andere de kermis gehouden wordt. Door een aantal latere ingrepen is het oorspronkelijke concept vervaagd. Een voorbeeld hiervan is de auto-ontsluiting op het centrale plein welke als parkeerterrein gebruikt wordt. De oost-west verbinding is uitsluitend voor fietsers toegankelijk en een belangrijke route van Leidsenhage naar Schakenbosch. De autoroute zuid - noord vormt een storend element voor het overige gebruik.

De oorspronkelijke inrichting had meer kleur met onder andere veel rozenvakken in het gazon. Vanwege het intensieve onderhoud zijn deze verdwenen, waardoor het groen te saai is geworden. Vooral rond de flats is het groen hierdoor onaantrekkelijk. Plaatselijk is het uitgegeven als particuliere tuin. Indien dit in de toekomst vaker gebeurt, is het van essentieel belang dat er meer aandacht komt voor de aansluiting op het openbare groen. Thans is dit rommelig met schuttingen e.d.

De wijk ligt aan de Noordsingel welke onderdeel is van de centrale zone. Komende jaren dient dit gedeelte van de centrale zone verder ontwikkeld te worden. Binnen de Woonvisie wordt uitgegaan van 'groenstedelijk wonen - parkstad'.

Wijkpark

De centrale groenruimte tussen de flats is het wijkpark van deze wijk. Binnen dit wijkpark zijn diverse (openbare) gebouwen gelegen. Het centrale plein heeft meer potentie dan thans naar voren komt.

Ambitie

De Heuvel is nationaal aangewezen als één van de dertig wederopbouwgebieden. Het bijzondere stedenbouwkundige concept dient behouden en en waar mogelijk versterkt te worden. Omdat de wijk alleen uit flats bestaat die een beperkte privé-buitenruimte hebben, is een aantrekkelijke en goed functionerende openbare buitenruimte extra van belang. De bewoners kunnen het park dan gebruiken als alternatief voor een eigen tuin. Rond de flats is het mogelijk om het aantal tuinen voor bewoners uit te breiden, mits dit visueel goed aansluit op de omgeving. De zone tussen de flats is vooral bestemd voor parkeren. Het aanwezige groen is van belang om het 'harde' karakter van de twee flatwanden met de grote hoeveelheid parkeren 'te verzachten'. Waar mogelijk moet ingezet worden op meer groen, waarbij vooral grote bomen een positieve invloed hebben op de groenbeleving. Hierbij dient wel gezorgd te worden dat de schaduwoverlast van deze bomen tot een minimum beperkt blijft en deze bomen niet te dicht op de gevels staan, waardoor zij het uitzicht belemmeren. Dit geldt vooral voor de balkonzijde.

Het centrale park moet een meer eenduidige inrichting krijgen, waardoor de onderdelen meer met elkaar verbonden worden en één park vormen. Thans is het, mede als gevolg van de gebouwen met hun 'eigen' buitenruimte, een versnipperd geheel. Het centrale plein moet meer een multifunctioneel karakter krijgen, waarbij diverse

soorten gebruik mogelijk zijn. De grote volwassen bomen in deze wijk en de natuurwaarden in de oudere beplanting zoals de bosjes zijn een kwaliteit en moeten zoveel mogelijk behouden blijven.

Naast een gebruiksfunctie heeft dit park een 'zichtfunctie'. Veel mensen kijken vanuit hun woning uit op dit park. De gebruiksfunctie moet dus in evenwicht zijn met de visuele functie van het groen. Daar waar het groen door latere aanpassingen saai is geworden, dient meer belevingswaarde terug gebracht te worden door kleur en vorm. De soortkeuze dient hierbij aan te sluiten op de bouwtijd van deze wijk.

Opgaven en maatregelen

- Het bijzondere stedenbouwkundige concept behouden en herstellen met daarin de oorspronkelijke rechthoekige opzet van de openbare ruimte en soortkeus van de beplanting. Het groen is een belangrijk kader voor de herkenbaarheid van het stedenbouwkundig ontwerp. Waar aanpassingen nodig zijn hier op aansluiten en als inspiratiebron gebruiken;
- Meer gebruiksvriendelijk maken van het centrale groen, waarbij de visuele functie evenredig meegenomen moet worden en het meer één geheel gaat vormen;
- De ligging aan de centrale zone versterken, o.a. door het maken van goede verbindingen naar deze zone;
- Versterken van de doorgaande langzaamverkeersroute vanuit Leidsenhage via de Heuvel en Prinsenhof naar Schakenbosch;
- Het waar mogelijk vergroenen en verrijken met vorm en kleur van de zones tussen de flats.
- Zichtbaar maken van de historische locatie van de voormalige boerderij de Heuvel (Kennedyplein) en de Dobbemolen (Dobbelaan; zijde de Fluit)
- Onderzoeken of vergelijkbaar met Prinsenhof het doorgaande autoverkeer uit het binnenterrein gehaald kan worden om het overige gebruik te stimuleren.
- Behouden en versterken van de flora en fauna, met name in de bosjes.

7.7.18 Amstelwijk

Huidige situatie en knelpunten

Amstelwijk vormt de verbindende schakel tussen de Heuvel en Prinsenhof. Amstelwijk bestaat uit twee delen met een totaal verschillend karakter: een woongedeelte en een voorzieningengedeelte met een sportcomplex inclusief een zwembad en het Veurscollege. De openbare ruimte houdt hiermee nu te weinig rekening. Dit geldt zowel voor zowel de representatieve functie als qua gebruikskwaliteit voor onder andere de scholieren tijdens de pauze.

Kenmerkend voor het woongedeelte is allereerst de 'gedraaide' positie t.o.v. de omliggende wijken met een as vanuit de hoofdbibliotheek die gericht is op de kruising Prinsensingel-Heuvelweg. Dit is een bijzonder element met een brede voetgangersdiagonaal met gouden regens en eindigend op een pleintje met een halve cirkel leilindes.

De wijk bestaat zowel uit grondgebonden als gestapelde woningen. Bij de grondgebonden woningen zijn alle achtertuinen op het zuiden georiënteerd. Gevolg hiervan is dat de voorkanten van woningen grenzen aan de achtertuinen van de woningen die ertegenover staan. Als gevolg van individuele schuttingen en hagen, geeft dit een vrij rommelig beeld. Daarnaast zijn deze woningen vrijwel allemaal aan voetpaden gelegen, waardoor de voortuinen op korte afstand van de achtertuinen gelegen zijn. Als gevolg van deze wandelpaden, moet het parkeren geconcentreerd opgelost worden langs de rijwegen en in parkeerhofjes. Dit geeft hier een groot 'blik-karakter'.

Bij het voorzieningengedeelte is het groen voornamelijk beperkt tot de ligweide van het zwembad en het groen rondom. Tussen de twee delen van de wijk dient een goede verbinding te komen die de Heuvel en Prinsenhof met elkaar verbindt.

Het openbare groen in deze wijk blijft voornamelijk beperkt tot bomen langs de (auto)straten en een groene rand rondom de (woon)wijk. Het parkje aan de Prinsensingel heeft een functie voor de jeugd uit de wijk. Dit kan gezien worden als het wijkparkje van deze wijk. Het woonmilieu wordt gekenmerkt als 'stadswonen-mix'.

Tot slot ligt de Amstelwijk aan de centrale zone. Ruimtelijk wordt deze relatie echter niet ervaren doordat er geen visuele verbindingen zijn vanuit de wijk naar deze zone. Ook de fysieke verbindingen hebben nu een rommelig karakter.

Wijkpark

Het parkje aan de Prinsensingel heeft een functie voor de jeugd uit de wijk. Met de nieuwbouwplannen wordt dit parkje in verkleinde vorm ingepast waarbij het actieve gebruik, zoals spelen, centraal staat. Daarnaast dienen er goede verbindingen gemaakt te worden naar de (grotere) wijkparken in de Heuvel en Prinsenhof.

Ambitie

Het openbaar groen in de woonbuurt bestaat uit bomen langs de wegen en op de parkeerhofjes en een groenzone met watergangen rondom de wijk. Omdat het parkeren geconcentreerd is opgelost, bestaan er relatief grote vlakken met parkeren. Er moet naar gestreefd worden hier meer groen (bomen) aan te brengen om deze 'stenige werelden' te verzachten.

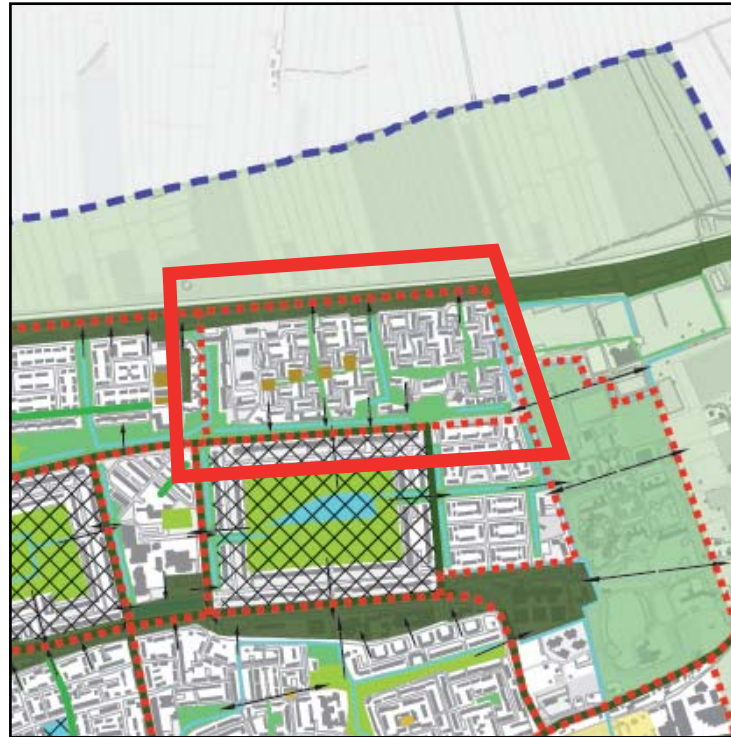
Ook de groenzone rondom, moet gehandhaafd blijven. Daarbij dient de bestaande kwaliteit minimaal gehandhaafd, maar waar mogelijk verbeterd te worden. Dit laatste geldt met name in de nu verrommelde strook langs de grote waterpartij bij de Noordsingel, langs de voetgangersdiagonaal en bij de Amstelhof.

Het voorzieningencomplex moet een integraler onderdeel gaan uitmaken van de openbare ruimte door een representatievere uitstraling en meer gebruikswaarde voor bezoekers en scholieren toe te voegen. De bewoners zullen hier ook van profiteren. Tot slot is het het streven om deze wijk beter te verbinden met de centrale zone.

Opgaven en maatregelen

- De openbare ruimte beter afstemmen op het voorzieningencomplex door een representatievere uitstraling en meer gebruikswaarde voor bezoekers en scholieren;
- De ligging aan de centrale zone versterken;
- Verbeteren van de secundaire langzaamverkeersroutes vanuit de Heuvel naar Prinsenhof via het Fluitpolderplein (fietsers) en langs de grote vijver bij de Noordsingel (wandelaars);
- Vergroenen van parkeerstraten en –hofjes om deze stenige werelden aantrekkelijker te maken;
- Kwaliteitsverbetering van de wandelroutes naar de centrale zone en naar de groenzone langs de Heuvelweg.

7.7.19 Duivenvoorde

Huidige situatie en knelpunten

Duivenvoorde bestaat hoofdzakelijk uit grondgebonden woningen met voor- en achtertuinten, die veelal in blokken van ca. 8 woningen, haaks op elkaar zijn geplaatst en vrijwel zonder uitzondering rond pleintjes zijn gegroepeerd in een woonerfconcept. Het doet besloten en kleinschalig aan. Op de pleintjes ligt een centraal groenvak met een

solitaire boom. De beplanting in de woonstraten is sterk versnipperd. Tussen de woonclusters liggen doorgaande smalle groenstroken: een groen netwerk dat de hele wijk dooradert en waarin de wandelpaden liggen met kleine speelveldjes. Door de grote hoeveelheid privé- en openbaar groen oogt deze wijk erg groen. Mede door de afwezigheid van doorgaand autoverkeer heeft de wijk een aantrekkelijk leefklimaat; ook voor kinderen.

Vaak liggen achtertuinten met schuttingen aan het openbaar gebied. Dit komt mede doordat, er geen duidelijke structuur aanwezig is, wat de oriëntatie binnen de wijk ook niet ten goede komt. Door het gebrek aan structuur, eenzelfde groengebruik en dezelfde soort woningen, ontstaat een vrij monotone wijk; de 'spanning' ontbreekt. Dwars door de wijk loopt een bredere groenzone met singel, als schakel tussen de spoorzone en de Heuvelwegzone.

De ligging aan de spoorzone en het buitengebied heeft grote potentie voor deze wijk. Daarnaast kan ook de groenstrook langs de Heuvelweg meer potentie voor deze wijk krijgen. De gebiedsvisie Heuvelweg beoogt een verbreding van de gebruiksmogelijkheden van deze strook en een betere oriëntatie op de strook.

In de Woonvisie wordt het woonmilieu van deze wijk getypeerd als 'suburbaan wonen'.

Wijkpark

De wijk heeft geen eigen wijkpark, maar met het groene woonerfklimaat en de ligging aan de spoorzone is dit ook niet noodzakelijk. Op termijn kan de Heuvelweggroenzone de functie van wijkpark overnemen.

Ambitie

Het groene karakter van deze wijk wordt bepaald door een combinatie van tuinen en openbaar groen. Deze combinatie moet behouden blijven. Hiertoe moet terughoudend omgegaan worden met kapvergunningen en het verharderen van voortuinen. De langzaamverkeersstructuur door de wijk moet aantrekkelijker gemaakt worden, door de routing en oriëntatie te versterken. Daarnaast is het wenselijk om binnen de karakteristiek van het suburbane woonmilieu meer variatie in het groen aan te brengen, ook gericht op het scheppen van een beter herkenbare structuur. Tot slot is het wenselijk om de ligging aan de spoorzone en Heuvelweg optimaal te benutten.

Opgaven en maatregelen

- Maken van een nieuwe visie op het groen in deze wijk, gekoppeld aan een visie op het groen in suburbane wijken in het algemeen, waarbij de oorspronkelijke ontwerpspunten behouden blijven en er meer variatie met een herkenbare structuur in het groen komt;
- Versterken van de ligging aan de spoorzone en Heuvelwegzone
- Groenzones uit de wijk beter aansluiten op de spoorzone en Heuvelwegzone, zodat het groen de wijk wordt ingetrokken;
- Een kwaliteitsslag maken in de groenstrook langs de Heuvelweg; hier tevens meer gebruiksmogelijkheden aanbieden (conform de gebiedsvisie Heuvelweg);
- Het aantrekkelijker maken van de langzaamverkeersroute door de wijk door het bieden van meer variatie van het groen en een betere oriëntatie in het groen.

Beheerproblemen

De meeste klachten over groen ontvangt de gemeente uit de suburbane wijken die in de jaren '60 en '70 gebouwd zijn. Kenmerkend voor deze wijken is het ruim opgezette groene karakter. Er is destijds veel met bosplantsoen gewerkt naast open grasweides met bomen. Vaak staan de gemeentelijke bomen dicht op de erf grenzen, waardoor er veel klachten van bewoners komen i.v.m. schaduwoverlast. Doordat de bomen (schijnbaar) geen onderdeel van een groenstructuur uitmaken (i.t.t. bv. straatbomen) wordt er relatief snel tot kap overgegaan. Als er echter veel bomen gekapt worden, tast dit het groene karakter van de wijk ernstig aan. De individuele bomen zijn onderdeel van het grotere geheel, zonder dat dit op individueel niveau ervaren wordt.

Het groen in dit soort wijken kan globaal verdeeld worden in drie categorieën:

- Groen waar je overheen kijkt: groen tot circa één meter hoog. Dit zijn gras en lage bodembedekkers. Deze groep zorgt voor het groene tapijt in de wijk;
- Groen waar je tegen aankijkt: dit zijn de struiken, ze zetten een zicht dicht. Deze groep vergroent de wanden; ze kunnen huizen meer uit het zicht halen, waardoor ze het groene karakter versterken. Ze verkleinen de ruimte;
- Groen waar je onderdoor kijkt: de bomen; op zich hoogte is het open, erboven is het groen. Deze groep zorgt voor een groen dak en levert een grote bijdrage aan het groene beeld van de wijk.

Om het kenmerkende groene karakter van deze wijken te behouden, is het van belang alle drie de categorieën toe te blijven passen in dit soort wijken.

Een ander kenmerk van dit soort wijken is de relatief grote diversiteit in soorten bomen. Doordat ze geen onderdeel zijn van een lijn o.i.d. was het destijds niet noodzakelijk om dezelfde bomen te gebruiken. Daarnaast zijn diverse bomen vanuit het bosplantsoen omhoog gekomen.

Nu, 30 tot 40 jaar na de aanleg van deze wijken, is het bosplantsoen 'op'. Een deel van de struiken is herhaaldelijke keren teruggesnoeid tot even boven maaiveld, waardoor er nauwelijks meer vorm zit in deze stuiken. Daarnaast zijn andere struiken doorgesloten, waardoor er kale onderkanten zijn ontstaan. Tot slot hebben bepaalde soorten andere soorten verdrongen, waardoor er een minder gevarieerd groenbeeld is ontstaan.

Het ontbreken van structuur in het groen, zorgt er in dit soort wijken over het algemeen ook voor dat mensen geneigd zijn een stukje 'gemeentelijk groen' bij hun tuin te trekken (privatisering van het openbaar gebied).

Regulier beheer volstaat niet meer in dit soort wijken. Het is van belang een nieuwe eigentijdse groenvisie te ontwikkelen voor deze wijken, gebaseerd op de oorspronkelijke overwegingen en ontwerpprincipes, welke voldoet aan het hedendaagse gebruik en ook goed onderhouden kan worden. De komende jaren dient hier d.m.v. onderhoud, omvorming en vervanging naar toe gewerkt te worden. Van belang is dat dit geleidelijk wordt opgepakt, zodat het groene beeld tijdens de omvorming behouden blijft en de natuurwaarden van het oudere groen de kans krijgen zich te handhaven.

7.7.20 Prinsenhof

Huidige situatie en knelpunten

De Prinsenhof bestaat uit een hoogbouwdeel en een laagbouwdeel. Het hoogbouwgedeelte kent dezelfde opbouw als de Heuvel: een dubbele strook flats rondom een groen binnenterrein en is ontwikkeld door de Delftse stedenbouwkundige Prof. De Bruijn. Net als de Heuvel is dit deel van de wijk nationaal aangewezen als één van de dertig wederopbouwgebieden. Anders dan de Heuvel is in Prinsenhof door transformatie alleen de oude hoofdstructuur nog intact. Ook is Prinsenhof veel groter en massaler van opzet met onder andere massale blinde gevels van trappenhuizen, waardoor de woonomgeving een minder menselijke maat heeft. Om dit te compenseren worden hoge eisen gesteld aan de groene kwaliteit.

De flats staan in het groen, het parkeren is tussen de flats opgelost. Het openbaar groen tussen de flats bestaat voornamelijk uit (volwassen) bomen en gazon. Dit groen is van groot belang om het stenige karakter van de twee flatwanden en de grote hoeveelheid parkeren 'te verzachten'. Het groen rond de flats is echter wat saai qua kleur en vorm. Plaatselijk zijn tuinen uitgegeven, wat een goede oplossing is voor de wat anonieme buitenruimte.

Het binnenterrein is recent geheel getransformeerd. Blikvanger en dragend element daarin is de grote centrale gebogen waterpartij waarop golvende grasvlaktes met enkele boom- en struikgroepen aansluiten. Aan de centrale waterpartij ligt ook de nieuwe brede school 'De Waterlelie' waarin de oorspronkelijke openbare bebouwing nu grotendeels is samengevoegd. De waterpartij heeft twee contrasterende oevers met aan de noordzijde een promenade langs een hoge keerwand en aan de zuidzijde een zeer gevarieerde natuurlijke oever met speelse eilandjes en een avontuurlijke speelplek. Vanuit de vier centraal georiënteerde hoofdtriestreeks verzorgt een kruis van fiets- en wandelpaden de hoofdontsluiting. De oost-westroute is tevens onderdeel van een doorgaande route die vanaf Leidsenhage centraal door de Heuvel, Amstelwijk en de Prinsenhof naar Schakenbosch loopt.

Het laagbouwdeel heeft een suburbaan karakter met een helder stratenpatroon, waardoor er nauwelijks achtertuinten aan het openbaar gebied grenzen. Een watergang, die het hoogbouwdeel met het groen van Schakenbosch verbindt, begeleid door grastaluds met bomengroepen, splitst dit deel van de wijk in twee delen. In het opvallend dun bebouwde oostelijk deel zijn de oostwest gerichte woonstraten zeer kenmerkend ingericht door de brede langgerekte groenstroken. De karakteristieke carrévormige boomgroepen op de hoeken in langgerekte groenstroken vormen de beëindiging. Straatbomen ontbreken hier verder vrijwel geheel en zijn ook niet nodig.

In het meer traditioneel dichtbebouwde westelijk deel staan in de straten bomenrijen. De wijk ligt aan de Noordsingel welke onderdeel is van de centrale zone. Komende jaren dient dit gedeelte van de

centrale zone verder ontwikkeld te worden. Binnen de Woonvisie wordt uitgegaan van 'groenstedelijk wonen - parkstad'.

Wijkpark

De centrale groenruimte tussen de flats is het wijkpark van deze wijk. Het park is onlangs gerenoveerd; er zijn thans geen grote aanpassingen noodzakelijk. De variatie in het groen is wel wat beperkt met betrekking tot de belevingswaarde en flora en fauna.

Ambitie

Prinsenhof is een wijk die zowel uit flats als grondgebonden woningen bestaat. Het hoogbouwgedeelte is nationaal aangewezen als één van de dertig wederopbouwgebieden. De flats hebben een beperkte buitenruimte. Een aantrekkelijke en goed functionerende buitenruimte is hier derhalve extra van belang. Deze mensen kunnen het park dan gebruiken als alternatief voor een eigen tuin. De zone tussen de flats is vooral bestemd voor parkeren. Het bestaande groen is van belang om het 'harde' karakter van de twee flatwanden met de grote hoeveelheid parkeren 'te verzachten'. Vanwege de grote en massale opzet van de bebouwing dient waar mogelijk ingezet te worden op meer groen, waarbij vooral grote bomen een positieve invloed hebben op de groenbeleving. Hierbij dient wel gezorgd te worden dat de schaduwoverlast van deze bomen tot een minimum beperkt blijft en deze bomen niet te dicht op de gevels staan, waardoor zij het uitzicht belemmeren. De leefbaarheid kan verder sterk worden verbeterd door verticaal groen in te zetten bij de massale blinde gevels in overleg met de eigenaren.

Het groene karakter van het laagbouwgedeelte wordt bepaald door een combinatie van de particuliere voortuinen, de straatbomen en de groenstroken. Aan de huidige karakteristieke combinatie van deze groenelementen moet ook in de toekomst vastgehouden worden.

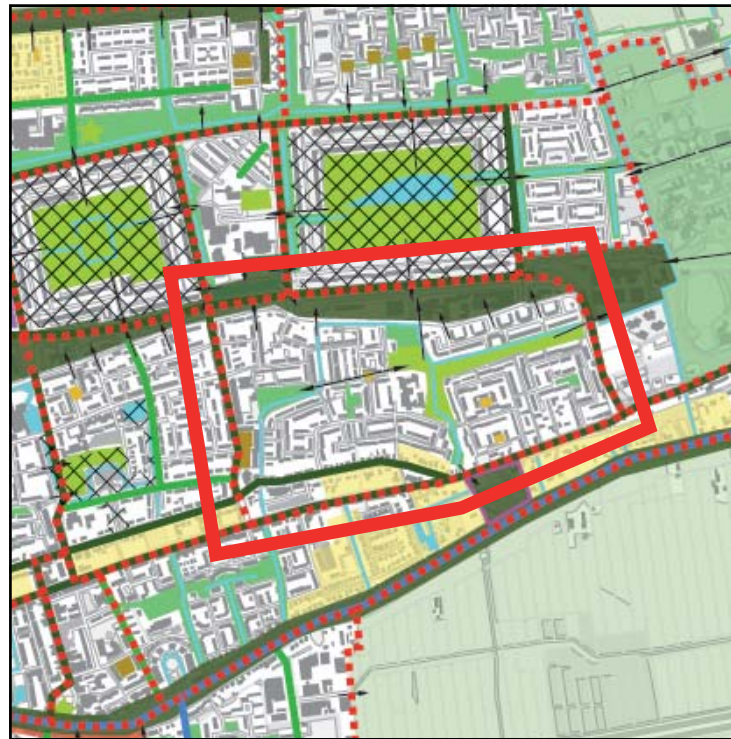
Prinsenhof ligt aan zowel de centrale zone, de Hevelwegzone als aan Schakenbosch. Thans wordt echter nog nauwelijks geprofitteerd

van deze ligging. Het is daarom wenselijk om de relatie met deze groengebieden te versterken door de langzaamverkeersroutes naar deze gebieden te verbeteren. Hiervoor dient onder andere onderzocht te worden of de watergang in het laagbouwgedeelte doorgetrokken kan worden door een knip te maken in de Gravin Mariannelaan met een brug voor het langzaam verkeer. Hierbij dient aansluiting gezocht te worden bij het Waterplan.

Opgaven en maatregelen

- Het bijzondere stedenbouwkundige concept behouden. Het groen is hierbij een belangrijk kader voor de herkenbaarheid van het stedenbouwkundig ontwerp.
- De ligging aan de centrale zone versterken, o.a. door het maken van goede verbindingen naar deze zone;
- Verbeteren van de doorgaande langzaamverkeersroute vanuit Leidsenhage via de Heuvel en Prinsenhof naar Schakenbosch;
- Een goede verbinding maken vanuit het wijkpark naar de groenzone in 't Lien. Hierdoor ontstaat er een aantrekkelijke langzaamverkeersroute vanuit de Prinsenhof naar de vlietzone;
- Het waar mogelijk vergroenen van de zones tussen de flats, onder andere door het inzetten van verticaal groen bij de massale blinde gevels en het planten van meer bomen;
- De relatie met Schakenbosch versterken, onder andere door het verbeteren van de langzaamverkeersroutes en het doortrekken van de watergang door een knip in de Gravin Mariannelaan met een brug voor het langzaam verkeer;
- Het handhaven van de karakteristieke groenstroken tussen rijloper en trottoir in de oostelijke suburbane buurt, terwijl in het westelijk deel ingezet moet worden op het handhaven van de straatbomen;
- Rond de flats kan eventueel groen voor tuinen uitgegeven worden mits de aansluiting op de omgeving voldoende ruimtelijke kwaliteit heeft;
- Versterken van de kwaliteit voor de flora en fauna, met name op het binnenterrein;
- De belevingswaarde van het binnenterrein vergroten door het aangeven van cultuurhistorische locaties, zoals de Steentijd woonplaatsen en de Fluitmolen.

7.7.21 t' Lien

Huidige situatie en knelpunten

't Lien bestaat grotendeels uit grondgebonden woningen met voor- en achtertuinen. Er is, zeker vergeleken met sommige andere suburbane wijken, een helder stratenpatroon. Hierdoor grenzen relatief weinig achtertuinen aan het openbaar gebied. Het groene karakter wordt gevormd door de combinatie van privé- en openbaar groen. Een belangrijk aandeel hierin heeft het sterke netwerk van brede groenblauwe zones binnen de wijk. Deze dooraderen de wijk, waardoor er op korte afstand van de woningen multifunctioneel 'groen' is. Doordat in deze groene aders

langzaamverkeersverbindingen liggen, is het mogelijk om binnen de wijk door het groen van de ene naar de andere kant te wandelen en fietsen. Daarnaast verbinden deze routes het binnenterrein van de Prinsenhof, Schakenbosch en de vlietzone met elkaar.

Het woonmilieu wordt gekenmerkt als 'suburbaan wonen'. Er zijn relatief veel (beheer)klachten over het groen in deze wijk. De ligging aan de centrale zone, Schakenbosch en de korte afstand tot de vliet heeft grote potentie voor deze wijk.

Een markant element is de middeleeuwse begraafplaats St. Agitha. Deze ligt opvallend hoog omdat hier de oude duinen nooit zijn afgegraven. Rondom is veel van de oorspronkelijke inrichting bewaard gebleven met elzenhakhout en meidoorns. De waarden zijn hier hoog voor natuur- en cultuurhistorie. Dat geldt deels ook voor de aangrenzende Veurse Achterweg, waar nog enkele tuinderswoningen wijzen op de middeleeuwse oorsprong. De oude Kerkhoflaan vanaf de Veurse Straatweg is een wandelroute en nog deels authentiek.

Wijkpark

Het wijkpark bestaat uit een langgerekt groenblauw netwerk dat een groot deel van de wijk beslaat en waarin verschillende functies zijn opgenomen, zoals trapveldjes, een speeltuin en een grote waterpartij. Het netwerk functioneert goed, maar is op een aantal plekken wel 'versleten'.

Ambitie

De kwaliteit van 't Lien zijn de groen-blauwe zones die de wijk dooraderen. Via deze groenzones is het eenvoudig om van de ene naar de andere kant in de wijk te gaan. Het is wenselijk om deze groenzones met langzaamverkeersroutes waar mogelijk uit te bouwen. Ook (nog) betere verbindingen met omliggende groengebieden zoals het binnenterrein van Prinsenhof, Schakenbosch en Park Rozenrust zijn wenselijk. Thans openbare oevers mogen niet geprivatiseerd worden.

De karakteristieke cultuurhistorische elementen moeten behouden en versterkt worden: rond Agatha, de Veurse Achterweg, de Oude Boslaan en de voormalige Kerkhoflaan (nu Leenkamp). De voortuinen van de villa's langs de Veursestraatweg dragen voor een belangrijk deel bij aan de groene beleving van deze historische lijn. Hier dient dus terughoudend met het verharden van voortuinen en kapvergunningen omgegaan te worden.

Opgaven en maatregelen

- De groenzones in dit gebied ruimtelijk en voor langzaamverkeer fysiek verbinden met het park van Prinsenhof, Schakenbosch en de vlietzone;
- De ligging aan de centrale zone versterken;
- Groot onderhoud plegen in het wijkpark door de 'versleten' plekken op te pakken;
- Maken van een nieuwe visie op het groen in deze wijk, gekoppeld aan een visie op het groen in suburbane wijken in het algemeen, waarbij de oorspronkelijke ontwerputgangspunten behouden blijven;
- Terughoudend omgaan met kapvergunningen en het verharden van de voortuinen langs de Veursestraatweg;
- Het uitbreiden van de groene zones in het gebied, zodat een netwerk van groene routes ontstaat;
- De karakteristieke cultuurhistorische elementen behouden en versterken rond St. Agatha, de Veurse Achterweg, de Veursestraatweg, de Boslaan en de voormalige Kerkhoflaan (nu Leenkamp).

7.7.22 Rietvink

Huidige situatie en knelpunten

De Rietvink is een langgerekte wijk langs de Vliet met verschillende soorten woonmilieus. In de noordoostelijke helft staan voornamelijk villa's op grote kavels met veel groen. De grote privétuinen bepalen voor een groot deel het groene karakter van deze buurt. Het is daarom van belang dat hier terughoudend met kapvergunningen en het verharderen van voortuinen omgegaan wordt.

Een verbijzondering is de voormalige buitenplaats 'Rozenrust', een aantrekkelijk parkje in landschapsstijl dat in 1955 het eerste gemeentelijke park van Leidschendam werd. Uniek zijn de weidse vergezichten over de vliet richting de drie molens en Stompwijk. De waarden voor natuur en cultuurhistorie zijn uitzonderlijk met onder andere veel stinzeplanten.

Het zuidwestelijke deel bestaat voornamelijk uit eengezinswoningen en appartementen. Kenmerkend voor dit deel is de groene dooradering met sloten. Op korte afstand van de woningen is 'groen' te vinden. Daarnaast lopen door deze zones langzaamverkeersroutes, waardoor je je op een prettige manier door de buurt kunt verplaatsen.

De prominente ligging aan de vliet, welke op verschillende plaatsen met bevaarbare slootjes de wijk insteekt, is voor de gehele wijk een grote kwaliteit. Daarnaast is de vliet optimaal te beleven vanaf de voor de hele omgeving belangrijke wandelpromenade die doorloopt tot aan de historische sluis. Onderweg passeert deze nog de Houtzaagmolen 'de Salamander'; een historisch monument. De inrichting van de promenade is afgestemd op de cultuurhistorische omgeving met noten- en amandelbomen met bij de molen een oud-Hollands rietlandschap en leibomen.

Internationaal cultuurhistorisch van belang is het Romeinse kanaal 'de Gracht van Curbulo'. Deze loopt door het hele gebied en is op diverse plaatsen in de groene dooradering zichtbaar gemaakt. Aandachtspunt is het in stand houden met de juiste beplanting en het verder zichtbaar maken van het totale tracé.

Wijkpark

De voormalige buitenplaats 'Rozenrust' is het wijkpark. Door de locatie is het voor het zuidwestelijke deel van de wijk minder goed bereikbaar. Daarom vervullen de groene zones in het zuidwestelijke deel deze functie. Hierin zijn voorzieningen zoals een speeltuintje en een voetbalveldje opgenomen.

Ambitie

Deze wijk bestaat uit twee delen. De villawijk is als totale zone van belang voor de groenbeleving langs de vliet en in de wijk. Dit betekent dat er terughoudend omgegaan moet worden met het verlenen van kapvergunningen en het verharden van voortuinen (afgeven van inritvergunningen).

In het zuidwestelijke deel is het vooral van belang om de 'groene dooradering' te handhaven en waar mogelijk te versterken. Deze aders vormen een aantrekkelijk langzaamverkeersnetwerk door de wijk.

De wandelpromenade langs de vliet richting het centrum moet versterkt worden, waarbij ingezet moet worden op een betere verblijfskwaliteit. Tot slot moeten de karakteristieke cultuurhistorische elementen behouden worden en waar mogelijk versterkt worden.

Opgaven en maatregelen

- Versterking van de ligging aan de vliet door water de wijk in te trekken en betere wandelverbindingen vanuit de wijk naar de vliet te realiseren;
- Versterken van de groene dooradering van het zuidwestelijk deel van deze wijk en verbeteren van de wat rommelige beplanting;
- Terughoudend omgaan met kapvergunningen en het verharden van voortuinen in het noordelijke deel van de wijk;
- De karakteristieke cultuurhistorische elementen behouden en waar mogelijk versterken. Hierbij dient gedacht te worden aan de vlietoevers, de houtzaagmolen en het verder zichtbaar maken van het totale tracé van de Gracht van Corbulo;
- De groenzones in het gebied, zowel ruimtelijk als voor het langzaamverkeer fysiek, beter verbinden richting de vlietzone, het Damcentrum en de Duivenvoordecorridor.

7.7.23 Schakenbosch

Huidige situatie en knelpunten

Schakenbosch ligt op de overgang van stad naar platteland. Er liggen diverse instituten in dit gebied. Er loopt al langere tijd een herontwikkelingstraject. Er zijn hierbij drie deelgebieden waarvan de twee kleinste gebieden al gerealiseerd worden (instituten aan de noordwest en zuidoostzijde van het terrein). Voor het centrale (en grootste) deel wordt thans gekeken naar ontwikkeling van woningbouw in een groene setting. Hierbij is het van belang de verbinding te leggen tussen stad en buitengebied. Dit moet onder andere gedaan worden door de spoorzone, de Heuvelwegzone, de route Leidsenhage-Prinsenhof (langs de singel) en de centrale zone functioneel door te trekken tot in het buitengebied. Verder dient het huidige groene karakter behouden te blijven. Doel is een groengebied met verspreid liggende bebouwing. Schakenbosch is één van de ecologische kerngebieden binnen de gemeente met hoge waarden voor flora en fauna. Het gewenste woonmilieu in deze wijk is 'groen wonen – groene rand'.

Daarnaast zijn er enkele bijzondere cultuurhistorische waarden. Het is het voormalige kerngebied van het Schakenbos (samen met het Haagse bos het laatst 'woud' in Holland) en verder lopen er twee belangrijke middeleeuwse ontginningslijnen. Enerzijds de Veurse Achterweg met nog het oude profiel en met boerderij Prinsenhof en de lijn 'Noortheij'. Deze lijnen vallen samen met de beoogde verbindingen naar het buitengebied.

Wijkpark

Schakenbosch is een wijk waarin het groen overheerst met een directe uitloop naar het buitengebied. Een apart wijkpark is hier niet nodig.

Ambitie

Bij de toekomstige ontwikkeling van Schakenbosch wordt het groene karakter gehandhaafd. Daarnaast is een belangrijke opgave om Schakenbosch beter te laten aansluiten op zijn omgeving. De barrièrewerking tussen stad en buitengebied die het gebied thans deels heeft, moet omgezet worden in een aantrekkelijke schakel tussen stad en platteland.

Opgaven en maatregelen

- Behoud van het groene karakter en ecologische waarden;
- Functioneel doortrekken van de spoorzone, de heuvelwegzone, de route door Prinsenhof en de centrale zone tot in het buitengebied;
- Maken van en verbinden van wandelpaden tot 'aantrekkelijke rondjes' vanuit de aangrenzende wijken.;
- Eventuele nieuwbouw qua typologie aan laten sluiten bij het karakter van dit gebied;
- Behoud en versterken van de cultuurhistorische waarden van onder andere ontginningslint 'Noortheij' en de Veurse Achterweg.

7.7.24 Stompwijk

Huidige situatie en knelpunten

Stompwijk is een karakteristieke en aantrekkelijke woonkern in het buitengebied. Het bestaat uit historische lintbebouwing langs de Dr. van Noortstraat en een suburbane wijk uit de jaren '70 en '80 daarachter. Het betreft vrijwel uitsluitend grondgebonden woningen, deels verweven met kleine bedrijfjes. De ligging, in een uitloper van het Groene Hart, staat borg voor weidse vergezichten over het open polderlandschap.

Beeldbepalend is de oude lintbebouwing langs de Stompwijksevaart met zijn vele bruggetjes. Voor groen is hier alleen ruimte op particulier terrein waar met name de schaarse opgaande bomen markante elementen zijn. Sterk punt zijn de vele zichtlijnen en doorkijkjes tussen de bebouwing door naar de open polder.

Komende jaren is het de insteek van de gemeente om de Dr. van Noortstraat verkeersluwer in te richten. Belangrijk hierbij is dat het lintkarakter met het authentieke dorpsbeeld inclusief de streekeigen beplanting, gehandhaafd blijft. Belangrijke knooppunten in het lint zijn de kerk en omgeving, de kruising met de Meerlaan en de hoge brug met omgeving. De ruimtelijke kwaliteit is op deze punten zwak, net zoals bij de drie entrees tot het dorp.

Het ensemble van de kerk, de pastorie, de begraafplaats en de circa één ha. grote kerktuin, met de zware hoogopgaande boombeplanting, is ook van grote cultuurhistorische waarde. Dit enige groengebied van formaat in Stompwijk is niet toegankelijk voor het publiek. In de huidige vorm is het ook niet zondermeer open te stellen, zonder de kwetsbare beplanting en de natuurwaarde te schaden.

Binnen de in de jaren '60 - '80 gebouwde wijk vormt de Meerlaan de drager van de wijk. De boomstructuur is amorf. Het woonmilieu voor Stompwijk is 'klein stedelijk, dorps'.

Wijkpark

Stompwijk heeft geen eigen wijkpark. Binnen de rode contour is ook geen ruimte beschikbaar voor een dergelijk park. De ligging in het buitengebied maakt de noodzaak ook minder groot, mits dat buitengebied beter toegankelijk wordt. Daarnaast is het wel noodzakelijk dat er goede sport- en spelvoorzieningen voor kinderen en jeugd zijn. Tot slot biedt de omgeving van de Jan Koenensloot potenties om hier meer een (watergebonden) dorpscentrum te maken. Dit kan de functie van wijkpark overnemen.

Ambitie

De grootste kwaliteit van Stompwijk is zijn ligging in het buitengebied en het authentieke karakter met de historische lintbebouwing aan de Stompwijksevaart met zijn vele bruggen. Het is wenselijk om de randen en het buitengebied in de toekomst toegankelijker te maken voor langzaam verkeer, zodat een 'ommetje' makkelijker te maken is.

Binnen de kern dient vooral de Meerlaan een robuuste boomstructuur te krijgen. Daarnaast dienen zichtlijnen naar het buitengebied bewaard en waar mogelijk versterkt te worden.

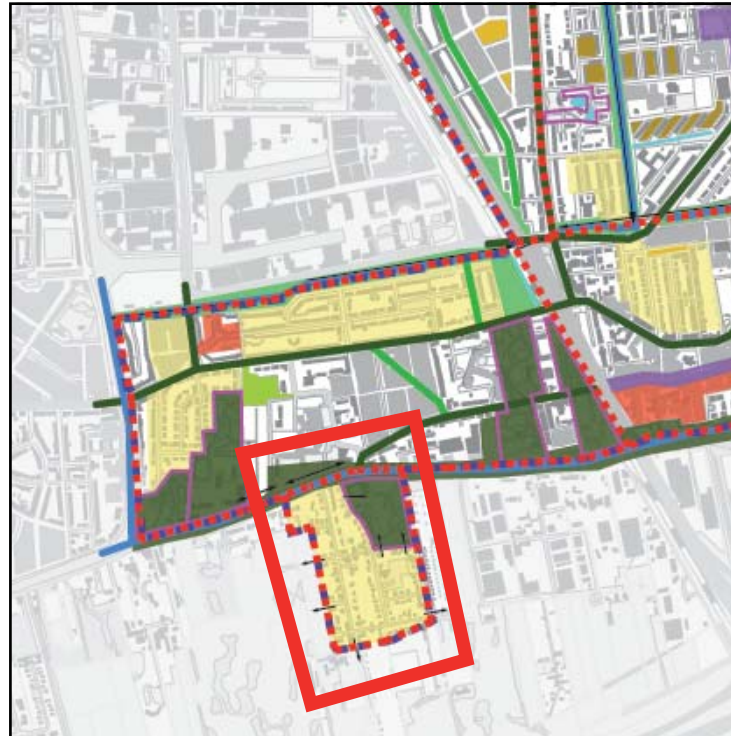
De belangrijkste knooppunten in het lint, bij de entrees, de kerk, de Meerlaan en de hoge brug, krijgen meer ruimtelijke en verblijfskwaliteit met als inzet streekeigen groen.

Opgaven en maatregelen

- Versterken van de boomstructuur in de Meerlaan welke de ruggengraat van de wijk vormt;
- Zichtlijnen vanuit het dorp naar het buitengebied bewaren en waar mogelijk versterken;
- Bij de herinrichting van de Dr. van Noortstraat het historische lintkarakter behouden en versterken;
- Het verbeteren van het netwerk aan voet- en fietspaden in de randen en in aansluiting op het landelijk gebied;
- Onderzoek doen naar de mogelijkheden voor het open stellen van de kerktuin;
- Versterken van de belangrijkste knooppunten in het lint, bij de entrees, de kerk, de Meerlaan en de hoge brug.
- Bij ontwikkeling van (de omgeving van) de Jan Koenensloot aansluiten op de recreatieve potenties die hier liggen.

Overige wijken

7.7.25 Park Leeuwenberg

Huidige situatie en knelpunten

Park Leeuwenberg is een aantrekkelijke groene villawijk, enigszins geïsoleerd gelegen van de rest van de gemeente. Er staan vrijwel alleen vrijstaande of twee-onder-één kap woningen met grote tuinen rondom. Het groene karakter wordt vrijwel geheel bepaald door deze tuinen. Openbaar groen is nauwelijks aanwezig. De aantrekkelijke sfeer in deze wijk wordt daarnaast in belangrijke mate bepaald door de ongedwongen wegprofielen: smal met grasbermen, sloten met bruggetjes en informele trottoirs die ook als parkeerstroken functioneren. Dit laatste leidt ertoe dat de rijloper gebruikt wordt door zowel de automobilist, de fietser als de wandelaar, waardoor er een informeel, niet-stedelijk karakter ontstaat. Deze ongedwongenheid is kenmerkend voor deze wijk en moet derhalve gehandhaafd blijven.

De buitenplaats Leeuwenberg is met huize Dorrepaal tegenwoordig een centrum voor dagactiviteiten met o.a. een theehuis, een dierenweide en een speelplek. Het is vooral op de Westvlietweg georiënteerd. De wijk is verder aan twee zijden begrensd door het buitengebied. Helaas is dit nauwelijks tot niet toegankelijk voor de recreant. De wijk wordt geheel omzoomd door een golfterrein, een tennisterrein en particuliere dierenweides.

Een bijzondere cultuurhistorische locatie is het oorlogsmonument aan de Park Leeuwenberglaan dat herinnert aan de slag om Den Haag waar onder andere huize Dorrepaal een belangrijke rol in speelde met luitenant Maduro.

Wijkpark

Er is in deze wijk geen wijkpark; i.v.m. de toegankelijke buitenplaats Dorrepaal en de grote particuliere tuinen is hier ook geen noodzaak toe.

Ambitie

De huidige aantrekkelijke sfeer is afhankelijk van de informele inrichting van de wegprofielen en de grote groene particuliere tuinen. Het is van belang dat dit informele karakter gehandhaafd blijft en dat er derhalve terughoudend omgesprongen moet worden met particuliere kapvergunningen. Vooral het omhakken van bomen in de voortuinen kan grote (negatieve) impact hebben op het straatbeeld. Daarnaast dient ook het 'verstenen' van voortuinen, t.b.v. o.a. parkeren e.d. zoveel mogelijk voorkomen te worden.

De buitenplaats Leeuwenberg functioneert als het park van deze wijk. Het zou wenselijk zijn als zij zich meer naar de wijk opent door meerdere entrees te maken aan de Park Leeuwenberghlaan en de Meidoornlaan. Daarnaast dient er op termijn naar gestreefd te worden om de verbindingen met het omliggende buitengebied te verbeteren. Tot slot is het wenselijk het oorlogsmonument en de slag om Den Haag duidelijker zichtbaar te maken.

Opgaven en maatregelen

In deze wijk dient qua groen ingezet te worden op:

- Het behoud van de groene (voor)tuinen i.o.m. bewoners;
- Verberen van de relatie tussen het park van de buitenplaats Leeuwenberg met de rest van de wijk;
- Behoud van de karakteristieke ongedwongen profielen in deze wijk;
- Op termijn verbeteren van de (recreatieve) verbindingen met het buitengebied;
- Aandacht voor het meer zichtbaar maken van de 2^e wereldoorlog met het oorlogsmonument en de slag om Den Haag.

7.7.26 Leidsenhage

Huidige situatie en knelpunten

De wijk 'Leidsenhage' bestaat uit het winkelcentrum dat een regionale functie vervult en het Groot Zijdepark. Het groen in het winkelcentrum blijft binnen de winkelstraten beperkt tot representatief groen: groen in potten en een enkele boom. Rondom bepalen vooral bomen het beeld; langs wegen en op de parkeerterreinen. Er zijn sterke elementen zoals de losse boomstructuur en het verticale groen langs de Noordsingel, maar er zitten ook veel gaten in het groen wat rommelig en weinig

representatief is. Dit komt vooral voor aan de Heuvelweg en de Burgemeester Banninglaan. Bijzonder is de relatie met het Groot Zijdepark. De potentie hiervan wordt nog onvoldoende benut. Het woonmilieu is 'stedelijk wonen – centrum'.

Het Groot Zijdepark kent een intensief gebruik aan de kant van de winkels (evenementenweide en een 'strandje') en een rustig deel aan de kant van Sijtwende met een boskarakter en een natuurspeelplaats. Het heeft, mede door zijn ligging aan de centrale zone, een functie voor de hele gemeente. Dit wordt versterkt door het skatepark en de evenementen die hier soms plaatsvinden.

De bereikbaarheid van het park voor langzaam verkeer is onvoldoende, zowel fysiek als qua wervende uitstraling. De recente opknapbeurt is een stap in de goede richting, maar het niveau is nog onvoldoende. Vooral de potentie als trekpleister in samenhang met Leidsenhage vraagt om een impuls. Knelpunt is ook het ontbreken van open waterverbindingen met de grote vijver en de Veurse Hout, zowel vanuit watertechnisch als visueel oogpunt. De ecologische waarde van het park is zeer hoog; het gebied behoort dan ook tot het ecologisch kerngebied van de gemeente.

Wijkpark

In de wijk 'Leidsenhage' wonen maar een beperkt aantal mensen; het Groot Zijdepark heeft ook meer een (boven)gemeentelijke functie dan een wijkfunctie. Het boskarakter van het park met de grote vijver is uniek in de gemeente en moet derhalve het uitgangspunt voor dit park blijven.

Ambitie

Het groen van het winkelcentrum 'Leidsenhage' moet hoogwaardig en representatief zijn. Het onderhoudsniveau is hoog vanwege de representatieve functie.

Bij verdere ontwikkeling van het winkelcentrum dient bekeken te worden of het mogelijk is het parkeren (nog meer) in gebouwde voorzieningen op te nemen. Indien dat niet mogelijk is, moeten de parkeerterreinen aantrekkelijker vormgegeven worden. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden d.m.v. aanplant van een sterke boomstructuur.

Daarnaast moet voor een representatieve en duurzame kwaliteit onderzocht worden of nog meer groene gevels en groene daken toegepast kunnen worden. Het winkelcentrum is vrijwel geheel verhard. Groene daken zorgen voor een meer gespreide afvoer van het regenwater, wat van positieve invloed is op de benodigde rioolcapaciteit. Daarnaast verbetert het het uitzicht van de omliggende (woning)flats en appartementen enorm.

In het Groot Zijdepark dient een verdere kwaliteitsslag plaats te vinden, gericht op het versterken van de relatie met het winkelcentrum. Hierbij moet tevens de waterstructuur verbeterd worden met zoveel mogelijk open waterverbindingen tussen het park en de vijver. Deze zullen bijdragen aan de ruimtelijke en verblijfskwaliteit van het gebied. De insteek is om het boskarakter te versterken. Bij een reconstructie dient daarnaast rekening gehouden te worden met (kleinschalige) festivals op de weide aan de vijver en het feit dat dit park tot de ecologische kerngebieden binnen de gemeente behoort.

Vergroting van het park in samenhang met bebouwing en water op het noordwestelijk gelegen parkeerterrein, zou Leidsenhage versterken. Met de huidige maat komt het boskarakter namelijk in gevaar; het gebied is net te klein om dit karakter sterk neer te zetten. Verdere uitbreiding van parkeren dan wel bebouwing in het Zijdepark is geen optie. Tot slot is het wenselijk de relatie van het park met de omliggende wijken te versterken. Het gebruik en daarmee de waarde van dit park zullen daarmee sterk toenemen.

Opgaven en maatregelen

- Vergroenen van de bestaande randen van het winkelcentrum inclusief de parkeerterreinen (indien deze niet opgelost kunnen worden in gebouwde voorzieningen);
- Onderzoek naar meer groene daken op het winkelcentrum en verticaal groen;
- Kwaliteitsslag in het Groot Zijdepark, waarbij het boskarakter behouden blijft, de ecologische waarde zich verder kan ontwikkelen en de waterstructuur verbeterd wordt (open water naar de grote vijver) en met aantrekkelijke aansluitingen en entrees voor het langzaam verkeer;
- Ruimte bieden aan tijdelijke kleinschalige evenementen in het park zoals een kleine kermis;
- Goede verbindingen vanuit het Groot Zijdepark naar de centrale zone, Sijtwende en de Veurse Hout maken, zowel fysiek als visueel;
- Binnen het winkelcentrum hoogwaardig 'mobiel' groen plaatsen in de vorm van plantenbakken.

Colofon

Buitengewoon groen

*Uitvoeringsprogramma en investeringsagenda Groenstructuurplan
Gemeente Leidschendam-Voorburg*

Opgesteld door:

- Toine van Wieringen
- Paul Zuidgeest Landschapsarchitectuur

In overleg met collega's van de afdelingen:

- Ruimtelijke Ontwikkeling;
- Realisatie en Beheer;
- Wijkbeheer;
- Wonen, Voorzieningen en Leefbaarheid;
- Communicatie;
- Financiën.

Leidschendam-Voorburg
Januari 2012

Gemeente
Leidschendam-Voorburg

